

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***«Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του
προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και
ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων
δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ
Δ.Σ.Βοριζίων»***

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: «Ευαγγελία Μανούσου »

Ρέθυμνο, Ιούλιος 2019

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***«Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του
προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και
ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων
δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ
Δ.Σ.Βοριζίων»***

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΚΑΚΗΣ

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2019

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

«Χαράλαμπος Γεωργιακάκης»

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«Ευαγγελία Μανούσου»

«Διδάκτωρ - Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου»

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

«Μαρία Ιβρίντελη»

«Καθηγήτρια - Πανεπιστημίου Κρήτης»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

«Χρήστος Παναγιωτακόπουλος»

«Καθηγητής - Πανεπιστημίου Πατρών»

Ρέθυμνο, Ιούλιος, 2019

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

«Στον Νίκο, την Φωτεινή και τον Μανόλη»

Περίληψη

Στη σημερινή εποχή η εξέλιξη της τεχνολογικής προόδου είναι ραγδαία,συνεχής και αδιάκοπη.Κάθε μέρα που περνάει μας φέρνει νέα τεχνολογικά δεδομένα και εξελίξεις σε κάθετι που βρίσκεται γύρω μας. Η εξέλιξη της τεχνολογίας αναπόφευκτα δε γίνεται να μην επηρεάσει τη σχολική πράξη και διδασκαλία αλλά και να την καθορίσει. Ένας σύγχρονος εκπαιδευτικός πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιεί τα τεχνολογικά μέσα που έχει στη διάθεσή του με τέτοιο τρόπο ώστε να διευκολύνει τη διδασκαλία και τη μάθηση μέσα στο σχολικό του περιβάλλον.

Σκοπός της έρευνας στην παρούσα εργασία είναι η μελέτη της επίδρασης των σχολικών τηλεδιασκέψεων, στα πλαίσια του προγράμματος «Οδυσσέας», στο κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο των μικρών μαθητών και μαθητριών,στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων.

Το 3/Θ Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων, από τον Μάρτιο έως και τον Μάιο του σχολικού έτους 2018-2019, συμμετείχε στην ανάπτυξη και υλοποίηση διαθεματικών δραστηριοτήτων συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση, μέσω διαδραστικών τηλεδιασκέψεων, με το Μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Γαράζου, στα πλαίσια του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019», του Εργαστηρίου Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.) του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Φεβρουάριο μέχρι τον Ιούνιο του 2019 και το δείγμα ήταν 14 μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του 3/Θ Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων. Για τη μεθοδολογία έρευνας, επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση αφού πρόκειται για έρευνα δράσης και ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια των μαθητών πριν και μετά την έναρξη του προγράμματος, έγινε επεξεργασία των δεδομένων μέσω της ανάλυσης περιεχομένου και εξαγωγή των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι η διαδραστική τηλεδιάσκεψη αποτελεί σημαντικό εργαλείο οικοδόμησης της γνώσης στη διάθεση του εκπαιδευτικού, με ιδιαίτερα σημαντικά οφέλη στην κοινωνικοποίηση, ενσυναίσθηση, αυτοεκτίμηση και ψυχολογική τόνωση των μαθητών, οι οποίοι βρίσκονται σε ένα απομακρυσμένο,

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

κοινωνικά περιορισμένο και με λιγοστά ερεθίσματα σχολικό περιβάλλον, όπως αυτό ενός ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου.

Λέξεις – Κλειδιά

Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Ολιγοθέσιο Σχολείο, Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη, Συνεργατική μάθηση, Κοινωνικοποίηση

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Abstract

Nowadays the advancement of technological progress is rapid, continuous and uninterrupted. Every day that passes brings new technological facts and developments to everything around us. The evolution of technology inevitably affects the school practice and teaching but also determines it. A modern teacher must be able to use the technological means at his disposal in such a way as to facilitate teaching and learning within his / her school environment.

The purpose of the research in this paper is to study the impact of school teleconferencing, within the framework of the Odysseus program, on the social and psychological background of small pupils and students at the Multigrade Primary School of Vorizia.

At the Multigrade Primary School of Vorizia, from March to May of the school year 2018-2019, participated in the development and implementation of cross-thematic collaborative knowledge-building activities through interactive teleconferences with the Garazos Elementary School, within the framework of program "ODYSSEUS 2019", the Laboratory of Advanced Learning Technologies in Lifelong Learning and Distance Education (EDI.BEA) of the Pedagogical Department of the University of Crete.

The survey was conducted from February to June 2019 and the sample was 14 pupils of the two last classes of the Multigrade Primary School of Vorizia. For the research methodology, a qualitative approach was chosen since it was an action research and as a research tool the semi-structured interviews of the students were used before and after the start of the program, the data was processed through the content analysis and the export of the research results.

The results of the research show that interactive teleconferencing is an important tool for building the knowledge at the teacher's disposal, with particular benefits in socializing, empathy, self-esteem and psychological stimulation of students who are in a remote, socially limited and scarcely stimulating school environment, such as that of a multigrade Primary School.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Keywords

School Distance Learning, Multigrade School, Interactive teleconferencing, Cooperative learning, Socialization

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vii
Περιεχόμενα	ix
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	xi
Κατάλογος Πινάκων	xii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiii
1.1 Οριοθέτηση του προβλήματος.....	1
1.2 Σκοπός της εργασίας	2
1.3 Μεθοδολογία της εργασίας	2
1.4 Λόγοι επιλογής του θέματος και σημασία της εργασίας.....	3
1.5 Η δομή της εργασίας	4
1.6 Σύνοψη	4
2 Εκπαίδευση και οι Διαδραστικές Τηλεδιασκέψεις στο Δημοτικό Σχολείο	5
2.1 Εισαγωγή	5
2.2 ΤΠΕ και Εκπαίδευση.....	5
2.3 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Σχολική Εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	6
2.4 Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη.....	8
2.5 Το Πρόγραμμα Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»	10
2.6 Το Παιδαγωγικό Πλαίσιο του Προγράμματος Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»	11
2.7 Μεθοδολογία των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο Δημοτικό Σχολείο	13
2.8 Μοντέλο Επικοινωνίας στο πλαίσιο των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο Δημοτικό Σχολείο	14
2.9 Σύνοψη	17
3 Το ψυχολογικό και κοινωνικό προφίλ των μαθητών oligotheseíων σχολικών μονάδων. 18	
3.1 Εισαγωγή	18
3.2 Τα χαρακτηριστικά του oligotheseíου.....	18
3.3 Παιδαγωγικό πλαίσιο ενός oligotheseíου σχολείου	18
3.4 Κοινωνικό υπόβαθρο oligotheseíων σχολείων.....	19
3.5 Oligotheseía στην Ελλάδα και το εξωτερικό	22
3.6 Σύνοψη	25
4 Ψυχοκοινωνικό πλαίσιο στο σχολικό περιβάλλον	26
4.1 Εισαγωγή	26
4.2 Κοινωνικοποίηση	26
5 Μεθοδολογία έρευνας	30
Γενικά στοιχεία	30
5.1 Στοχοθεσία	30
5.2 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	30
5.3 Περίοδος διεξαγωγής.....	31
5.4 Είδος έρευνας	31

5.5	Ερευνητικά μέσα συλλογής δεδομένων	31
5.6	Δείγμα της έρευνας.....	32
5.7	Κωδικοποίηση των δεδομένων της έρευνας	33
5.8	Περιορισμοί της παρούσας έρευνας	35
5.9	Σύνοψη	35
6	Ανάλυση Αποτελεσμάτων Έρευνας.....	36
6.1	Εισαγωγή	36
6.2	Παρουσίαση αρχικών απόψεων μαθητών	37
6.2.1	1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια	37
6.2.2	2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια	39
6.2.3	3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια	41
6.2.4	4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη	42
6.2.5	5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη	43
6.2.6	6ος Άξονας: Διάφορα.....	46
6.3	Παρουσίαση Τελικών απόψεων μαθητών	46
6.3.1	1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια	46
6.3.2	2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια	48
6.3.3	3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια	49
6.3.4	4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη	51
6.3.5	5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη	52
6.3.6	6ος Άξονας: Διάφορα.....	54
6.4	Σύνοψη	54
7	Συμπεράσματα - Συζήτηση	56
8	Βιβλιογραφικές αναφορές	64
8.1	Ξενόγλωσσες αναφορές.....	64
8.2	Ελληνόγλωσσες αναφορές	70
9	Παράρτημα Α: «Παρουσίαση αρχικών απαντήσεων μαθητών».....	75
	1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια	75
	2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια	77
	3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια	80
	4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη	82
	5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη	82
	6ος Άξονας: Διάφορα.....	85
10	Παράρτημα Β: «Παρουσίαση τελικών απαντήσεων μαθητών»	86
	1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια	86
	2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια	88
	3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια	91
	4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη	92
	5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη	93
	6ος Άξονας: Διάφορα.....	96
11	Παράρτημα Γ: «Ερωτήσεις ερωτηματολογίου πριν την έναρξη των τηλεδιασκέψεων» 97	
12	Παράρτημα Δ: «Ερωτήσεις ερωτηματολογίου μετά το τέλος των τηλεδιασκέψεων»	98
13	Παράρτημα Ε: Φωτογραφίες από τις τηλεδιασκέψεις	99

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Σχήμα 1: Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2008)	11
Σχήμα 2: Τα Στάδια Διδασκαλίας (Η Πυραμίδα της ΔΤ) (Anastasiades, 2003; 2006, 2008, 2010)	13
Σχήμα 3: Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας (Anastasiades, 2003, 2008, 2010)	15
Σχήμα 4: Η αρχιτεκτονική της αίθουσας τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003, 2008, 2010)	16

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Δείγμα Έρευνας.....	32
Πίνακας 2: Δείγμα έρευνας αρχικών ερωτηματολογίων	32
Πίνακας 3: Δείγμα έρευνας τελικών ερωτηματολογίων	33
Πίνακας 4: Κωδικοποίηση Έρευνας	37

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΠΤΔΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Τ/Δ	Τηλεδιάσκεψη
ΤΠΕ	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
ΔΤ	Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη
Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α.	Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

1. Εισαγωγή

1.1 Οριοθέτηση του προβλήματος

Στη σημερινή σύγχρονη εποχή της συνεχούς εξέλιξης και διάδοσης της γνώσης η δυναμική ενός ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου αρκετά χιλιόμετρα μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα δοκιμάζεται, τόσο σε επίπεδο γνώσεων, υλικοτεχνικής υποδομής, όσο και στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή των μαθητών του. Με την παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να ερευνηθούν οι ψυχοκοινωνικές αδυναμίες του ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου και το κατά πόσο γίνεται να αντιμετωπιστούν μέσω της εξΑΕ και πιο συγκεκριμένα με ένα πρόγραμμα Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων.

Όσον αφορά τη Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη, αποτελεί μια σχετικά πρόσφατη εκπαιδευτική μέθοδο και τρόπο διδασκαλίας η οποία δίνει τη δυνατότητα σε διαφορετικά σχολικά περιβάλλοντα να αλληλεπιδράσουν δυναμικά και επικοινωνήσουν αποκτώντας νέες εμπειρίες. Αποτελεί μέσο τεχνολογίας, το οποίο μπορεί να συμβάλλει στο άνοιγμα του σχολείου σε κοινωνικά περιβάλλοντα και σε περιβάλλοντα μάθησης. Ακόμη, το μέσο αυτό μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική διαπραγμάτευση και κριτική θέαση των σύγχρονων τοπικών βιογραφιών του μικρόκοσμου γύρω από την σχολική τάξη (Anastasiades, 2007). Επιπλέον, δύναται να καλλιεργήσει πνεύμα άλλες συνεργασίας, ενσυναίσθηση και κουλτούρα καθημερινής διαβούλευσης με άλλες νοοτροπίες, στάσεις, συμπεριφορές και γνώμες (ibid).

Ιδιαίτερα στην περίπτωση του Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων η επαφή των μαθητών με τις διαδραστικές τηλεδιασκέψεις και το περιεχόμενο του προγράμματος «Οδυσσέας» μπορεί να ειπωθεί ότι λειτούργησε ως κίνηση περαιτέρω κοινωνικοποίησης και καλλιέργειας ψηφιακού γραμματισμού σε μία ολιγοθέσια σχολική μονάδα που λόγω των ιδιαίτερων τοπικών συνθηκών και της δυναμικής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος σε μαθήματα ειδικοτήτων όπως αυτό της Πληροφορικής σε τέτοιου είδους σχολεία είναι από μηδενική έως ανύπαρκτη.

1.2 Σκοπός της εργασίας

Η εν λόγω Διπλωματική Εργασία έχει ως σκοπό να ερευνήσει και να μελετήσει την κοινωνική και ψυχολογική συμπεριφορά των 14 μαθητών των Ε' και Στ' τάξεων του ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων όπως αυτή διαμορφώνεται πριν και μετά τη διδακτική αξιοποίηση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας»

1.3 Μεθοδολογία της εργασίας

Η έρευνα διεξήχθη από το Φεβρουάριο μέχρι τον Ιούνιο του 2019. Για τη συλλογή των δεδομένων δόθηκαν δύο ερωτηματολόγια ένα πριν την έναρξη του προγράμματος και ένα μετά το τέλος του στα παιδιά που συμμετείχαν στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» και προέρχονται από το Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων. Πρόκειται για μια εφαρμοσμένη εκπαιδευτική έρευνα δράσης, η οποία είναι συγχρονική, επιτόπια και χαρακτηρίζεται ως ποιοτική. Η επεξεργασία των δεδομένων γίνεται με την τεχνική της Ανάλυσης Περιεχομένου.

Τα δυο βασικά ερευνητικά ερωτήματα ήταν τα εξής:

1. Πώς διαμορφώνεται η κοινωνική και ψυχολογική συμπεριφορά των μαθητών των Ε'-Στ' τάξεων στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων πριν την διδακτική αξιοποίηση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας»;
2. Πώς διαμορφώνεται η κοινωνική και ψυχολογική συμπεριφορά των μαθητών των Ε'-Στ' τάξεων στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων μετά την διδακτική αξιοποίηση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας»;

Για τη διεξαγωγή του ερευνητικού μέρους με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα οι απόψεις των μαθητών κατηγοριοποιήθηκαν σε 6 βασικούς άξονες, με συγκεκριμένα αντικείμενα ώστε να αναδειχθεί επαρκώς το ψυχοκοινωνικό προφίλ των μαθητών και τα οποία είναι:

1^{ος} Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια

1.1 Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγετικές ικανότητες

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

1.2 Διαπροσωπική Επικοινωνία

1.3 Συνεργασία Με Συνομήλικους

2^{ος} Άξονας: Σχολική Επάρκεια

2.1 Κίνητρα

2.2 Οργάνωση/ Σχεδιασμός

2.3 Σχολική Αποτελεσματικότητα

3^{ος} Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια

3.1 Αυτοέλεγχος

3.2 Διαχείριση Συναισθημάτων

3.3 Ενσυναίσθηση

4^{ος} Άξονας: Αυτοαντίληψη

4.1 Γενική Αυτοεκτίμηση

5^{ος} Άξονας: Τηλεδιάσκεψη

5.1 Προσδοκίες

5.2 Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ

5.3 Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ

5.4 Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ

5.5 Συναισθήματα για την Τ/Δ

6^{ος} Άξονας: Διάφορα

6.1 Απόψεις που δε σχετίζονται την έρευνα

1.4 Λόγοι επιλογής του θέματος και σημασία της εργασίας

Μέσα από την παρούσα Διπλωματική Εργασία γίνεται μια προσπάθεια να διαφανεί κατά πόσο ένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο εφαρμόζεται, μέσω Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης, μπορεί να επηρεάσει το ψυχοκοινωνικό προφίλ των μαθητών ενός Ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου όπως αυτό των Βοριζίων.

1.5 Η δομή της εργασίας

Η εργασία χωρίζεται σε θεωρητικό και ερευνητικό μέρος. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται το εννοιολογικό και θεωρητικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίζεται η έρευνα ενώ στο δεύτερο μέρος γίνεται λεπτομερής παρουσίαση και αναλυτική ερμηνεία των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Πιο συγκεκριμένα, το θεωρητικό μέρος περιέχει αναφορά στις ΤΠΕ στην εκπαίδευση, παρουσίαση του προγράμματος «Οδυσσέας», αναφορά στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο και στα χαρακτηριστικά του σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, ανάλυση της κοινωνικοποίησης στο Δημοτικό Σχολείο, αναφορά στη μεθοδολογία της έρευνας. Στο ερευνητικό μέρος γίνεται η ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων, αναφέρονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από τη διεξαγωγή της, σύνοψη. Τέλος παρατίθενται οι βιβλιογραφικές αναφορές της εργασίας.

1.6 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται η οριοθέτηση του προβλήματος με το οποίο θα ασχοληθεί η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία. Διατυπώνονται ο σκοπός και οι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι, η μεθοδολογική προσέγγιση που θα χρησιμοποιηθεί στην έρευνα και επιπλέον καταγράφονται οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου θέματος προς μελέτη και έρευνα. Τέλος αναφέρεται το δομικό πλαίσιο της εργασίας, σύμφωνα με το οποίο ακολουθεί το θεωρητικό μέρος της εργασίας και μετέπειτα το ερευνητικό.

2 Εκπαίδευση και οι Διαδραστικές Τηλεδιασκέψεις στο Δημοτικό Σχολείο

2.1 Εισαγωγή

Για την ανάλυση του κεφαλαίου κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε βασικούς όρους όπως :

- ΤΠΕ
- Εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Τηλεδιάσκεψη (Διαδραστική)

2.2 ΤΠΕ και Εκπαίδευση

Η έκρηξη των ΤΠΕ και του διαδικτύου έχουν δημιουργήσει νέα δεδομένα στο χώρο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑΕ), μεταβάλλοντας σημαντικά το περιβάλλον επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με την αξιοποίηση σύγχρονων και ασύγχρονων περιβαλλόντων μάθησης (Paulsen, 2003; Anastasiades, 2005).

Στη σημερινή εποχή του διαδικτύου, της ευρυζωνικότητας και του καταιγισμού της ψηφιακής πληροφορίας, το σχολείο διαδραματίζει ένα πρωταγωνιστικό ρόλο προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες μιας εποχής που μεταβάλλεται με ταχύτατους ρυθμούς (Φλουρής & Πασσιάς, 2005).

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται η τεχνολογία στην ΕξΑΕ προκαλεί προβληματισμούς, καθώς πολλές φορές η έμφαση δίνεται περισσότερο στους διαθέσιμους τεχνολογικούς πόρους και σε μικρότερο βαθμό στις παιδαγωγικές προϋποθέσεις ενός περιβάλλοντος μάθησης (Kozma, 2001; Αναστασιάδης, 2006· Λιοναράκης, 2006).

Ο Bates (1995:12) υποστηρίζει ότι μια σωστά οργανωμένη και προετοιμασμένη από τον εκπαιδευτικό διδασκαλία έχει τη δυνατότητα να αντισταθμίσει την απουσία μέσων της τεχνολογίας. Όμως, από την άλλη, θεωρεί ότι τα τεχνολογικά μέσα δεν έχουν τη δυνατότητα να καταστήσουν μια μη σωστά σχεδιασμένη διδασκαλία καλή. Επομένως, είναι λογικό ότι η επίτευξη των στόχων επηρεάζεται από το σχεδιασμό της διδακτικής μεθοδολογίας και όχι από τον τύπο της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται για να μεταδοθούν πληροφορίες (Λιοναράκης, 2006).

2.3 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και Σχολική Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ο όρος εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ένα πολυδιάστατο εκπαιδευτικό φαινόμενο, παρουσιάζοντας δυσκολίες τόσο στην περιγραφή όσο και στην οριοθέτησή του. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της μεθόδου εκπαίδευσης, φαίνεται ήδη από το όνομά της, δηλαδή, είναι η απόσταση ανάμεσα στο διδάσκοντα και στο διδασκόμενο, καθώς σύμφωνα με τον Keegan (1996) ανταποκρίνεται καλύτερα στην έννοια που καλείται να χαρακτηρίσει.

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχει καταγραφεί με μια σειρά έγκυρων και αποδεκτών ορισμών (Barker, Frisbie, & Patrick, 1989; Garrison & Shale, 1987; Holmberg, 1977; Moore, 1973; 1990; Peters, 1973; Γκιόσος, Μαυροειδής & Κουτσούμπα, 2008· Λιοναράκης, 2001β), οι οποίοι με γενικές περιγραφές δίνουν το περίγραμμα και επεξηγούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ο ορισμός που δίνει ο Keegan (1996), σύμφωνα με τον Borje Holmberg (2000), «περικλείει ξεκάθαρα και αναμφίβολα τα χαρακτηριστικά εκείνα που ανήκουν και προσδιορίζουν αυτό που σήμερα ονομάζεται εξ αποστάσεως εκπαίδευση» τα οποία είναι:

- η απόσταση που χωρίζει τον διδάσκοντα από τον διδασκόμενο
- η παρεμβολή του εκπαιδευτικού οργανισμού στη μαθησιακή διαδικασία
- η χρήση τεχνικών μέσων
- η εξασφάλιση αμφίδρομης επικοινωνίας
- η δυνατότητα συναντήσεων
- το γεγονός ότι πρόκειται για βιομηχανοποιημένη μορφή εκπαίδευσης

Στη διεθνή βιβλιογραφία (Barbour & Reeves, 2009. Zandberg, & Lewis, 2008. Clark & Smith, 2005), οι αναφορές στην εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση περιέχουν όρους, όπως: 'Distance learning', 'Electronic learning', 'On line learning', 'Mobile learning', 'Hybrid learning', 'Virtual learning', 'Virtual schools', 'Cyber schools', 'Homeschooling', παρουσιάζοντας την άμεση σχέση της τεχνολογίας με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Σύμφωνα με τις Μίμινου και Σπανάκα (2013), όταν γίνεται αναφορά στη σχολική εξΑΕ πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι αφορά κυρίως σε τρεις μορφές:

α) στην Αυτοδύναμη σχολική εξΑΕ, η οποία παρέχει ολοκληρωμένα προγράμματα πλήρως αναγνωρισμένα και ταυτόσημα με το συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης, με διαφορές στο είδος του εκπαιδευτικού υλικού και της επικοινωνίας. Στην περίπτωση που αυτή η μορφή εκπαίδευσης παρέχεται μέσω του διαδικτύου σε τηλεσυναντήσεις σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας, τότε γίνεται λόγος για τα εικονικά σχολεία, όπως λειτουργούν στην Αμερική και στην Αυστραλία.

β) στη Συμπληρωματική σχολική εξΑΕ, η οποία ακολουθεί τις μεθόδους της αυτόνομης, λειτουργεί όμως ενισχυτικά και παράλληλα με το συμβατικό σχολείο. Η συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να αφορά είτε στην παρακολούθηση μεμονωμένων μαθημάτων για συγκεκριμένους λόγους είτε σε συνεργασίες σχολείων μέσα από τα σχολικά δίκτυα με σκοπό την ολοκλήρωση κάποιων εργασιών και τη συμμετοχή σε τηλεδιασκέψεις διαφόρων μαθησιακών αντικειμένων.

γ) στη Μεικτή/ Πολυμορφική /Συνδυαστική εκπαίδευση, η οποία συνιστά μια όσο το δυνατό καλύτερη όσμωση μεταξύ συμβατικών τρόπων μάθησης και εξ αποστάσεως διαδικτυακών μορφών εκπαίδευσης με στόχο την ουσιαστική αλληλεπίδραση. Γενικότερα, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια τάση ανάπτυξης της σχολικής εξΑΕ υπαγορευμένης από τις οικονομικές δυνατότητες, τις κοινωνικές επιταγές και τις τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής προκειμένου να καταργηθεί η απόσταση και να ενσωματωθούν απομονωμένες περιοχές με στόχο μια εξατομικευμένη, ευέλικτη και εξειδικευμένη εκπαιδευτική διαδικασία και εν τέλει μάθηση (Μίμινου & Σπανάκα 2013).

Στην Ελλάδα, οι προσπάθειες συμπληρωματικής εφαρμογής της πραγματοποιούνται κυρίως για ερευνητικούς σκοπούς από ερευνητές, εκπαιδευτικούς ή από ιδιωτικά σχολεία (Ψαλλιδάς & Μανούσου, 2011, Παπαθανασίου & Μανούσου, 2011). Η πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια συμπληρωματικής δευτεροβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λειτούργησε πιλοτικά για τους ομογενείς μαθητές με στόχο την ενίσχυση και αναβάθμιση της ελληνομάθειάς τους και υλοποιήθηκε από το Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ) του Πανεπιστημίου Κρήτης (Αναστασιάδης, 2014).

2.4 Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη

Ο όρος τηλεδιάσκεψη (Videoconferencing) αναφέρεται στην επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο (real time) μέσω ήχου (audio), κινούμενης εικόνας (live video) και δεδομένων (Data) ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα απομακρυσμένα σημεία (Reed & Woodruff, 1995· Alexander et al., 1999· Chandler and Hanrahan, 2000· Suthers, 2001· Gibson και Cohen, 2003). Ο όρος τηλεδιάσκεψη (Videoconferencing) δεν πρέπει να συγχέεται με την υπηρεσία μονόδρομης μετάδοσης δεδομένων (Webcasting) που αξιοποιείται για να μεταδοθούν ομιλίες σε πραγματικό χρόνο από το internet (Haga & Kaneda, 2005· Μπαλαούρας και Σκιαδέλλη, 2006). Ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία σε μια τηλεδιάσκεψη προσθέτει η ανταλλαγή δεδομένων (αρχεία, παρουσιάσεις, γραφικά κλπ.) (Brown, 2001; Finn, Sellen, & Wilbur 1997; Andrews, & Klease, 1998), αλλά και η δυνατότητα διαμοιρασμού των κοινών εφαρμογών ανάμεσα σε απομακρυσμένους χρήστες (Gürer, et al., 1999).

Όταν η Τηλεδιάσκεψη πραγματοποιείται μεταξύ δύο απομακρυσμένων σημείων, γίνεται λόγος για την τηλεδιάσκεψη σημείο προς σημείο, ενώ, όταν η σύνδεση επιτυγχάνεται ανάμεσα σε περισσότερα των δύο σημείων, γίνεται λόγος για τηλεδιάσκεψη σημείο προς πολλά σημεία. Βέβαια, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τηλεδιάσκεψη γίνεται σε αίθουσες τηλεδιάσκεψης που έχουν διαμορφωθεί κατάλληλα, αλλά γίνεται και σε άλλους χώρους της δικής μας επιλογής, όπως είναι για παράδειγμα το σπίτι ή το γραφείο. Βέβαια για να γίνει στους χώρους αυτούς είναι απαραίτητο να υπάρχει πρόσβαση στο κατάλληλο λογισμικό.

Η συμπληρωματική ΕξΑΕ καθιστά δυνατή την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε ένα μεγάλο φάσμα ενδιαφερομένων (Βασάλα, 2005). Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη (ΔΤ) – Interactive Videoconferencing (IVC)- αποτελεί ένα σημαντικό τεχνολογικό μέσο το οποίο υπό παιδαγωγικές και κοινωνικές προϋποθέσεις μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στο άνοιγμα του σχολείου σε ευρύτερα κοινωνικά και μαθησιακά περιβάλλοντα, να ενθαρρύνει την κοινωνική διαπραγμάτευση και την κριτική θέαση των σύγχρονων τοπικών βιογραφιών του μικρόκοσμου που περιβάλλει τη σχολική τάξη, να καλλιεργήσει το πνεύμα της συνεργασίας, την αναγκαιότητα της ενσυναίσθησης και την κουλτούρα της καθημερινής διαβούλευσης με άλλες νοοτροπίες, στάσεις, συμπεριφορές και αντιλήψεις (Anastasiades, 2007).

Η ΔΤ μπορεί να αξιοποιηθεί είτε για τη δημιουργία συνεργατικών περιβαλλόντων από απόσταση (Anastasiades, 2003; Thurston, 2004) είτε για τη σύνδεση των τάξεων με ειδικούς (McCombs et al., 2007) είτε για να εκπαιδευτούν οι μαθητές που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην υγεία τους (Hill, 2004).

Για να επιτευχθεί μια διαδραστική τηλεδιάσκεψη, απαιτούνται παιδαγωγικές αλλά και τεχνολογικές προϋποθέσεις. Οι παιδαγωγικές αφορούν το μεθοδολογικό πλαίσιο σχεδιασμού και οργάνωσης μια διδασκαλίας από απόσταση σε πραγματικό χρόνο, τη διδακτική μεθοδολογία, τα διδακτικά σενάρια, τις δραστηριότητες κλπ. Είναι σημαντικό η διδακτική μεθοδολογία να προβαίνει στη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευομένου στη διαδικασία που θα έχει τη δυνατότητα κριτικής επεξεργασίας της πληροφορίας και μετουσίωσής της σε γνώση (Ally, 2004).

Η τηλεδιάσκεψη κάτω από τις κατάλληλες παιδαγωγικές προϋποθέσεις συμβάλλει στο να βελτιωθεί το περιβάλλον της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους (Kerrey & Isakson, 2001· Latchem, 2002). Ο διδάσκων σε μια τηλεδιάσκεψη θα πρέπει να αναπτύξει νέες δεξιότητες και να δώσει έμφαση στην φιλικότητά του σε σχέση με τους εκπαιδευόμενους στις απομακρυσμένες αίθουσες, στην κίνηση του σώματος, στις εκφράσεις που έχει το πρόσωπό του (Whittaker and O'Connail, 1997), ενώ παράλληλα θα πρέπει να εμπλουτίσει την διδασκαλία του με συμμετοχικές τεχνικές και συνεργατικές δραστηριότητες σε ομάδες τόσο στην τοπική όσο και στην τάξη που παρακολουθεί από απόσταση (Anastasiades, 2007) για να καλυτερεύσει η «κοινωνική παρουσία»

Εντούτοις, μια τηλεδιάσκεψη δεν μπορεί να έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και τα ίδια αποτελέσματα με την «πρόσωπο με πρόσωπο» διδασκαλία. Παρά το γεγονός ότι η τηλεδιάσκεψη υποστηρίζει την αμφίδρομη μετάδοση ήχου, εικόνας και δεδομένων σε πραγματικό χρόνο, φαίνεται να μη δημιουργεί την αίσθηση της διαπροσωπικής σχέσης και επαφής, η οποία παρατηρείται σε περιβάλλοντα «πρόσωπο με πρόσωπο» διδασκαλίας (Collins, 1991· Bonk et al., 1998· Schweizer et al., 2003), καθώς οι συμμετέχοντες δε μοιράζονται έναν κοινό, τρισδιάστατο χώρο. Βλέπουν μόνο αυτό που προβάλλει η κάμερα και οι μη λεκτικές ενδείξεις δεν είναι σαφείς (Bruce, 1996).

Η τεχνολογική διαμεσολάβηση που λαμβάνει χώρα σε μια τηλεδιάσκεψη, μεταβάλλει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται μια διδασκαλία και επηρεάζει σημαντικά θέματα σχεδιασμού, οργάνωσης και υλοποίησής της (Αναστασιάδης, 2008). Παράλληλα, απαιτεί την υιοθέτηση νέων ρόλων και την απόκτηση πρόσθετων δεξιοτήτων τόσο από τους διδάσκοντες όσο και από τους διδασκόμενους. Με την έννοια αυτή, ο σχεδιασμός μια εκπαιδευτικής τηλεδιάσκεψης είναι ιδιαίτερα απαιτητικός σε σχέση με μια πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία (Health & Halznagel, 2002). Οι Berge και Mrozowski (2001), οι οποίοι μελέτησαν εκπαιδευτικές τηλεδιασκέψεις από το 1990 μέχρι το 1999, συμπέραναν ότι το πιο σημαντικό στοιχείο για την επιτυχία μιας τηλεδιάσκεψης δεν ήταν η χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, αλλά η διδακτική μεθοδολογία που σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από τους εκπαιδευτικούς.

Τα τελευταία χρόνια, η εξέλιξη των συστημάτων τηλεδιάσκεψης, η συνεχής αναβάθμιση των τεχνολογιών μετάδοσης εικόνας και ήχου και η ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων, βελτιώνουν αισθητά τις τεχνολογικές προϋποθέσεις για να οργανωθούν τηλεδιασκέψεις (Αναστασιάδης κ. ά., 2009).

2.5 Το Πρόγραμμα Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

Το πρόγραμμα Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» υλοποιείται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτική Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Εργαστήριο Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών στη Δια Βίου και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α), ενώ παράλληλα τελεί υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας (Αναστασιάδης, 2017).

Σκοπός του προγράμματος είναι η ανάπτυξη και η υλοποίηση διαθεματικών δραστηριοτήτων συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση μέσω διαδραστικών τηλεδιασκέψεων μεταξύ δημοτικών σχολείων.

Βασικοί στόχοι του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα (<http://www.edc.uoc.gr/~odysseas/>) είναι:

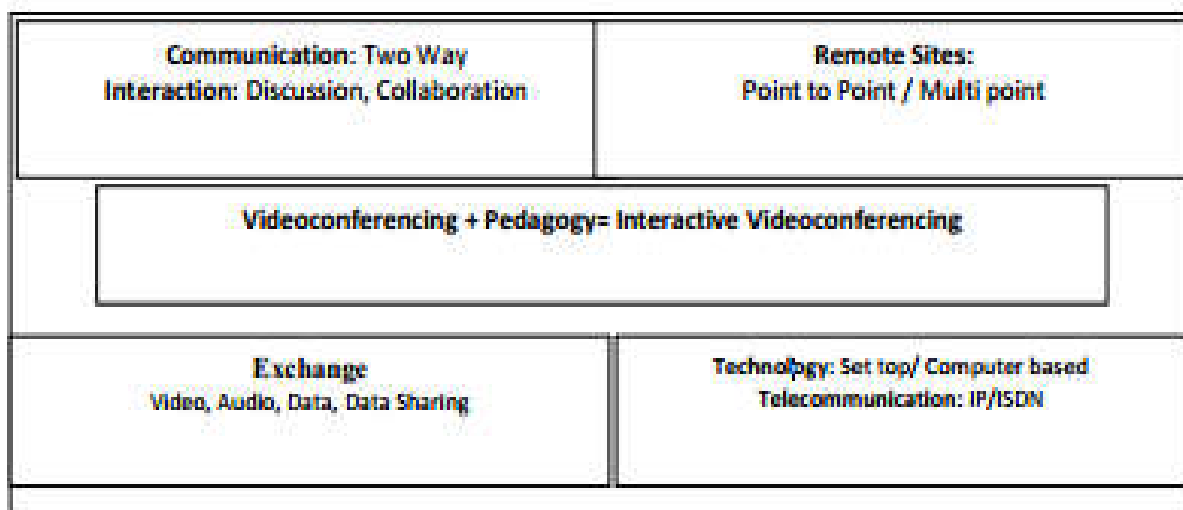
- η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την παιδαγωγική αξιοποίηση της τηλεδιάσκεψης

- η ενεργός συμμετοχή των μαθητών σε αυθεντικά περιβάλλοντα διερεύνησης και συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης,
- η καλλιέργεια κρίσιμων γνωστικών, κοινωνικών και τεχνολογικών δεξιοτήτων για τους αυριανούς πολίτες του 21ου αιώνα,
- η άμβλυνση του φαινομένου του Ψηφιακού Δυϊσμού ιδιαίτερα για μαθητές ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών

2.6 Το Παιδαγωγικό Πλαίσιο του Προγράμματος Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

Το προτεινόμενο παιδαγωγικό πλαίσιο (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010) είναι αποτέλεσμα συστηματικών προσπαθειών και αποτίμησης της εμπειρίας δεκαπέντε ετών σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» σε δημοτικά σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου αξιοποιώντας τις μαθησιακές τεχνολογίες σύγχρονης μετάδοσης και ιδιαίτερα τη Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη (Αναστασιάδης, 2017).

Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη (ΔΤ) – Interactive Videoconferencing (IVC) επιτρέπει σε εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερα απομακρυσμένα σημεία, όχι απλά να επικοινωνούν ανταλλάσσοντας απόψεις ή να μοιράζονται δεδομένα, αλλά να συμμετέχουν ενεργά σε ένα δυναμικό περιβάλλον αλληλεπίδρασης, του οποίου κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα αποτελεί η συνεργατική οικοδόμηση της γνώσης από απόσταση σε πραγματικό χρόνο (Σχήμα 1) (Anastasiades, 2008).

Σχήμα 1: Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2008)

Σχήμα 1: Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης (Anastasiades,

Το προτεινόμενο Παιδαγωγικό Μοντέλο στηρίζεται στους εξής πυλώνες (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010):

A. Διαθεματική Προσέγγιση της Γνώσης

Σύμφωνα με τη διαθεματική προσέγγιση, η επιστημονική γνώση υπό τη μορφή θεμάτων, ζητημάτων και προβλημάτων, αποτελεί το μέσο στην προσπάθεια του ατόμου να κατανοήσει τόσο τον εαυτό του όσο και την πραγματικότητα που το περιβάλλει με στόχο την προσωπική του ανάπτυξη και την κοινωνική του ενσωμάτωση μέσα από την απόκτηση γνώσεων, αντιλήψεων και στάσεων (Beane, 1997).

B. Θεωρίες οικοδόμησης της γνώσης

Η υλοποίηση διαθεματικών προσεγγίσεων θα πρέπει να συνοδεύεται από το σχεδιασμό ενός μη γραμμικού μοντέλου ανάπτυξης διδακτικού συστήματος, στο επίκεντρο του οποίου θα βρίσκονται βιωματικές, ολιστικές και συλλογικές προσεγγίσεις. Με βάση αυτή την προσέγγιση προτείνεται η αξιοποίηση των θεωριών του Εποικοδομισμού (constructivism), της εγκατεστημένης μάθησης (situated learning) και των κοινοτήτων μάθησης (learning communities). Η θεωρία του εποικοδομισμού μπορεί να υπηρετήσει διαθεματικές διδακτικές προσεγγίσεις για δύο κύριους λόγους (Matsagouras, 2002:37):

- Σύμφωνα με τις αρχές του εποικοδομισμού, η μάθηση πρέπει να συντελείται σε αυθεντικές καταστάσεις και κατά συνέπεια να συνδέεται με τα προσωπικά ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων, πρακτική που ευνοεί η διαθεματική προσέγγιση.
- Η εποικοδομιστική προσέγγιση θεωρεί ότι η γνώση οικοδομείται με βάση την ενιαιοποίηση (Integration), δηλαδή την ένταξη νέων πληροφοριών στα προϋπάρχοντα νοητικά σχήματα και ότι η μάθηση προάγεται μέσα από τις συσχετίσεις των μερών και τις ολιστικές θεωρήσεις των συνόλων.

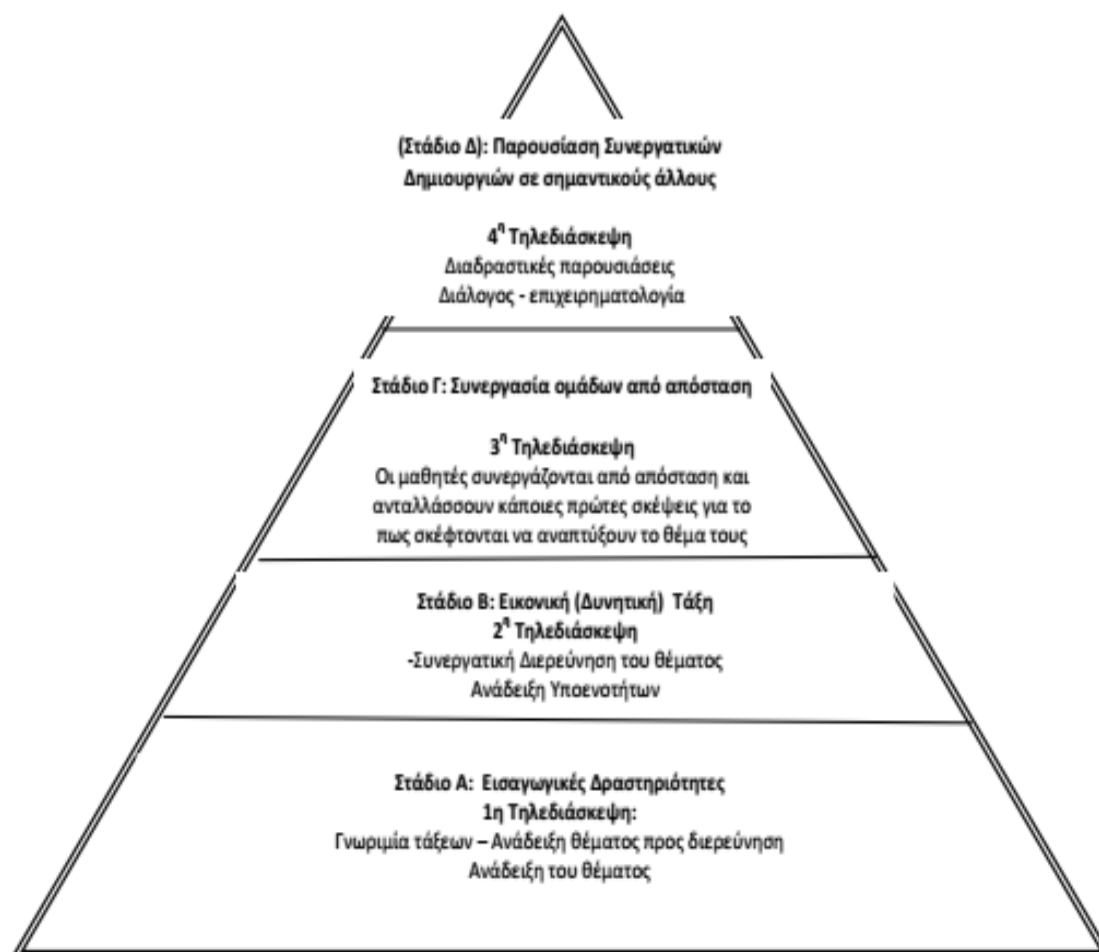
Η Θεωρία της εγκατεστημένης ή εντός πλαισίου μάθησης (situated learning) υποστηρίζει ότι η μάθηση πραγματώνεται μέσα από τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε «κοινότητες πράξης» (communities of practice) ή αλλιώς «κοινότητες μάθησης» (learning communities) και είναι το αποτέλεσμα του συγκερασμού της δραστηριότητας, του

περιβάλλοντος-πλαισίου και της κουλτούρας μέσα στην οποία πραγματοποιείται (Lave, 1997; Lave & Chaiklin, 1993; Wenger, 1999; Wenger & Snyder, 2000).

Η ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων δύναται να καλλιεργηθεί μέσω της προσέγγισης της γνωστικής μαθητείας (cognitive apprenticeship) (Brown, Collins & Duguid, 1989), η οποία έχει στο επίκεντρό της τη συνεργατική κοινωνική αλληλεπίδραση, τη σύνδεση γνώσης και δράσης και την κοινωνική κατασκευή της γνώσης μέσα από την εμπλοκή του εκπαιδευμένου σε αυθεντικές καταστάσεις.

2.7 Μεθοδολογία των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο Δημοτικό Σχολείο

Με βάση την προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγιση (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010;) προτείνονται τέσσερα κύρια στάδια (Σχήμα 2):

Σχήμα 2: Τα Στάδια Διδασκαλίας (Η Πυραμίδα της ΔΤ) (Anastasiades, 2003; 2006, 2008, 2010)

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Πρώτο στάδιο (1η τηλεδιάσκεψη): Εισαγωγικές Δραστηριότητες

Σκοπός: Η πρώτη γνωριμία των μαθητών των απομακρυσμένων τάξεων και η ανάδειξη του κεντρικού θέματος μέσα από ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες που καλλιεργούν την ανάπτυξη της γλωσσικής, κιναισθητικής και μουσικής νοημοσύνης των μαθητών.

Δεύτερο Στάδιο (2η Τηλεδιάσκεψη): Εικονική (Δυνητική) Τάξη.

Σκοπός: Η συνεργατική διερεύνηση του θέματος και η ανάδειξη υποενοτήτων μέσα από ειδικά σχεδιασμένες διαθεματικές δραστηριότητες με στόχο την εμπλοκή των μαθητών σε αυθεντικές καταστάσεις μάθησης, τη δημιουργία καταστάσεων γνωστικής σύγκρουσης και αναστοχασμού (reflection). Οι δάσκαλοι παρέχουν την κατάλληλη υποστήριξη και ανάδραση με τη μορφή της γνωστικής μαθητείας και της σκαλωσιάς.

Τρίτο Στάδιο: (3η Τηλεδιάσκεψη): Συνεργασία ομάδων από απόσταση

Σκοπός: Η συνεργασία των ομάδων της τοπικής και απομακρυσμένης τάξης (δυομαδική συνεργασία) προκειμένου να ανταλλάξουν κάποιες πρώτες σκέψεις για το πώς σκέφτονται να εργαστούν στο πλαίσιο των υποενοτήτων που έχουν αναλάβει.

Τέταρτο Στάδιο (4η Τηλεδιάσκεψη): Διαδραστική παρουσίαση των αποτελεσμάτων – επιχειρηματολογία.

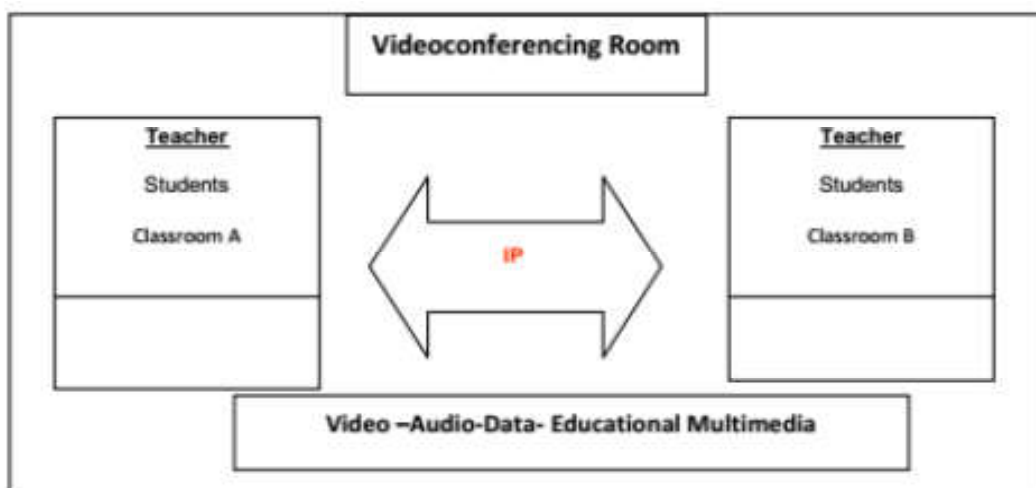
Σκοπός: Οι μαθητές παρουσιάζουν τις συνεργατικές τους δημιουργίες σε σημαντικούς άλλους. Ακολουθεί διάλογος και επιχειρηματολογία επί του θέματος. Στο τέταρτο στάδιο υλοποιείται η τελευταία τηλεδιάσκεψη κατά την οποία οι μαθητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των εργασιών τους, προσπαθώντας να τεκμηριώσουν τις θέσεις τους με επιχειρήματα μέσα σε ένα αλληλεπιδραστικό – διαλογικό περιβάλλον συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης.

Ακολουθεί διαμορφωτική και Συμπερασματική Αξιολόγηση.

2.8 Μοντέλο Επικοινωνίας στο πλαίσιο των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο Δημοτικό Σχολείο

Ανάλογα με το θέμα που έχει επιλεγεί, τους αρχικούς στόχους που έχουν τεθεί, αλλά και τις τεχνολογικές δυνατότητες των εμπλεκόμενων σχολείων, καθορίζεται το μοντέλο

επικοινωνίας (Σχήμα 3) στα πλαίσια του οποίου υλοποιούνται οι εκπαιδευτικές τηλεδιασκέψεις.

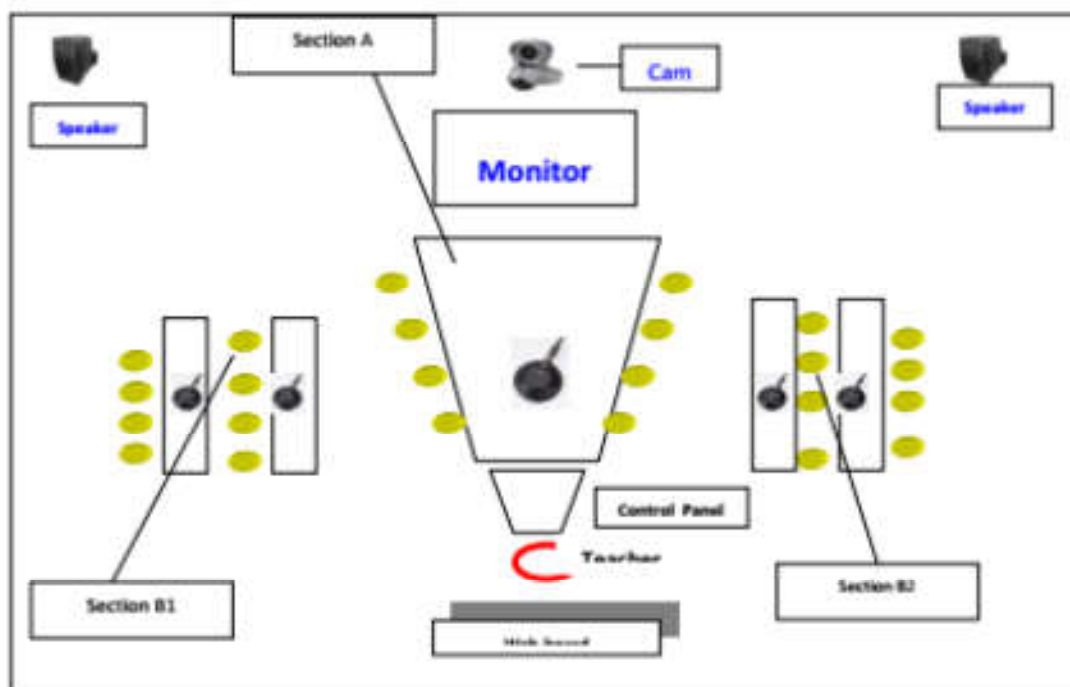

Σχήμα 3: Το προτεινόμενο μοντέλο επικοινωνίας (Anastasiades, 2003, 2008, 2010)

Το μοντέλο επικοινωνίας καθορίζει τα εξής (Anastasiades, 2003; 2008; 2010):

- Τον αριθμό των τάξεων που λαμβάνουν μέρος ανά τηλεδιάσκεψη: Οι τηλεδιασκέψεις προτείνονται να γίνονται ανά δύο τάξεις τόσο για παιδαγωγικούς όσο και για πρακτικούς λόγους.
- Το ρόλο των εκπαιδευτικών σε κάθε τάξη: Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι συντονιστικός, συμβουλευτικός και υποστηρικτικός στην ανακαλυπτική και διερευνητική προσπάθεια των μαθητών να οικοδομήσουν συνεργατικά τη γνώση. Σε κάθε τάξη υπάρχει ένας εκπαιδευτικός.
- Το ρόλο των μαθητών: Οι μαθητές βρίσκονται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας, σχεδιάζουν, διερευνούν, ανακαλύπτουν και οικοδομούν τις γνώσεις τους, υλοποιώντας σε ομάδες τις δραστηριότητές τους.
- Το είδος της επικοινωνιακής σύνδεσης. Από το 2010 και μετά οι τηλεδιασκέψεις στηρίζονται σε web based εφαρμογές με σημαντική μείωση του κόστους και εξαιρετική ποιότητα σε ήχο και εικόνα.

Η χωροθέτηση της τάξης (Σχήμα 4) αποτελεί μια πολύ σημαντική παράμετρο για την επιτυχία μιας τηλεδιάσκεψης. Το προτεινόμενο πλαίσιο αποτελεί βελτίωση μιας προηγούμενης προσπάθειας (Anastasiades, 2003) και λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η αίθουσα τηλεδιάσκεψης βρίσκεται μέσα στο σχολείο.

Σχήμα 4: Η αρχιτεκτονική της αίθουσας τηλεδιάσκεψης (Anastasiades, 2003, 2008, 2010)

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού σε προγράμματα ΕξΑΕ επισημαίνεται από το σύνολο των θεωρητικών του πεδίου (Holmberg, 2002; Λιοναράκης, 2001· Γκίοςος, & Κουτσούμπα, 2005).

Ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού πολυμορφικού υλικού για συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση ιδιαίτερα σε περιβάλλον δημοτικού σχολείου απαιτεί ιδιαίτερη προσπάθεια, καθώς η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην επιλογή της ομάδας στόχου, στις θεωρίες μάθησης με βάση τις οποίες θα δομηθεί, στους μαθησιακούς στόχους, τα μέσα και τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν (Μανούσου, 2008· Καραγιάννη & Αναστασιάδης, 2009).

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προτεραιότητες του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ». Η μεθοδολογία σχεδιασμού του υλικού θα μπορούσε να ταξινομηθεί σε τρεις κατηγορίες με βάση τις αντίστοιχες χρονικές περιόδους:

2000-2003: Την περίοδο αυτή, στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», τίθεται η διδασκαλία μαθημάτων του αναλυτικού προγράμματος. Ως εκ τούτου, αξιοποιούνται συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες των εγκεκριμένων βιβλίων, οι

οποίες εμπλουτίζονται από φύλλα εργασίας και δραστηριότητες που διαμορφώνουν οι δάσκαλοι.

2004-2010: Την περίοδο αυτή το ενδιαφέρον του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» εστιάζεται στη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού στο σύνολο του από τους ίδιους τους δασκάλους του προγράμματος, αλλά και από ειδικούς στο πεδίο της ΕξΑΕ (Μανούσου, 2008).

2010-2015: Σε αυτήν την περίοδο, η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού δεν αποτελεί αποκλειστικό «προνόμιο των δασκάλων, αλλά συμμετέχουν σε αυτό και οι ίδιοι οι μαθητές». Οι στόχοι του εκπαιδευτικού υλικού ακολούθησαν το σκεπτικό και τη δομή της ταξινόμησης Bloom (1956):

- τον γνωστικό (cognitive), που αφορά τις διεργασίες της γνώσης
- τον συναισθηματικό (affective), που αφορά τις στάσεις (attitudes)
- τον ψυχοκινητικό (psychomotor), που αφορά τις δεξιότητες (skills).

2.9 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται εκτενώς το πρόγραμμα εκπαίδευσης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», στο οποίο βασίζεται η παρούσα ερευνητική εργασία. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στον παιδαγωγικό χαρακτήρα του προγράμματος που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα που έγινε στο ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο των Βοριζίων.

3 Το ψυχολογικό και κοινωνικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων σχολικών μονάδων.

3.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των μαθητών σε ολιγοθέσιες σχολικές μονάδες, στον τρόπο λειτουργίας ενός ολιγοθέσιου σχολείου σε Εθνικό και σε Διεθνές επίπεδο, στα ιδιαίτερα ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθητών του ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων.

3.2 Τα χαρακτηριστικά του ολιγοθέσιου

Ολιγοθέσια σχολεία (Lowgrade Schools) αποκαλούνται εκείνα στα οποία οι εκπαιδευτικοί εργάζονται ταυτόχρονα με περισσότερες από μία τάξεις, μέσα στην ίδια αίθουσα (NEMED, 2004). Τα βασικά χαρακτηριστικά των ολιγοθέσιων Δημοτικών σχολείων σύμφωνα με τον Φωτεινόπουλο (1964) και τον Παπασταμάτη (1996) συνοψίζονται στα εξής:

- Βρίσκονται συνήθως στα χωριά, οπότε η έννοια του ολιγοθέσιου ταυτίζεται με την έννοια του σχολείου του χωριού.
- Ο κάθε εκπαιδευτικός εργάζεται συγχρόνως με δύο ή περισσότερες τάξεις.
- Η διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων (Θρησκευτικά, Γεωγραφία, Κοινωνική και πολιτική αγωγή, Ιστορία, Αισθητική αγωγή) γίνεται σε ημίωρα και όχι σε πλήρεις διδακτικές ώρες (45 λεπτά).
- Υπάρχει συνδιδασκαλία μαθητών/τριών διαφορετικών ηλικιών. Σε κάθε αίθουσα διδασκαλίας βρίσκονται ανά πάσα στιγμή οι μαθητές/τριες ενός συνδιδασκόμενου τμήματος και κάθε δάσκαλος/α διδάσκει ένα συνδιδασκόμενο τμήμα.
- Υπάρχει κοινό Αναλυτικό Πρόγραμμα με τα Πολυθέσια Δημοτικά Σχολεία.
- Κύρια στρατηγική διδασκαλίας αποτελούν οι σιωπηρές εργασίες.
- Η αναλογία μαθητών/τριών και δασκάλου/ας τείνει να είναι μικρότερη απ' ότι η αντίστοιχη αναλογία σε πολυθέσια Δημοτικά σχολεία.

3.3 Παιδαγωγικό πλαίσιο ενός ολιγοθέσιου σχολείου

Το παιδαγωγικό πλαίσιο των ολιγοθέσιων σχολείων χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον έντονο ρυθμό εργασίας, λόγω του περιορισμένου διδακτικού χρόνου, κυρίως για τη διδασκαλία του νέου διδακτικού αντικειμένου. Ο συνδυασμός στρατηγικών διδασκαλίας

και σιωπηρών εργασιών αποτελεί διδακτική πρακτική, που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα τα ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία (Φυκάρης, 2002).

Επιπλέον επειδή οι ολιγοθέσιες σχολικές μονάδες σπάνια περιλαμβάνουν εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων όπως γυμναστές, καθηγητές ξένων γλωσσών, εκπαιδευτικούς μαθημάτων αισθητικής αγωγής με την ευθύνη της διδασκαλίας αυτών των μαθημάτων (πλην της ξένης γλώσσας) αναλαμβάνουν οι υπηρετούντες στο σχολείο εκπαιδευτικοί (Καραμήτρογλου 1984).

Γενικότερα, στα ολιγοθέσια σχολεία οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν ευέλικτες στρατηγικές και μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται για την παράδοση των μαθημάτων του Αναλυτικού Προγράμματος. Αυτό προκύπτει από τον μικρό αριθμό των εκπαιδευτικών των ολιγοθέσιων, κάτι που τις περισσότερες φορές, δημιουργεί ευέλικτες καταστάσεις συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών και γνώσεων που συχνά δίνουν λύσεις στα προβλήματα (Newton,-Wright, 1987).

3.4 Κοινωνικό υπόβαθρο ολιγοθέσιων σχολείων

Όσον αφορά την κοινωνική διάσταση, συχνά αναφέρεται από παιδαγωγούς ότι τα ολιγοθέσια σχολεία μειονεκτούν έναντι των Πολυθέσιων, κυρίως εξαιτίας του περιορισμένου εσωτερικού κοινωνικού περιβάλλοντος, λόγω του μικρού αριθμού των μαθητών που φοιτούν σε αυτά. Επομένως, υποστηρίζεται ότι οι μαθητές στα σχολεία αυτά στερούνται συναγωνισμού, αλληλεπίδρασης με συνομηλίκους, ενώ το πρότυπο των ενηλίκων περιορίζεται σε ελάχιστους έως και έναν εκπαιδευτικούς σε όλη την πορεία τους στο σχολείο (Φυκάρης, 2002)

Από την άλλη, οι εκπαιδευτικοί των ολιγοθέσιων μπορούν να έχουν άμεση και συνεχή επικοινωνία με τους μαθητές τους, εξαιτίας του ότι τους γνωρίζουν καλύτερα, κάτι το οποίο από σχετικές μελέτες δεν προκύπτει ότι παρατηρείται στο ίδιο επίπεδο στα Πολυθέσια Σχολεία (Bray, 1987). Όσον αφορά το επιχείρημα της έλλειψης ανταγωνισμού, εξαιτίας μειωμένου ή και ανύπαρκτου αριθμού συνομήλικων παιδιών που πολλοί το αναφέρουν ως μειονέκτημα του ολιγοθέσιου σχολείου, ο Ματσαγγούρας (2000) αναφέρει ότι στο σχολείο υπάρχει η αντίληψη ότι ο ανταγωνισμός δρα ως κίνητρο ενεργοποίησης των μαθητών. Ως εκ τούτου, το σχολείο προωθεί περισσότερο διαδικασίες ανταγωνισμού παρά συνεργασίας. Ωστόσο, δε σημαίνει ότι οι μαθητές είναι ευχαριστημένοι από τον

ανταγωνισμό και ότι τον προτιμούν (Φύκαρης, 2002). Σε σχετική έρευνα στον ελληνικό χώρο διαπιστώθηκε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης συνεργασιών (Δερβίσης, 1998).

Τα μικρά σχολεία έχουν πολλαπλά πλεονεκτήματα σε επίπεδο συλλογικό και ατομικό. Κάποια από αυτά είναι τα εξής:

Η αξιοποίηση των εργασιών που γίνονται παράλληλα στην ίδια αίθουσα που παραδίδεται μάθημα προωθεί την αυτονομία, τη κατάκτηση γνώσης, αλλά και κεντρίζει το ενδιαφέρον για περαιτέρω προσωπική μελέτη. Το τελευταίο στοιχείο προκύπτει όταν οι μαθητές ακούν το μάθημα που διδάσκεται σε άλλα τάξη μαθητών και επιθυμούν και τα ίδια τα μάθουν παραπάνω πράγματα.

Η συνύπαρξη παιδιών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων και γνωστικού επιπέδου, η συνεργασία σε κοινά έργα, εκδρομές, κ.α., οδηγεί στον αλληλοσεβασμό και την κοινωνικοποίηση, τόσο μέσα στο χώρο του σχολείου, όσο και έξω από αυτόν.

Η διδασκαλία εκ μέρους του καθηγητή σε ένα σχολείο παραπάνω από μια εκπαιδευτική χρονιά έχει ως αποτέλεσμα την βαθιά συσχέτιση του με τους μαθητές και ως εκ τούτου την ανάπτυξη μιας παιδαγωγικής σχέσης με προσωπικές και κοινωνικές προεκτάσεις για την ανάπτυξη των παιδιών.

Η συνύπαρξη των μαθητών ανεξαρτήτως φύλου και καταγωγής προωθεί στην εξάλειψη του ρατσισμού και στην λειτουργική συμμετοχή των μαθητών στη κοινωνία (Λαζαρίδης, 2001).

Σε παιδαγωγικό επίπεδο και δη στο επίπεδο ομαδικότητας λοιπόν, παρατηρούνται πολλά οφέλη. Συγκεκριμένα, ο Φύκαρης (2005, σ: 41) ισχυρίζεται ότι: «η σχολική τάξη την ώρα της διδασκαλίας λειτουργεί ως ένα πολυσυστηματικό και συνεχές δίκτυο επικοινωνίας στο πλαίσιο του οποίου αναπτύσσονται πολυποίκιλες διαπροσωπικές σχέσεις, οι οποίες θεμελιώνονται σε προϋπάρχουσες βιωματικές καταστάσεις του κάθε μαθητή». Επιπλέον, ο Ματσαγγούρας (1995, σ:19) παραθέτει ότι: «η ομαδική συνεργασία μεγιστοποιεί τη μάθηση, διότι οι αντιπαραθέσεις των αλληλοσυγκρουόμενων απόψεων και ιδεών α. ενδυναμώνουν το ενδιαφέρον των μαθητών για το συγκεκριμένο διδακτικό αντικείμενο, β. επισημαίνουν τις διάφορες παραμέτρους του προβλήματος, γ. δίνουν στο μαθητή-ερευνητή τη δυνατότητα, να κάνει διευκρινίσεις, συσχετίσεις, υποθέσεις, επαληθεύσεις,

κτλ. και δ. δίνουν στο μαθητή τη δυνατότητα, μέσω μιας συνθετικής διαδικασίας, να διατυπώνει την προτεινόμενη λύση του προβλήματος».

Η συνεργασία μεταξύ των μαθητών προκειμένου να εκπαιδευτούν διαμορφώνει καθοριστικά το περιβάλλον της μάθησης. Η αντίθετη συνθήκη ισχύει για τα πολυθέσια σχολεία, στα οποία ο ανταγωνισμός και η ατομική προσέγγιση των μαθητών δεν βοηθάει τους μαθητές να αφιερώσουν το κατάλληλο χρόνο να προσεγγίσουν τις γνώσεις με κριτική διάθεση.

Επομένως, το γνωστικό όφελος που παρατηρείται στη συνεργατική εκπαίδευση είναι πολύ σημαντικό. Μέσα από την ομάδα των μαθητών επέρχεται η προσέγγιση τη γνώσης, αλλά και η γνώση της ίδιας της γνώσης. Οι μαθητές έχουν το χρόνο και την ευχέρεια, να συζητήσουν, να προβληματιστούν και τελικά να κατακτήσουν τη γνώση. Από αυτή τη διαδικασία επωφελούνται ιδιαίτερα οι μαθητές και μαθησιακές δυσκολίες και οι μέτριοι σε επίδοση μαθητές, οι οποίοι ενεργοποιούνται και επηρεάζονται από τους πιο προχωρημένους μαθητές, ώστε να αναπτύξουν τη δική τους γνώμη (Πιστιόλη, 2011).

Ένα ακόμη θετικό στοιχείο των μικρών σχολείων είναι ότι, επειδή συνήθως υπάρχουν σε μικρές αγροτικές περιοχές, συμβάλλουν στη κοινωνική συνοχή και τονώνουν τη παράδοση της εκάστοτε περιοχής.

Στην ίδια συλλογιστική των κοινωνικών πλεονεκτημάτων, οφείλει κανείς να προσθέσει την ετοιμότητα των μαθητών αυτών να δημιουργούν διαπροσωπικές σχέσεις οι οποίες εμπνέουν σεβασμό και εμπιστοσύνη. Οι σχέσεις αυτές οι οποίες αναπτύσσονται στο σχολικό πλαίσιο στηρίζουν τον εκάστοτε μαθητή σε όλες τις εκφάνσεις της εξέλιξης του. Αποτελούν μια σημαντική πτυχή των μικρών σχολείων γιατί στηρίζουν το μαθητή στις περιπτώσεις που η γονική μέριμνα μπορεί να είναι ελλιπής ή να μην είναι αρκετή. Οι φίλοι στηρίζουν και προσφέρουν στο παιδί επικοινωνία, τάση για αυτονομία, αλλά και αποδοχή. Μειώνουν επίσης την ανταγωνιστική διάθεση. Το στοιχείο αυτό μπορεί να λειτουργεί και ως μειονέκτημα για αυτού του τύπου τα σχολεία.

Στην ουσία όμως, δεν έχει ισχύ. Αυτό συμβαίνει γιατί, τα παιδιά από μόνα τους δεν διαθέτουν την επιθυμία να ανταγωνιστούν το ένα το άλλο. Η σύγχρονη εποχή ορίζει ως αποτελεσματικό στοιχείο των σχολείων την τάση για ανταγωνισμό, υπό την έννοια της δραστηριοποίησης των μαθητών και της δημιουργίας λειτουργικών και δυναμικών

πολιτών στο μέλλον. Ωστόσο, το περιβάλλον που προωθεί αυτή τη τάση, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αποτελεί ένα ευχάριστο και επιθυμητό χώρο για τα παιδιά. Τα παιδιά φαίνεται να προτιμούν τη συναναστροφή και την ανάπτυξη υγιών φιλικών σχέσεων, οι οποίες στηρίζουν το καθένα από αυτά σε κάθε στάδιο εξέλιξης και προσφέρουν μια υψηλού επιπέδου ποιότητα ζωής (Φύκαρης, 2002).

Συμπερασματικά, και σύμφωνα με την προσωπική εμπειρία του ερευνητή της έρευνας αυτής από την υπηρεσία του ως εκπαιδευτικός σε ολιγοθέσια σχολική μονάδα, στο ολιγοθέσιο σχολείο καλλιεργείται και αναπτύσσεται σε μεγαλύτερο βαθμό πνεύμα συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης με τους μαθητές του να μην υστερούν κοινωνικά σε σχέση με αυτούς των πολυθεσίων. Δημιουργούν σχέσεις-φιλίες με άλλα παιδιά μεγαλύτερης ή μικρότερης ηλικίας, συνεργάζονται, επικοινωνούν, αλληλοβοηθούν το ένα το άλλο και είναι σχεδόν πάντα πρόθυμα ακολουθήσουν οδηγίες και συμβουλές. Στα ολιγοθέσια σχολεία οι εκπαιδευτικοί γνωρίζονται σύντομα με τα παιδιά κάτι που τους βοηθάει να αντιληφθούν άμεσα τις ελλείψεις-αδυναμίες του καθενός και να μπορούν να τις αντιμετωπίσουν καλύτερα και πιο αποτελεσματικά. Στα παιδιά των ολιγοθεσίων σχολείων συναντάται συχνότερα το λεγόμενο «φιλότιμο».

3.5 Ολιγοθέσια στην Ελλάδα και το εξωτερικό

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την Φ.3/897/97652/Γ1 ΦΕΚ 1507/13-10-2006 απόφαση του Υπ. Παιδείας, ως ολιγοθέσια ορίζονται τα 1/θέσια, 2/θέσια και 3/θέσια Δημοτικά Σχολεία.

Η οργανικότητα των δημοτικών σχολείων καθορίζεται (ΦΕΚ 1507/13-10-2006, τ. Β΄, Παπασταμάτης, 1998:21 Φύκαρης, 2002:130) από την αναλογία δασκάλου - μαθητή. Ωστόσο, κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες, μπορεί να ιδρυθεί μονοθέσιο σχολείο, έστω και αν ο αριθμός των μαθητών, που φοιτούν, δεν είναι σύμφωνος με το νόμο π.χ. μονοθέσια Δημοτικά Σχολεία Γαύδου, Ακριών, Κορώνου κτλ.. Η αναλογία δασκάλου-μαθητή, που όριζε ο Νόμος 1566/1985, τροποποιήθηκε με νεότερη Υπουργική απόφαση το 2006 (ΦΕΚ 1507/13-10-2006, τ. Β΄). Έτσι, ορίζεται πλέον, η αναλογία για μονοθέσια, διθέσια και τριθέσια σχολεία να είναι ένας δάσκαλος ανά 15 μαθητές, ενώ για τα τετραθέσια και άνω ένας δάσκαλος ανά 25 μαθητές (Πιστόλη, 2011). Τα μονοθέσια ορίζονται έως 15 μαθητές με ένα εκπαιδευτικό, τα διθέσια ορίζονται έως 30 μαθητές με δύο εκπαιδευτικούς και τα τριθέσια ορίζονται έως 45 μαθητές με τρεις εκπαιδευτικούς.

Σύμφωνα με τον Μπούζο (2002, σ.32): «τα ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία, ιδιαίτερα το μονοθέσιο και κατά δεύτερο λόγο το διθέσιο, αποτελούσαν την κυρίαρχη μορφή των δημοτικών σχολείων τις περασμένες δεκαετίες. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από την ίδρυση του μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα κυριαρχούσαν τα μικρά δημοτικά σχολεία».

Αν και τα μικρά σχολεία είναι πια μειωμένα, ακόμη αποτελούν ένα σημαντικό κεφάλαιο στο εκπαιδευτικό σύστημα. Η Ελλάδα είναι γεωγραφικά κατανομημένη με μεγάλες εκτάσεις, βουνά, πεδιάδες, απομονωμένα νησιά και περιοχές, κάτι το οποίο σε συνδυασμό με την έλλειψη εκπαιδευτικών, προωθεί την ύπαρξη των ολιγοθέσιων σχολείων. Οι παράγοντες αυτοί, όπως επίσης και η υπογεννητικότητα και η μεταφορά των πολιτών στις πόλεις καθιστούν αμφίβολο αν θα εξαλειφθούν ποτέ τα ολιγοθέσια σχολεία στον ελληνικό χώρο (Πιστιόλη, 2011).

Σύμφωνα και με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας σήμερα στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας λειτουργούν περίπου 1600 ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία. Ο αριθμός των ολιγοθέσιων πριν 40 χρόνια ήταν τριπλάσιος σε σχέση με σήμερα.

Το Σεπτέμβριο του 2017 από το Ολιγοθέσιο δημοτικό της Πέρδικας στην Αίγινα ο τότε Υπ.Παιδείας κ.Γαβρόγλου δήλωσε ότι «835 ολιγοθέσια σχολεία γίνονται για πρώτη φορά ολοήμερα. Και σε αυτά επίσης πάνε ειδικότητες για τα μαθήματα της ξένης γλώσσας της Πληροφορικής όπως και άλλες ειδικότητες.»

Οι ολιγοθέσιες εκπαιδευτικές οργανώσεις έχουν 175 χρόνια αδιάλειπτης παρουσίας στην ελληνική επικράτεια, μέσω μιας περιφερειακής κατανομής που εκφράζει κοινωνικές, οικονομικές και γεωμορφολογικές ανάγκες (Τρίγκα κ.α., 2007). Πιο συγκεκριμένα, τα 3/θέσια και 4/θέσια δημοτικά σχολεία, είναι εκπαιδευτικά βιώσιμες μονάδες με ισχυρές κοινωνικές διασυνδέσεις και οργανωσιακή κουλτούρα που στηρίζεται σε ένα μικρόσχημο όργανο λήψης αποφάσεων (τριών έως πέντε ατόμων) και στο συνεργατικό μοντέλο διοίκησης, δίνοντας έμφαση στις σχέσεις, τις ανάγκες των ατόμων, τη συλλογικότητα και την ευελιξία που διαθέτουν στην άσκηση του εκπαιδευτικού έργου (Ντίλιου, 2010).

Ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία εντοπίζονται στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των ανεπτυγμένων χωρών.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Στις ΗΠΑ τα ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία (one room schools) υπάρχουν από τις αρχές του 17ου αιώνα (Φύκαρης, 2002).

Στον Καναδά, στις αρχές του 20ου αιώνα, υπήρχαν διάσπαρτα αρκετά ολιγοθέσια σχολεία (Φύκαρης, 2002)

Στην Αγγλία και στη Βόρειο Ιρλανδία, τη δεκαετία του 1990 υπήρχαν αρκετά ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία. Ωστόσο, και στις δύο χώρες ακολουθήθηκε εκπαιδευτική πολιτική συγχωνεύσεων των ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων σε μεγαλύτερα δημοτικά σχολεία, με σκοπό την εφαρμογή ενιαίων αναλυτικών προγραμμάτων και καλύτερης ποιότητας εκπαίδευσης (Routledge, 1989).

Στη Γαλλία, το 1994, 13.351 σχολεία, δηλαδή το 36% των γαλλικών δημοτικών σχολείων ήταν μονοθέσια και διθέσια και σε αυτά φοιτούσε το 9% του συνολικού αριθμού των μαθητών (Φύκαρης, 2002).

Στην Ελβετία, αλλά και στο Βέλγιο έχουν γίνει εκτεταμένες συγχωνεύσεις ολιγοθέσιων Δημοτικών σχολείων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε κάθε χωριό να κρατά το σχολείο του, αλλά τα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα σε διαφορετικά χωριά ανάλογα με την ηλικία τους (Φύκαρης, 2002).

Στη Γερμανία, τη δεκαετία του 1960 και του 1970 παρατηρούνται συγχωνεύσεις των ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων (ibid). Σκοπός αυτής της τακτικής ήταν η εξοικονόμηση χρημάτων και η παροχή περισσότερων εκπαιδευτικών ευκαιριών στους μαθητές (ibid).

Στην Αυστρία διατηρούνται τα ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία και κάθε κοινότητα έχει το δικό της σχολείο (ibid).

Στην Πορτογαλία, επίσης, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, το 80% των μαθητών/τριών φοιτούσε σε ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία, γεγονός το οποίο συνεχίστηκε και στη δεκαετία του 1990 (ibid).

Ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία υπάρχουν και στις Σκανδιναβικές χώρες. Στις χώρες αυτές παρατηρείται ένα φαινόμενο συγχώνευσης των ολιγοθέσιων Δημοτικών σχολείων, αλλά σε περιορισμένη έκταση (Φύκαρης, 2002).

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

3.6 Σύνοψη

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρήθηκε η παρουσίαση του ολιγοθέσιου δημοτικού σχολείου. Παρουσιάστηκαν τα χαρακτηριστικά του, το παιδαγωγικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του, η κοινωνική του διάσταση καθώς και στοιχεία για τα ολιγοθέσια σχολεία τόσο της χώρας μας όσο και άλλων χωρών του εξωτερικού.

4 Ψυχοκοινωνικό πλαίσιο στο σχολικό περιβάλλον

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στον ιδιαίτερα σημαντικό και πολύπλευρο κοινωνικοποιητικό ρόλο του σχολείου και πως αυτός πραγματώνεται μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

4.2 Κοινωνικοποίηση

Κοινωνικοποίηση του ατόμου ονομάζεται το γεγονός της εξέλιξής του, που γίνεται με βάση την επίδραση του φυσικού, κοινωνικού και πολιτικό-ιστορικού περιβάλλοντος και διαρκεί από τη γέννηση μέχρι το θάνατο του (Kraus, 1976).

Ο Hurrelmann (1993) ορίζει την κοινωνικοποίηση ως διαδικασία ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας, η οποία γίνεται σε ένα πεδίο αντιπαράθεσης του ατόμου με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προϋποθέσεις μέσα από τις οποίες αυτό κινείται και ζει.

Ο άνθρωπος από τα πρώτα χρόνια της ζωής του αφομοιώνει γνώσεις, κανόνες, γνώμονες και προσδοκίες που προέρχονται από το κοινωνικό του περιβάλλον και μέσω αυτής της αφομοίωσης διαμορφώνει τον κοινωνικό του εαυτό, την κοινωνική του συνείδηση (Χαραλαμπίδης, 1993).

Σύμφωνα με τον Fend (1974), κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία μάθησης των κανόνων και των αξιών της ζωής της κοινωνικής ομάδας ή της κοινωνικής τάξης στην οποία ανήκει και ζει το άτομο.

Η έννοια της κοινωνικοποίησης έχει πολύ στενή σχέση με την έννοια της προσαρμογής, αφού ως κοινωνικοποίηση εκλαμβάνεται η προσαρμογή της συμπεριφοράς του ατόμου στις κοινωνικές προσδοκίες, δηλαδή στην πολιτιστική κληρονομιά (Κωνσταντίνου, 1998).

Μία κατηγορία της κοινωνικοποίησης είναι η σχολική κοινωνικοποίηση, στην οποία εντάσσεται το σύνολο των επιδράσεων που εισπράττει ο μαθητής στο περιβάλλον του σχολείου γενικότερα και της τάξης ειδικότερα (Κωνσταντίνου, 1998).

Το σχολείο ως σύστημα και η σχολική τάξη ως υποσύστημα θεωρούνται παράλληλα με την οικογένεια πολύ σημαντικοί παράγοντες συστηματικής κοινωνικοποίησης του παιδιού (Δεκλερής, 1988. Γκίβαλος, 2003).

Σύμφωνα με τον Parsons (1959), το σχολείο αποτελεί στην εμπειρία του παιδιού την πρώτη ομάδα κοινωνικοποίησης που θεσμοθετεί την ιεραρχική διαφοροποίηση σε μη βιολογικές βάσεις. Εννοώντας ότι μέσα στην σχολική τάξη ο δάσκαλος, και όχι οι γονείς, καθορίζει την ιεραρχία, τους κανόνες και τα πρότυπα συμπεριφοράς.

Η κοινωνική διάσταση του σχολείου καθώς και τα ανάλογα οφέλη που προσφέρει στους μαθητές αλλά και στο κοινωνικό πλαίσιο που ανήκουν επιτάσσουν την άμεση εξέλιξη του στα σύγχρονα δεδομένα. Ο εκσυγχρονισμός του σχολείου μπορεί να οδηγήσει σε εξάλειψη των διακρίσεων ενώ σε αντίθετη περίπτωση, η σχολική κοινότητα αποστασιοποιείται και αποκτά μια παθητική στάση, αποποιούμενη των ευθυνών της ως ζωντανός μέτοχος της εκάστοτε κοινωνίας.

Είναι γεγονός ότι οι φιλικές σχέσεις, οι οποίες διαδραματίζουν έναν σπουδαίο ρόλο για τα παιδιά, στα ολιγοθέσια σχολεία είναι περιορισμένες εξαιτίας των λιγοστών επιλογών προσώπων σε αντίθεση με τα πολυθέσια, όπου η ύπαρξη πολλών προσώπων δημιουργεί περισσότερες εναλλακτικές επιλογές και κατ' επέκταση μεγαλύτερο δίκτυο αλληλεπιδράσεων (Φύκαρης, 2002).

Γενικά στα σχολεία αυτά οι μαθητές νιώθουν σαν μια «οικογένεια» όπου περισσότερο επικρατεί αλληλοβοήθεια παρά ο ανταγωνισμός. Οι μεγαλύτεροι μαθητές, καθώς διδάσκουν τους μικρότερους, εκτός από εφόδια για τη ζωή και το μέλλον τους αποκτούν και ικανότητες ηγεσίας (βλ. Reese, 1998. Song, Spradlin & Plucker, 2009). Η οικογενειακή ατμόσφαιρα που δημιουργείται στα μικρά σχολεία, όπως επισημαίνεται και από τον Σιαμάγκα (2002, σ. 6), προάγει τη μαθησιακή διαδικασία και αποτελεί προνομιακό πλεονέκτημα των μικρών σχολείων. Οι Royal & Rossi (1997) επισημαίνουν πως σε σχολεία όπου υπάρχει ισχυρή η 'αίσθηση της κοινότητας', καλλιεργούνται τόσο η ηθική όσο και ο σεβασμός. Όλα τα πρόσωπα του σχολείου αισθάνονται ότι γνωρίζουν τις προσδοκίες του σχολείου και παράγουν πολύτιμο έργο. Το 'αίσθημα της κοινότητας' σε κάθε μικρό σχολείο δημιουργεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, το οποίο συγχρόνως είναι και υγιές ώστε να μην βλάπτονται οι ρόλοι και οι σχέσεις μεταξύ των μελών του.

Άλλωστε, όταν οι μαθητές αντιλαμβάνονται το σχολείο ως 'κοινότητα', δραστηριοποιούνται ολόψυχα και δεν έχουν συνήθως τάση να σταματήσουν τη φοίτηση, γιατί νιώθουν άνετα ακόμη και στις περιπτώσεις που δεν έχουν επαρκή επίδοση στα μαθήματα του σχολείου. Ακόμη και αν υστερούν στη γνωστική ανάπτυξη, συγκριτικά με άλλους, χαίρονται τη συναισθηματική και κοινωνική καλλιέργεια και το αίσθημα «ότι ανήκουν κάπου». Καθώς στα ολιγοθέσια σχολεία ο αριθμός των μαθητών είναι μικρός και η συμμετοχή καθενός κρίνεται απαραίτητη σ' όλες τις δραστηριότητες, σε κάθε μαθητή εξασφαλίζονται ποικίλες ευκαιρίες για να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να προοδεύει (βλ. Barker, 1986), αποκτώντας παράλληλα υψηλή αυτοεκτίμηση, αποδοχή και ενίσχυση.

Σ' αυτά τα σχολεία βέβαια ο μικρός αριθμός μαθητών δεν επιτρέπει στα παιδιά να παίζουν όλα τα παιχνίδια. Τους δίνεται όμως η ευκαιρία να παίζουν παιχνίδια όπου τα ίδια ορίζουν τις ομάδες και τους κανόνες, καθώς η παρουσία όλων (αγόρια και κορίτσια) είναι αναγκαία προκειμένου να πραγματοποιηθεί μια δραστηριότητα. Σ' ένα ολιγομελές αλλά συνεργατικό περιβάλλον ακόμη και τα πιο ντροπαλά παιδιά έχουν την ευκαιρία να είναι αρχηγοί και να καθοδηγούν την ομάδα (βλ. Παπασταμάτης, 1998, σ. 44-45)

Το ζήτημα της σχέσης της σχολικής μονάδας με το εξωτερικό περιβάλλον της είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση του ολιγοθέσιου σχολείου, το οποίο έχει καταξιωθεί ως εκπαιδευτική οντότητα στους χώρους λειτουργίας του και διεκδικεί επάξια μια θέση στην ευρύτερη αντίληψη περί αποτελεσματικότητας των σχολικών μονάδων στην ελληνική επικράτεια, σε ό,τι αφορά τον βαθμό προσαρμογής του στους κοινωνικούς μετασχηματισμούς, την ευρύτερη εκπαιδευτική φιλοσοφία που καλλιεργεί, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο εμπλέκει την τοπική κοινωνία στην πορεία της εξέλιξής του. Ο Μπρούζος (2002) θεωρεί το ολιγοθέσιο σχολείο ως τον μοναδικό φορέα διοργάνωσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων ενώ ο Παπασταμάτης (1996) αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο του τοπικού πολιτισμού στη διαμόρφωση ατόμων με υγιή ψυχολογία, διότι επιδρά στη θεμελιακή γνώση και την άμεση εμπειρία των γεγονότων, αλλά και στην ανάπτυξη της σκέψης με βάση το παράδειγμα, γεγονός που συντελεί στη γνήσια μάθηση.

Ο Φύκαρης (2002) μάλιστα προσδίδει στη λειτουργία των ολιγοθέσιων σχολείων το πλεονέκτημα της υιοθέτησης της τοπικής κουλτούρας από τους μαθητές μετά την πολυετή

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

έκθεσή τους σε αυτή, και της πιθανής ευνοϊκής διάθεσής τους να εργαστούν σε αυτά τα πλαίσια στο μέλλον, ως ενήλικα άτομα

Οι συνιστώσες της σημασίας του ολιγοθέσιου σχολείου στα εξω-αστικά περιβάλλοντα έχουν αναλυθεί με βάση τον στρατηγικό τους ρόλο σε αυτά, έχουν συνδεθεί με την βιωσιμότητα των κοινοτήτων τους, αλλά και της σημασίας τους στην οικονομία, την κοινωνική συνοχή και κατά συνέπεια στην προοπτική της περιφερειακής ανάπτυξης (Κολοβός, 2004).

5 Μεθοδολογία έρευνας

Γενικά στοιχεία

Στην παρούσα ερευνητική εργασία συμμετέχει το 3/Θ Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων με μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2018-2019, μέσω του προγράμματος διαδραστικών τηλεδιασκέψεων «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν συνεργατικές δραστηριότητες διαθεματικού χαρακτήρα με το 1/θ Δημοτικό Σχολείο Γαράζου. Ακολουθώντας την προτεινόμενη μεθοδολογία του «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» (Anastasiades, 2003; 2006; 2008; 2010), τα θέματα που επεξεργάστηκαν οι μαθητές ήταν «Η ασφάλεια, ο εθισμός και ο εκφοβισμός στο διαδίκτυο». Οι μαθητές συνεργάζονται μέσω τηλεδιάσκεψης αλληλεπιδρώντας με ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό (Καραγιάννης & Αναστασιάδης, 2009) και αξιοποιώντας τη μεθοδολογία της δημιουργίας σεναρίου στην εκπαιδευτική διαδικασία (Σιάκας, 2008), δημιουργούν το δικό τους οπτικοακουστικό υλικό. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας, τεκμηριώνεται με δεδομένα εμπειρικής πραγματικότητας.

5.1 Στοχοθεσία

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της κοινωνικής και ψυχολογικής συμπεριφοράς των μαθητών της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων όπως αυτή διαμορφώνεται πριν και μετά τη διδακτική αξιοποίηση των 4 διαδραστικών τηλεδιασκέψεων, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019», στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο.

Ο βασικός στόχος της έρευνας είναι να διερευνήσει αν παρατηρούνται μεταβολές στη συμπεριφορά των μαθητών, τόσο σε κοινωνικό όσο και ψυχολογικό επίπεδο, ενός ολιγοθέσιου δημοτικού πριν και μετά από τη συμμετοχή τους σε ένα εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα, όπως το «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019», με τη χρήση διαδραστικών τηλεδιασκέψεων.

5.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ζητούμενα της ερευνητικής προσέγγισης, κρίνεται σκόπιμο να διατυπωθούν, ώστε να διαμορφωθεί σαφέστερη και πληρέστερη εικόνα σχετικά με τα βασικά ερωτήματα για τα οποία θα δοθεί απάντηση από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

- Πώς διαμορφώνεται η κοινωνική και ψυχολογική συμπεριφορά των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων πριν την διδακτική αξιοποίηση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας»;
- Πώς διαμορφώνεται η κοινωνική και ψυχολογική συμπεριφορά των μαθητών των Ε΄-Στ΄ τάξεων στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων μετά την διδακτική αξιοποίηση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης, μέσω του ερευνητικού εκπαιδευτικού προγράμματος σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «Οδυσσέας»;

5.3 Περίοδος διεξαγωγής

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε χρονικό διάστημα πέντε μηνών και πιο συγκεκριμένα από το Φεβρουάριο μέχρι τον Ιούνιο του 2019.

5.4 Είδος έρευνας

Πρόκειται για μια εφαρμοσμένη εκπαιδευτική έρευνα δράσης, η οποία είναι συγχρονική, επιτόπια και χαρακτηρίζεται ως ποιοτική. Η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκε με την τεχνική της Ανάλυσης Περιεχομένου.

5.5 Ερευνητικά μέσα συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των δεδομένων δημιουργήθηκαν και δόθηκαν ερωτηματολόγια στους μαθητές ,που συμμετείχαν στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» και φοιτούν στο Ολιγοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων, τα οποία βασίστηκαν στη μεθοδολογία του Προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στην ποιοτική έρευνα όπως αυτή διδάχθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών και στην έρευνα του μεταπτυχιακού φοιτητή, εκπαιδευτικού ΠΕ70, Καψαλάκη Μιχαήλ σε μαθητές ολιγοθέσιου σχολείου για την επίδραση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης. Οι μαθητές και οι μαθήτριες κλήθηκαν να συμπληρώσουν δύο ερωτηματολόγια. Το πρώτο δόθηκε πριν την έναρξη των τηλεδιασκέψεων και το δεύτερο μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Στη συνέχεια,

μέσα από την ανάλυση των ερωτηματολογίων επιχειρείται η απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων.

5.6 Δείγμα της έρευνας

Το σχολείο που έλαβε μέρος στην έρευνα και στις τηλεδιασκέψεις στο πλαίσιο του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» κατά το σχολικό έτος 2018-2019, ήταν το 3/Θ Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων. Το σύνολο των υποκειμένων, δηλαδή των μαθητών και μαθητριών, των οποίων τα ερωτηματολόγια μελετήσαμε, αποτελεί το δείγμα της έρευνας.

Πίνακας 1: Δείγμα Έρευνας

	ΣΥΝΟΛΟ		Ε΄ ΤΑΞΗ		ΣΤ΄ ΤΑΞΗ	
ΦΥΛΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	N	%	N	%	N	%
ΑΓΟΡΙΑ	8	57,1	4	44,4	4	80,0
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	6	42,9	5	55,6	1	20,0
ΣΥΝΟΛΟ	14	100,0	9	100,0	5	100,0

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 14 μαθητές και μαθήτριες. Συγκεκριμένα, 8 αγόρια και 6 κορίτσια. Από αυτά στην Ε΄ τάξη φοιτούν 9 μαθητές και στην ΣΤ΄ τάξη 5 μαθητές.

Τα χαρακτηριστικά του δείγματος των μαθητών που συμπλήρωσαν τα αρχικά ερωτηματολόγια και των οποίων τις αρχικές απόψεις διερευνήσαμε, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2: Δείγμα έρευνας αρχικών ερωτηματολογίων

	ΣΥΝΟΛΟ		Ε΄ ΤΑΞΗ		ΣΤ΄ ΤΑΞΗ	
ΦΥΛΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	N	%	N	%	N	%
ΑΓΟΡΙΑ	7	53,8	3	37,5	4	80,0
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	6	46,2	5	62,5	1	20,0
ΣΥΝΟΛΟ	13	100,0	8	100,0	5	100,0

Από τον πίνακα 3 φαίνεται ότι έχουμε 13 αρχικές συμμετοχές. Από τους 13 μαθητές και μαθήτριες, οι 8 ήταν από την Ε΄ τάξη και οι 5 από την ΣΤ΄. Ως προς το φύλο, ήταν 7 αγόρια, και 6 κορίτσια. Η Ε΄ τάξη είχε 3 αγόρια και 5 κορίτσια, ενώ η ΣΤ΄ τάξη 4 αγόρια και 1 κορίτσι. Ένας μαθητής δεν συμπλήρωσε ερωτηματολόγιο.

Τα χαρακτηριστικά του δείγματος των μαθητών που συμπλήρωσαν τα τελικά ερωτηματολόγια και των οποίων τις τελικές απόψεις διερευνήσαμε, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3: Δείγμα έρευνας τελικών ερωτηματολογίων

ΦΥΛΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ		Ε΄ ΤΑΞΗ		ΣΤ΄ ΤΑΞΗ	
	N	%	N	%	N	%
ΑΓΟΡΙΑ	6	57,1	3	44,4	3	100,0
ΚΟΡΙΤΣΙΑ	5	42,9	5	55,6	0	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	8	100,0	3	100,0

Από τον πίνακα 4 φαίνεται ότι έχουμε 11 τελικές συμμετοχές. Από τους 11 μαθητές και μαθήτριες, οι 8 ήταν από την Ε΄ τάξη και οι 3 από την ΣΤ΄. Ως προς το φύλο, ήταν 6 αγόρια, και 5 κορίτσια. Η Ε΄ τάξη είχε 3 αγόρια και 5 κορίτσια, ενώ η ΣΤ΄ τάξη 3 αγόρια. Δύο μαθητές και μία μαθήτρια της Στ΄ τάξης δεν συμπλήρωσαν το τελικό ερωτηματολόγιο.

Όσον αφορά τον αριθμό του δείγματος της έρευνας, παρατηρούμε ότι πρόκειται για ένα δείγμα ευκολίας

5.7 Κωδικοποίηση των δεδομένων της έρευνας

Η κωδικοποίηση και η επεξεργασία των ερωτηματολογίων των μαθητών και μαθητριών, έγινε με την τεχνική της Ανάλυσης Περιεχομένου.

Ως μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η πρόταση, κύρια με δευτερεύουσα, και ως μονάδα μέτρησης θεωρήθηκε το καινούργιο, η αξία που παρουσιάζει η κάθε φράση ανάλυσης ως προς το σκοπό της έρευνας ανεξαρτήτως συχνότητας εμφάνισης κάθε στοιχείου. Ακόμη

και τα στοιχεία που εμφανίζονται σπανιότατα μπορεί να έχουν μεγάλη αξία (Τζάνη, 2005).

Για την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό (atlas-it 7.0). Τα ερωτηματολόγια των μαθητών μοιράστηκαν σε δύο αρχεία ανάλογα με τη χρονική περίοδο που πραγματοποιήθηκαν (αρχικές - τελικές). Τα ερωτηματολόγια των μαθητών μορφοποιήθηκαν και αποθηκεύτηκαν σε μορφή εμπλουτισμένου κειμένου (.rtf) και με τη μορφή αυτή εισήχθησαν στο λογισμικό atlas-it 7.0 ενώ ακολούθησε η κωδικοποίηση των απόψεων, χωρίζοντας κάθε πρόταση των μαθητών, που υπήρχε στα ερωτηματολόγια τους (αρχικά και τελικά), σε έξι άξονες, όπου στον κάθε άξονα υπήρχαν τα βασικά αντικείμενα του συγκεκριμένου άξονα. Δηλαδή, κάθε πρόταση του μαθητή έπαιρνε ένα ηλεκτρονικό πλαγιότιτλο, ο οποίος αντιστοιχούσε σε ένα κωδικό από τα βασικά αντικείμενα.

Το atlas-it 7.0 δίνει τη δυνατότητα ταξινόμησης των αξόνων και των βασικών αντικειμένων τους, αλλά και καταμέτρηση της συχνότητας εμφάνισης του κάθε άξονα και του κάθε βασικού του αντικειμένου στο σύνολο των απόψεων που διερευνώνται (Gregorio, 2009). Ως αποτέλεσμα, το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα στο χρήστη να επιλέγει το βασικό αντικείμενο και να παίρνει το σύνολο των απόψεων που είναι καταχωρημένο σε αυτόν τον κωδικό.

Σύμφωνα με τον Βάμβουκα (2000), για να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αποτελεσματικότητα του συστήματος κατηγοριοποίησης των αξόνων και των βασικών αντικειμένων τους ακολουθήθηκαν οι εξής αρχές:

- Εξαντλητικότητας: όλες οι ενότητες ανάλυσης μπορούν να υπαχθούν σε συγκεκριμένες κατηγορίες που καθορίστηκαν.
- Καταλληλότητας: όλες οι κατηγορίες ταιριάζουν στο σκοπό της έρευνας και στο περιεχόμενο που αναλύεται.
- Αμοιβαίου Αποκλεισμού: μία ενότητα ανάλυσης δεν μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ταυτόχρονα σε δύο κατηγορίες.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, ότι μονάδα ανάλυσης είναι η πρόταση και μία πρόταση ίσως να περιέχει δευτερεύοντα και διφορούμενα νοήματα, δημιουργώντας ενδεχομένως

προβληματισμό και δυσκολία κατά την προσπάθεια κωδικοποίησή της. Ενδέχεται να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι κάποιες απόψεις μαθητών είναι πιθανό να αντιστοιχούν και σε δεύτερο ή τρίτο αντικείμενο. Σύμφωνα με την κρίση του ερευνητή, μετά από έλεγχο στα γραφόμενα των παιδιών, έγινε προσπάθεια να τοποθετηθούν στο κατάλληλο αντικείμενο.

5.8 Περιορισμοί της παρούσας έρευνας

Σχετικά με τους περιορισμούς της έρευνας, είναι σημαντικό να τονίσουμε το γεγονός ότι το δείγμα της έρευνας είναι μικρό σε αριθμό και τα ερευνητικά αποτελέσματα ποτέ δε γενικεύονται για ευρύτερο πληθυσμό καθώς η παρούσα έρευνα επιχείρησε να διερευνήσει τις κοινωνικές και ψυχολογικές επιδράσεις του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» στο προφίλ των μαθητών με προοπτική να αποτελέσει μελλοντικά κίνητρο για περαιτέρω μελέτη στο χώρο των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων στο δημοτικό σχολείο.

5.9 Σύνοψη

Στο πρώτο κεφάλαιο του ερευνητικού μέρους της εργασίας παρουσιάζονται ο γενικός σκοπός, οι ειδικοί στόχοι, διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα, γίνεται αναφορά στον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας και στο είδος της μεθοδολογικής προσέγγισης που επιλέχθηκε. Επιπλέον, παρουσιάζεται το ερευνητικό εργαλείο του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε, προσδιορίζεται το δείγμα της έρευνας και ο τρόπος κωδικοποίησης των δεδομένων. Τέλος, αναφέρονται οι περιορισμοί της έρευνας. Μετά την παρουσίαση των προαναφερθέντων στοιχείων, στη συνέχεια θα ακολουθήσει η ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

6 Ανάλυση Αποτελεσμάτων Έρευνας

6.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά θα γίνει η παρουσίαση των βασικών απόψεων των μαθητών, σύμφωνα με όσα κατέθεσαν στα ερωτηματολόγια τους και εν συνεχεία θα παρουσιαστούν οι τελικές τους απόψεις, όπως αυτές διαμορφώθηκαν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα. Οι συνολικές απαντήσεις των παιδιών βρίσκονται στα παραρτήματα ενώ στην επεξήγηση των αντικειμένων κάθε άξονα δίνονται οι πιο χαρακτηριστικές από αυτές.

Η διαμόρφωση των ερωτήσεων των ερωτηματολογίων είναι βασισμένη στη μεθοδολογία του Προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στην ποιοτική έρευνα όπως αυτή διδάχθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών και στην έρευνα του μεταπτυχιακού φοιτητή, εκπαιδευτικού ΠΕ70, Καψαλάκη Μιχαήλ σε μαθητές ολιγοθέσιου σχολείου για την επίδραση της διαδραστικής τηλεδιάσκεψης.

Κάθε ερωτηματολόγιο έχει ένα κωδικό, όμοιο με αυτόν που είχε κάθε παιδί για το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» Ο κωδικός κάθε μαθητή ξεκινάει με τον αριθμό 11 που αντιστοιχεί στο σχολείο και ακολουθεί 01, 02, 03 κτλ, αριθμοί που αντιστοιχούν στον κάθε μαθητή. Σε κάθε αναφερόμενη άποψη θα αναγράφεται και ο κωδικός του μαθητή από τον οποίο προέρχεται. Απώτερος στόχος είναι να μπορεί να γίνει στο μέλλον κάποια περαιτέρω μελέτη των εντυπώσεων των μαθητών από τη συμμετοχή τους στο ίδιο πρόγραμμα.

Σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα., έγινε κατηγοριοποίηση των απόψεων των μαθητών με βάση τους άξονες και τα βασικά αντικείμενα προς διερεύνηση. Οι συγκεκριμένοι άξονες με τα συγκεκριμένα βασικά αντικείμενα επιλέχθηκαν για να αναδειχθεί η επίδραση των ΔΤ σε προσωπικό – διαπροσωπικό - συνεργατικό επίπεδο των μαθητών μεταξύ τους, στην επιθυμία τους να βρίσκονται στο σχολικό περιβάλλον και να αλληλεπιδρούν με αυτό, στη διαμόρφωση των συναισθημάτων τους ατομικά και συλλογικά, στις προσδοκίες τους από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ».

Πίνακας 4: Κωδικοποίηση Έρευνας

1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια
Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγεσίας
Διαπροσωπική Επικοινωνία
Συνεργασία με συνομήλικους
2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια
Κίνητρα
Οργάνωση/ Σχεδιασμός
Σχολική Αποτελεσματικότητα
3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια
Διαχείριση Συναισθημάτων
Ενσυναίσθηση
4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη
Γενική Αυτοεκτίμηση
5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη
Προσδοκίες
Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ
Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ
Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ
Συναισθήματα για την Τ/Δ
6ος Άξονας: Διάφορα
Απόψεις που δεν αφορούν την έρευνα

6.2 Παρουσίαση αρχικών απόψεων μαθητών

6.2.1 1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια

Ο πρώτος άξονας της έρευνας αναφέρεται στην κοινωνική επάρκεια και μέσα από τις αρχικές απαντήσεις των μαθητών θα γίνει προσπάθεια ανάδειξης των τριών αντικειμένων αυτού του άξονα:

- 1 δεξιότητες διεκδίκησης / ηγεσίας
- 2 διαπροσωπική επικοινωνία
- 3 συνεργασία με τους συνομηλίκους.

Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγεσίας

Για την ανάδειξη των δεξιοτήτων διεκδίκησης και ηγεσίας των μαθητών έγιναν οι εξής δύο ερωτήσεις: «Όταν δε συμφωνείς με αυτό που λένε οι συμμαθητές σου, τι κάνεις;», «Με ποιον τρόπο ζητάς από τους συμμαθητές σου να πουν τη γνώμη τους;».

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι μαθητές/μαθήτριες ζητούν ευγενικά τη γνώμη των συμμαθητών τους και θέλουν να μάθουν τι σκέφτονται αλλά δε λείπουν και εκείνοι που θα αντιδράσουν απότομα στη γνώμη των άλλων αν δε συμφωνεί με τη δική τους.

Συζητάω μαζί τους ώστε να βρούμε μια καλή λύση. 1101

Τους ρωτάω με ευγενικό και όμορφο τρόπο για να μην τους στενοχωρήσω. 1101

Με νευριάζει πάρα πολύ. 1104

Τους ζητάω να μου πουν με ευγένεια τη γνώμη τους. 1106

Θυμώνω. 1108

Τους ακούω και τους βρίζω κάποια φορά. 1109

Τον βρίζω 1112

Διαπροσωπική Επικοινωνία

Για τη διερεύνηση της διαπροσωπικής επικοινωνίας των μαθητών έγιναν οι εξής δύο ερωτήσεις: «Πώς είναι οι σχέσεις σου με τους συμμαθητές σου. Σου αρέσει να γνωρίζεις καινούργιους ανθρώπους και με ποιο τρόπο προσπαθείς να μιλήσεις μαζί τους;»

Από τη διερεύνηση των απόψεων των μαθητών παρατηρείται ότι τα περισσότερα παιδιά έχουν καλές σχέσεις με τους συμμαθητές τους χωρίς να λείπουν και περιπτώσεις όπου ισχύει το αντίθετο. Επίσης τα πιο πολλά παιδιά είναι δεκτικά στο να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους με τους οποίους μπορεί να έρθουν σε επαφή αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις που κάτι τέτοιο σύμφωνα με τα γραφόμενα δεν ισχύει. Σε αρχικό στάδιο το μεγαλύτερο μέρος των υποκειμένων της έρευνας δείχνουν διάθεση επικοινωνίας με γνωστούς και άγνωστους ανθρώπους αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις.

Η σχέση μου με τους συμμαθητές μου είναι πολύ καλή. 1101

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους για να μάθω καινούρια πράγματα. 1101

Όχι γιατί ντρέπομαι. 1104

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους και προσπαθώ να τους γνωρίζω. 1107

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1108

Ναι, θέλω και τους μιλάω βοριζανά. 1109

Μου αρέσει να κάνω καινούριους φίλους. 1110

Οι σχέσεις μου με τους συμμαθητές μου είναι καλές. 1111

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους φίλους. 1111

Συνεργασία με συνομήλικους

Για να αναδειχθούν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με τη μεταξύ τους συνεργασία τέθηκε η εξής ερώτηση με δύο σκέλη: «Σε ενδιαφέρουν οι ιδέες των μαθητών σου; Πώς τους βοηθάς αν χρειαστεί;»

Από τις απαντήσεις των μαθητών διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι ενδιαφέρονται για τις ιδέες των συμμαθητών τους πλην ενός, είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν ο ένας τον άλλο, δείχνοντας ότι είναι σε θέση να συνεργάζονται μεταξύ τους. Η συνεργασία με τους συνομηλίκους είναι σημαντική παράμετρος σε πολλά επίπεδα της σχολικής ζωής.

Προσπαθώ να τους βοηθήσω αν χρειαστεί και όπου χρειαστεί. 1101

Προσπαθώ να τους βοηθήσω και να τους δώσω ιδέες. 1106

Τους λέω τη δική μου ιδέα. 1107

Όταν ιδέες των συμμαθητών δε μου αρέσουν και τόσο προσπαθώ να βρω καλύτερες. 1110

6.2.2 2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια

Ο δεύτερος άξονας αφορά τη σχολική επάρκεια των μαθητών και έχει τρία αντικείμενα:

- 1 κίνητρα
- 2 οργάνωση / σχεδιασμός
- 3 σχολική αποτελεσματικότητα

Στον άξονα αυτό θα ληφθούν στοιχεία σχετικά με το σχολικό περιβάλλον των μαθητών και τη γενικότερη σχέση τους με το σχολείο.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Κίνητρα

Για την ανάδειξη των κινήτρων των μαθητών έγιναν οι εξής τρεις ερωτήσεις: «Σου αρέσει το σχολείο και τι περιμένεις από αυτό; Τι θα ήθελες να κάνετε στο σχολείο που δεν το κάνετε μέχρι τώρα; Πώς σου φαίνονται τα μαθήματα φέτος;»

Από τις απόψεις των μαθητών φαίνεται ότι το σχολείο είναι για αυτούς κάτι ευχάριστο κι ωραίο στο οποίο μαθαίνουν πολλά πράγματα, περνάνε καλά, δύο θα ήθελαν να κάθονται αν γινόταν κάθε μέρα έξω στην αυλή, τα μαθήματα είναι εύκολα και δύσκολα ενώ σε έναν δεν αρέσουν.

Μου αρέσει το σχολείο. 1101

Να είμαστε όλη μέρα έξω. 1102

Θέλω πολλά να μάθω. 1104

Τα μαθήματα είναι πάρα πολύ ωραία. 1104

Δεν μου αρέσουν. 1105

Μερικά είναι εύκολα και μερικά είναι δύσκολα. 1106

Οργάνωση/ Σχεδιασμός

Για να διερευνηθούν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό των μαθημάτων και της τάξης γενικότερα, έγιναν οι εξής δύο ερωτήσεις: «Πώς κρίνεις τη συμμετοχή σου στην τάξη και γιατί; Πιστεύεις ότι είσαι συνεπής / εντάξει στις υποχρεώσεις σου και γιατί το πιστεύεις αυτό;»

Οι απαντήσεις των μαθητών έδειξαν ότι τα παιδιά έχουν καλή εικόνα για τον εαυτό τους σχετικά με τη συμμετοχή τους στην τάξη και με την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους απέναντι στο σχολείο καθώς κάνουν τα μαθήματα τους και προσέχουν-συμμετέχουν την ώρα του μαθήματος. Δύο μαθητές δήλωσαν ότι δεν είναι συνεπείς χωρίς να το αιτιολογήσουν.

Πιστεύω πως είμαι διαβασμένη γιατί κάνω τα μαθήματά μου. 1101

Συμμετέχω μέσα στην τάξη γιατί σηκώνω το χέρι μου. 1106

Πιστεύω ότι είμαι συνεπής και εντάξει γιατί κάνω τα μαθήματά μου. 1108

Η συμμετοχή μου είναι σε καλό επίπεδο γιατί προσπαθώ να κάνω ό,τι χρειαστεί. 1110

Σχολική Αποτελεσματικότητα

Για την ανάδειξη της σχολικής αποτελεσματικότητας έγινε στους μαθητές η ερώτηση: «Μαθαίνεις καινούργια πράγματα στο σχολείο και ποια έχουν περισσότερο ενδιαφέρον;»

Στο σύνολο των απαντήσεων των μαθητών φαίνεται να έχουν μία θετική εικόνα για το σχολείο και στα αντικείμενα που αυτό πραγματεύεται όπως η Ιστορία, η Φυσική, η Γεωγραφία. Πιστεύουν ότι μαθαίνουν και ότι το σχολείο ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους.

Ναι, μαθαίνω πολλά πράγματα και μου αρέσουν τα Μαθηματικά. 1101

Μου αρέσει το μάθημα της Ιστορίας γιατί έχει πολλά πράγματα. 1105

Μου αρέσουν η Ιστορία, η Φυσική και η Γεωγραφία. 1107

Μαθαίνουμε καινούρια πράγματα και ενδιαφέροντα. 1114

6.2.3 3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια

Στον τρίτο άξονα θα επιχειρηθεί να αναδειχθεί η συναισθηματική επάρκεια των μαθητών μέσα από τα τρία αντικείμενά του:

- 1 Αυτοέλεγχος
- 2 Διαχείριση Συναισθημάτων
- 3 Ενσυναίσθηση.

Αυτοέλεγχος

Για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι μαθητές μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους όταν βρεθούν σε κατάσταση θυμού, τους θέσαμε την εξής ερώτηση: «Όταν κάποιος σε εκνευρίζει τι κάνεις;»

Παρατηρήθηκε λοιπόν ότι ένα μέρος των παιδιών, και συγκεκριμένα τέσσερα από τα δεκατρία, επιλέγουν την παρέμβαση του εκπαιδευτικού, τέσσερα επιλέγουν το διάλογο και τη συζήτηση για να επιλύσουν ήρεμα - όμορφα την όποια διαφορά τους, δύο επιλέγουν τη χειροδικία, δύο τη λεκτική αντιπαράθεση και ένα την αδιαφορία.

Όταν κάποιος με εκνευρίζει το λέω στο δάσκαλό μου. 1101

Προσπαθώ να το λύσω όμορφα. 1102

Τον δέρνω. 1105

Διαχείριση Συναισθημάτων

Η ερώτηση που έγινε, για να αναδειχθεί η διαχείριση των συναισθημάτων, ήταν η εξής:
«Σκέψου ότι έχεις ένα πρόβλημα, πώς το αντιμετωπίζεις;»

Από τις απαντήσεις των παιδιών φαίνεται ότι θα απευθυνθούν για βοήθεια στην οικογένειά τους, στον εκπαιδευτικό, στους φίλους, θα το σκεφτούν για να το λύσουν ήρεμα με σωστό – καλό τρόπο και συζήτηση.

Ζητάω βοήθεια από την οικογένεια μου. 1101

Το λέω στο δάσκαλο μου. 1102

Κάθομαι και σκέφτομαι. 1104

Αν έχω πρόβλημα με κάποιον προσπαθώ να το λύσουμε ήρεμα. 1107

Ενσυναίσθηση

Για την ανάδειξη του βαθμού ενσυναίσθησης των μαθητών έγινε η ακόλουθη ερώτηση.
«Με ποιους τρόπους δείχνεις ότι σε ενδιαφέρουν τα συναισθήματα των άλλων;»

Στο σημείο αυτό οι μαθητές φάνηκαν μέσα από τις απαντήσεις τους ότι κατανοούν τη συναισθηματική κατάσταση άλλων προσώπων και προσπαθούν να φέρονται ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση. Ένας μαθητής απάντησε ότι δεν κάνει τίποτα και ένας ότι δε δείχνει τίποτα.

Αν κάποιος είναι χαρούμενος γελάω με τη χαρά του. 1101

Αν είναι θυμωμένος προσπαθώ να τον ηρεμήσω. 1104

Αν είναι λυπημένος του λέω ότι όλα θα φτιάξουν. 1106

Όταν κάποιος δεν είναι χαρούμενος τον βοηθάω να γίνει. 1110

6.2.4 4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη

Ο 4ος άξονας έχει να κάνει με την αυτοαντίληψη των μαθητών, δηλαδή τη γνώμη που έχουν σχηματίζει για τον εαυτό τους και το πώς αυτή αντανακλάται σε πρόσωπα του κοινωνικού τους περίγυρου. Ο άξονας αυτός έχει μόνο ένα αντικείμενο, τη γενική αυτοεκτίμηση των μαθητών

Γενική Αυτοεκτίμηση

Η ερώτηση που έγινε κατά τη διάρκεια των αρχικών ερωτηματολογίων σχετικά με τη γενική αυτοεκτίμηση των παιδιών ήταν η εξής: «Ανησυχείς για το πώς φαίνεσαι στους άλλους και τι είναι αυτό που σε προβληματίζει περισσότερο;»

Όπως φαίνεται από την ανάλυση των γραφομένων τους η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών δεν δείχνουν να ανησυχούν για την εικόνα τους στους άλλους καθώς είτε γιατί είναι όλοι φίλοι είτε γιατί δεν ενδιαφέρονται για το πώς τους βλέπουν οι άλλοι δείχνοντας σίγουροι για τον εαυτό τους. Μόνο ένας μαθητής εξέφρασε την ανησυχία του καθώς κάνει παρέα με τους μισούς.

Δεν ανησυχώ γιατί είμαι όλους φίλη. 1101

Δεν ανησυχώ αν δε με κάνει κάποιος παρέα. 1104

Δε με ενδιαφέρει. 1105

Δεν ανησυχώ για το πώς φαίνομαι. 1114

6.2.5 5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη

Ο πέμπτος άξονας ασχολείται με την τηλεδιάσκεψη και αποτελείται από πέντε αντικείμενα:

- 1 Προσδοκίες.
- 2 Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης.
- 3 Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης.
- 4 Απόκτηση γνώσεων μέσω τηλεδιάσκεψης.
- 5 Συναισθήματα για την τηλεδιάσκεψη.

Προσδοκίες

Το πρώτο αντικείμενο του πέμπτου άξονα είναι οι προσδοκίες που έχουν τα παιδιά από την τηλεδιάσκεψη. Η ερώτηση που έγινε ήταν η εξής: «Τι περιμένεις από τις τηλεδιασκέψεις;»

Τα παιδιά φαίνεται να περιμένουν μέσα από την τηλεδιάσκεψη να μάθουν πολλά καινούρια πράγματα για τους υπολογιστές που δε γνωρίζουν ως τώρα, να γνωρίσουν και να κάνουν φίλους τους τα παιδιά του άλλου σχολείου όπως και να μιλήσουν μαζί τους

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

δείχνοντας πνεύμα φιλίας και συνεργασίας. Ένας μαθητής δήλωσε ότι δεν περιμένει τίποτα.

Θα γνωρίσω καινούρια πράγματα και καινούριους φίλους. 1101

Περιμένω να μάθω πολλά πράγματα για τους υπολογιστές. 1110

Περιμένω να μάθω καινούρια πράγματα για τον υπολογιστή. 1112

Περιμένω ότι θα κάνουμε πολλά και χρήσιμα πράγματα που θα μας χρειαστούν. 1114

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Στο αντικείμενο που αφορά τη σχέση με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη έγινε η ερώτηση ««Πώς νομίζεις ότι η τηλεδιάσκεψη θα σε φέρει πιο κοντά με τα παιδιά της τάξης σου;».

Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι μέσα από τη συνεργασία και τις συζητήσεις για τις εργασίες του προγράμματος που ενδεχομένως θα χρειαστεί να κάνουν θα έρθουν ακόμη πιο κοντά με τους συμμαθητές τους. Ένας μαθητής δήλωσε ότι είναι κοντά και ένας ότι δε θέλει να έρθει κοντά με μερικά παιδιά.

Θα κάνουμε μαζί εργασίες και θα συνεργαστούμε. 1101

Μέσα από τις συζητήσεις που θα κάνουμε. 1102

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Η ερώτηση στο αντικείμενο αυτό που έγινε στους μαθητές είναι η εξής: «Πώς νομίζεις ότι η τηλεδιάσκεψη θα σε φέρει πιο κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης;».

Το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών θεωρεί ότι θα έρθουν κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης καθώς μέσα από το διάλογο θα μάθουν ή θα πουν πράγματα που δεν γνωρίζουν και έτσι θα οικοδομήσουν αρχικές σχέσεις φιλίας και συνεργασίας βοηθώντας η μία τάξη την άλλη. Ένας μαθητής δήλωσε όχι και ένας άλλος ότι δεν μπορεί να πάει στο Γαράζο προφανώς για να τους γνωρίσει και από κοντά.

Θα μας πουν πράγματα που δεν έχουμε σκεφτεί. 1101

Δεν μπορώ να πάω στο Γαράζο. 1112

Μέσα από τους διαλόγους που θα κάνουμε. 1113

Θα τους βοηθήσουμε σε κάτι που δεν ξέρουν. 1114

Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ

Το αντικείμενο αυτό αναφέρεται στην απόκτηση γνώσεων μέσω της τηλεδιάσκεψης. Η ερώτηση που έγινε στα παιδιά ήταν η εξής: «Που πιστεύεις ότι θα σε ωφελήσει η τηλεδιάσκεψη;»

Τα περισσότερα παιδιά θεωρούν ότι μέσω της τηλεδιάσκεψης εκτός από καινούριους φίλους, συνεργασία και νέες γνωριμίες, θα μάθουν χρήσιμες πληροφορίες για τη χρήση του ίντερνετ και τους κινδύνους του, θα γίνουν χαρούμενοι και πιο ανοιχτοί σε νέα πρόσωπα. Ένας μαθητής δήλωσε ότι η τηλεδιάσκεψη δε θα τον ωφελήσει σε τίποτα.

Στο να είμαι πιο ανοιχτός με άλλα παιδιά. 1102

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα. 1104

Θα μάθω πράγματα που δεν ξέρω. 1106

Σε τίποτα. 1108

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα που δεν ξέρω για το ίντερνετ. 1109

Θα μιλήσουμε για τα αρνητικά του διαδικτύου. 1111

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα που δεν ξέρω για το ίντερνετ. 1112

Συναισθήματα για την Τ/Δ

Ο 5ος άξονας κλείνει με τα συναισθήματα που προκαλεί η τηλεδιάσκεψη στους μαθητές και γι' αυτό το λόγο τους τέθηκε η ερώτηση: «Ποιες δυσκολίες πιστεύεις ότι θα αντιμετωπίσεις στην πορεία των τηλεδιασκέψεων;»

Η πλειοψηφία των παιδιών δείχνουν να έχουν θάρρος απέναντι στην τηλεδιάσκεψη και πιστεύουν ότι δεν θα έχουν κάποιο πρόβλημα κατά τη διάρκειά της αλλά και αν αυτό προκύψει νιώθουν ασφάλεια ότι αυτό θα διευθετηθεί από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό. Δύο μαθητές εξέφρασαν επιφυλάξεις για τη σύνδεση στο διαδίκτυο που ενδεχομένως να επηρεάσει τις τηλεδιασκέψεις.

Αν δεν καταλαβαίνω κάτι θα ρωτήσω το δάσκαλο μου. 1101

Μπορεί αν με ρωτήσουν κάτι να μην ξέρω τι να απαντήσω. 1105

Πιστεύω ότι δε θα δυσκολευτώ σε κάτι. 1114

6.2.6 6ος Άξονας: Διάφορα

Στον τελευταίο άξονα τοποθετήθηκαν οι προτάσεις των μαθητών οι οποίες δε σχετίζονται με την έρευνά, και συνεπώς δε χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης.

Απόψεις που δεν αφορούν την έρευνα

Εγώ θα ήθελα να κάνουμε μια παιδική χαρά στο χωριό μου. 1106

Θα ήθελα να είχε το χωριό μια παιδική χαρά. 1107

6.3 Παρουσίαση Τελικών απόψεων μαθητών

6.3.1 1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια

Ο πρώτος άξονας σχετίζεται με την κοινωνική επάρκεια και μέσα από τις τελικές συνεντεύξεις των μαθητών θα αναδειχθούν τα τρία αντικείμενα του:

- 1 Δεξιότητες διεκδίκησης / Ηγεσίας.
- 2 Διαπροσωπική επικοινωνία.
- 3 Συνεργασία με τους συνομηλίκους.

Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγεσίας

Για την ανάδειξη των δεξιοτήτων διεκδίκησης και των ηγετικών ικανοτήτων των μαθητών τίθενται δύο ερωτήσεις. «Όταν έχεις μία αντίθετη άποψη από αυτό που λένε οι συμμαθητές σου, τι κάνεις; Ξεκινάς μία κουβέντα, με ποιο τρόπο ζητάς από τους συμμαθητές σου να πουν τη γνώμη τους;»

Καταγράφοντας τις τελικές απόψεις των μαθητών, διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος σε κοινωνικό επίπεδο έχουν αναπτύξει δεξιότητες διεκδίκησης και ηγεσίας καθώς αντιδρούν ψύχραιμα όταν διαφωνούν, είναι πολύ δεκτικοί στο να ακούσουν τις γνώμες των άλλων και επιδιώκουν να τις ακούσουν με ωραίο τρόπο ώστε να βρουν λύσεις. Δύο μαθητές δήλωσαν ότι δε συμμετέχουν όταν δε συμφωνούν, δύο ότι νευριάζουν και συγκεκριμένα ο ένας γιατί θέλει να γίνεται το δικό του, ένας δήλωσε ότι δε δίνει σημασία και ένας ακόμα ότι τσακώνεται.

Προσπαθούμε να βρούμε μια λύση που να αρέσει και στους δύο. 1101

Τους το λέω ευγενικά. 1107

Προσπαθώ να τους αλλάξω γνώμη ήρεμα. 1110

Φίλε μπορείς να μου πεις τη γνώμη σου. 1111

Διαπροσωπική Επικοινωνία

Για τη διερεύνηση της διαπροσωπικής επικοινωνίας των μαθητών έγιναν οι εξής δύο ερωτήσεις: «Περίγραψε μου τις σχέσεις σου με τους συμμαθητές σου; Σου αρέσει να γνωρίζεις καινούριους ανθρώπους και με ποιο τρόπο προσπαθείς να μιλήσεις μαζί τους;»

Από τις τελικές συνεντεύξεις των μαθητών διαπιστώνουμε την επίδραση του προγράμματος στη διαπροσωπική επικοινωνία γιατί αν και οι μεταξύ τους σχέσεις ποικίλουν λόγω τοπικών συνθηκών, τους αρέσει πλέον να επικοινωνούν περισσότερο είτε μεταξύ είτε με άλλους, δηλώνουν πρόθυμοι να πλησιάσουν και να γνωρίσουν καινούρια πρόσωπα ώστε να αναπτύξουν σχέσεις φιλίας και επικοινωνίας καλύτερες σε σχέση με παλιότερα βελτιώνοντας το κοινωνικό και ψυχολογικό τους προφίλ σε σχέση με πριν.

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1101

Οι σχέσεις μου με τους συμμαθητές μου είναι καλές. 1107

Τους πλησιάζω φιλικά. 1113

Συνεργασία με Συνομήλικους

Για να διαφανούν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με τη συνεργασία που έχουν μεταξύ τους έγινε η εξής ερώτηση: «Σε ενδιαφέρουν οι ιδέες των μαθητών σου; Πώς τους βοηθάς αν χρειαστεί;»

Από τις απαντήσεις των μαθητών διαπιστώνεται ότι από την επίδραση των τηλεδιασκέψεων η πλειοψηφία πλέον ενδιαφέρεται για τις ιδέες των συμμαθητών της και είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν ο ένας τον άλλο κάτι που προέκυψε μέσα από τις συνεργασίες των ομάδων κατά την εφαρμογή του προγράμματος, εκτός από δύο μαθητές που ο ένας δήλωσε ότι αν δεν του αρέσουν δεν προτίθεται να βοηθήσει και ο δεύτερος ότι δεν θα βοηθήσει συγκεκριμένα άτομα γιατί έχουν τσακωθεί(οικογενειακοί λόγοι).

Ναι, οι ιδέες των συμμαθητών μου με ενδιαφέρουν πολύ. 1101

Τους ρωτάω αν χρειάζονται βοήθεια. 1104

6.3.2 2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια

Ο δεύτερος άξονας είναι σχετικός με τη σχολική επάρκεια των μαθητών και έχει τρία αντικείμενα:

- 1 κίνητρα
- 2 οργάνωση / σχεδιασμός
- 3 σχολική αποτελεσματικότητα.

Κίνητρα

Για την ανάδειξη των κινήτρων των μαθητών έγιναν τρεις ερωτήσεις: «Σου άρεσε το σχολείο την φετινή χρονιά και τι πράγματα σου έμειναν στο μυαλό; Τι θα ήθελες να κάνετε στο σχολείο που δεν το κάνετε μέχρι τώρα; Πώς σου φάνηκαν τα μαθήματα φέτος;»

Όπως φαίνεται και από τις απόψεις των μαθητών, το σχολείο τους αρέσει, θέλουν να έρχονται σε αυτό και δύο συγκεκριμένα έκαναν αναφορά στην τηλεδιάσκεψη ως ενδεχόμενο κίνητρο για την παρουσία τους σε αυτό, δύο μαθητές έγραψαν ότι τους αρέσει αλλά περιμένουν να τελειώσει, τα μαθήματα ήταν καλά και εύκολα, περιμένουν να γίνεται κάθε χρόνο πιο καλό, μία μαθήτρια έγραψε ότι θα ήθελε να γινόντουσαν κατασκευές ενώ ένας μαθητής έγραψε ότι δεν του αρέσει το σχολείο αλλά τα μαθήματα είναι καλά.

Το σχολείο μου άρεσε πάρα πολύ φέτος και ιδιαίτερα οι τηλεδιασκέψεις. 1101

Τα μαθήματα φέτος μου φάνηκαν πολύ ωραία αλλά και οι τηλεδιασκέψεις. 1104

Οργάνωση/ Σχεδιασμός

Οι μαθητές αποκάλυψαν τις τελικές απόψεις σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό του μαθήματος και γενικότερα της τάξης απαντώντας στις εξής δύο ερωτήσεις: «Πώς κρίνεις τη συμμετοχή σου στην τάξη και γιατί; Πιστεύεις ότι ήσουν συνεπής / εντάξει στις υποχρεώσεις σου και γιατί το πιστεύεις αυτό;»

Οι απαντήσεις των μαθητών έδειξαν ότι τα παιδιά έχουν καλή εικόνα για τον εαυτό τους σχετικά με τη συμμετοχή τους στην τάξη και με την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους απέναντι στο σχολείο. Δεν έκαναν κάποια αναφορά για τις τηλεδιασκέψεις καθώς δε συνέδεσαν τις ερωτήσεις με την εφαρμογή του προγράμματος. Ένας μαθητής δήλωσε ότι

δε συμμετείχε συνέχεια γιατί δεν τον ενδιέφεραν όλα τα μαθήματα και δεν ήταν συνεπής καθώς δεν έκανε όλες τις εργασίες για το σπίτι.

Πιστεύω ότι ήμουν συνεπής απέναντι στην τάξη και τις υποχρεώσεις μου. 1101

Πιστεύω ότι ήμουν συνεπής γιατί έκανα όλες τις εργασίες. 1108

Πιστεύω ότι με το διάβασμα τα πήγα καλά. 1111

Σχολική Αποτελεσματικότητα

Για την ανάδειξη της σχολικής αποτελεσματικότητας τέθηκε η εξής ερώτηση: «Έμαθες καινούρια πράγματα στο σχολείο φέτος και ποια είχαν περισσότερο ενδιαφέρον;»

Από τις απαντήσεις των μαθητών γίνεται αντιληπτό ότι τα παιδιά έμαθαν πολλά καινούρια πράγματα στο σχολείο σχετικά με την τηλεδιάσκεψη και το διαδίκτυο καθώς όλα αναφέρονται στην εμπειρία των τηλεδιασκέψεων που είχαν στα πλαίσια του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019».

Κυρίως στα μαθηματικά και από την τηλεδιάσκεψη. 1101

Μου άρεσαν η φυσική, τα πειράματα και οι τηλεδιασκέψεις. 1104

Η Ιστορία και οι τηλεδιασκέψεις. 1105

Ειδικά για το ίντερνετ από τις τηλεδιασκέψεις. 1106

Έμαθα καινούρια και ενδιαφέροντα για το διαδίκτυο. 1107

Περισσότερο ενδιαφέρον είχαν τα Μαθηματικά και οι τηλεδιασκέψεις. 1108

Έμαθα πολλά για το ίντερνετ. 1109

Φέτος μάθαμε πολλά ενδιαφέροντα πράγματα από τις τηλεδιασκέψεις. 1110

Στο σχολείο κάναμε πράγματα για το ίντερνετ. 1111

Έμαθα πολλά που δεν ήξερα για το ίντερνετ. 1112

Περισσότερο ενδιαφέρον είχαν η Φυσική και οι τηλεδιασκέψεις. 1113

6.3.3 3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια

Στον τρίτο άξονα επιχειρείται η ανάδειξη της συναισθηματικής επάρκειας των μαθητών μέσα από τα τρία αντικείμενά του:

1 Αυτοέλεγχος

2 Διαχείριση Συναισθημάτων

3 Ενσυναίσθηση.

Αυτοέλεγχος

Για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι μαθητές μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους, τους κάναμε την εξής ερώτηση: «Όταν κάποιος σε εκνευρίζει τι κάνεις;»

Μετά την εφαρμογή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» παρατηρείται ότι κάποια παιδιά επιλέγουν το διάλογο για την επίλυση των διαφορών τους ή επιλέγουν να απευθυνθούν στον εκπαιδευτικό της τάξης, κάποια άλλα αντιδρούν απότομα όταν εκνευριστούν καθώς τσακώνονται, μαλώνουν, λένε άσχημες κουβέντες, φωνάζουν ή θα αντιμιλήσουν. Αυτές οι αντιδράσεις είναι απόρροια του πολιτισμικοκοινωνικού πλαισίου της τοπικής κοινωνίας και περιοχής το οποίο έχει ισχυρή επίδραση στην διαμόρφωση της στάσης των παιδιών. Το σχολείο προσπαθεί να αμβλύνει αυτές τις ιδιαιτερότητες και να καθοδηγήσει τα παιδιά σε πιο πολιτισμένα πλαίσια στάσεων και συμπεριφορών μέσω και προγραμμάτων Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων.

Όταν κάποιος με εκνευρίζει προσπαθώ να ηρεμήσω. 1101

Προσπαθώ να του μιλήσω. 1104

Διαχείριση Συναισθημάτων

Για να αναδειχθεί η διαχείριση των συναισθημάτων έγινε η εξής ερώτηση: «Σκέψου ότι έχεις ένα πρόβλημα, πώς το αντιμετωπίζεις;»

Από τις απαντήσεις των παιδιών φαίνεται, ότι τα περισσότερα θα ζητήσουν τη βοήθεια των γονιών τους για την επίλυση του προβλήματος ένα μέρος δηλώνει ότι θα το σκεφτούν και θα το συζητήσουν, ενώ δύο μαθητές δήλωσαν ότι δεν θα το μοιραζόντουσαν με άλλους. Κατά την εφαρμογή του προγράμματος η συζήτηση και η συνεργασία σε ομάδες ενδέχεται να επηρέασε τον τρόπο με το οποίο αντιμετώπιζαν μέχρι πρότινος οι μαθητές προβληματικές καταστάσεις χωρίς αυτό να αποτυπώνεται άμεσα σε κάποια από τις απαντήσεις που έδωσαν στα τελικά ερωτηματολόγια.

Θα το συζητήσω με τους γονείς μου για να το λύσω. 1101

Με δυσκολία θα το μοιραστώ με άλλους. 1104

Θα το συζητήσω. 1105

Θα το πω στον κύριο. 1106

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Θα το πω στους γονείς μου για να λυθεί. 1107

Ενσυναίσθηση

Για να κατανοηθεί ο βαθμός ενσυναίσθησης των παιδιών έγινε η ακόλουθη ερώτηση: «Με ποιους τρόπους δείχνεις ότι σε ενδιαφέρουν τα συναισθήματα των άλλων;»

Από τις απαντήσεις των μαθητών, είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι ενδιαφέρονται για τους άλλους και τα συναισθήματά τους πλην ενός που δήλωσε ότι δεν ενδιαφέρεται αν δεν ενδιαφέρονται και οι άλλοι για τα δικά του. Η εργασία σε ομάδες και η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας ενδεχομένως επηρέασε τις απαντήσεις των μαθητών στο συναισθηματικό τους τομέα.

Αν κάποιος είναι στεναχωρημένος προσπαθώ να τον βοηθήσω. 1101

Ρωτάω τι έχει και μετά το συζητάμε. 1104

Προσπαθώ να τους αλλάξω την ψυχολογία. 1110

6.3.4 4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη

Η αυτοαντίληψη των μαθητών θα μας απασχολήσει στον τέταρτο άξονα. Ο άξονας αυτός έχει μόνο ένα αντικείμενο, τη γενική αυτοεκτίμηση των μαθητών.

Γενική Αυτοεκτίμηση

Η ερώτηση που έγινε σχετικά με τη γενική αυτοεκτίμηση των παιδιών ήταν η εξής: «Ανησυχείς για το πώς φαίνεσαι στους άλλους και τι είναι αυτό που σε προβληματίζει περισσότερο;»

Όπως φαίνεται από τις απόψεις των μαθητών, σχεδόν το σύνολο του δείγματος μετά το τέλος των τηλεδιασκέψεων συνεχίζει να δηλώνει σίγουρο για τον εαυτό του και δεν δείχνει να τον ενδιαφέρει η γνώμη των άλλων. Μία μαθήτρια δήλωσε ότι θέλει να έχει φίλους και μία άλλη ότι θέλει να φαίνεται καλή.

Είμαι ο εαυτός μου και έτσι θα παραμείνω. 1101

Θέλω να έχω φίλους. 1106

6.3.5 5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη

Ο πέμπτος άξονας ασχολείται με την τηλεδιάσκεψη και αποτελείται από πέντε αντικείμενα:

- 1 Προσδοκίες
- 2 Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης
- 3 Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης
- 4 Απόκτηση γνώσεων μέσω τηλεδιάσκεψης
- 5 Συναισθήματα για την τηλεδιάσκεψη

Προσδοκίες

Η ερώτηση που έγινε σχετικά με τις προσδοκίες των μαθητών ήταν η εξής: «Τι σου έμεινε από τις τηλεδιασκέψεις;»

Όπως διαπιστώνεται από τις απόψεις των μαθητών στο σύνολο του δείγματος οι μαθητές και οι μαθήτριες έμειναν ευχαριστημένοι από τις τηλεδιασκέψεις, οι οποίες τους άρεσαν πάρα πολύ καθώς γνώρισαν καινούρια παιδιά και έμαθαν πράγματα που δεν τα ήξεραν για τους υπολογιστές και το διαδίκτυο.

Από τις τηλεδιασκέψεις γνώρισα καινούρια παιδιά. 1101

Έμαθα πολλά πράγματα για τους κινδύνους στο ίντερνετ. 1104

Έμαθα πράγματα που δεν ήξερα. 1113

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ

Στο αντικείμενο της σχέσης με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την τηλεδιάσκεψη έγινε η ερώτηση «Πώς θεωρείς ότι η τηλεδιάσκεψη σε εφένε πιο κοντά με τα παιδιά της τάξης σου;».

Όπως φαίνεται από τις τελικές γνώμες των μαθητών, μέσα από τις τηλεδιασκέψεις ήρθαν πιο κοντά καθώς συνεργάστηκαν, συζήτησαν, μίλησαν για όλα αυτά που είχαν να επεξεργαστούν καταφέρνοντας να λειτουργήσουν σε ομάδες ώστε να σχεδιάσουν και να δημιουργήσουν για τις ανάγκες του προγράμματος.

Ήρθαμε πιο κοντά με τους συμμαθητές μου γιατί κάναμε πολλά πράγματα μαζί. 1101

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Μάθαμε να ανταλλάζουμε απόψεις. 1104

Μιλήσαμε για νέα πράγματα. 1105

Η τηλεδιάσκεψη μας έφερε κοντά γιατί συνεργαζόμασταν. 1110

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ

Η ερώτηση στο αντικείμενο της σχέσης με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα στην τηλεδιάσκεψη είναι ακριβώς η ίδια με την προηγούμενη: «Πώς θεωρείς ότι η τηλεδιάσκεψη σε έφερε πιο κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης; Έκανες καινούριους φίλους;»

Τα παιδιά στις τελικές τους απόψεις κάνουν λόγο για το ότι γνωρίστηκαν με τα παιδιά της απομακρυσμένης τάξης μέσω των τηλεδιασκέψεων συζητώντας και μιλώντας για όσα είχαν να κάνουν. Μία μαθήτρια ανέφερε χαρακτηριστικά ότι αν συναντιόμασταν από κοντά θα γνωριζόμασταν καλύτερα κάτι που δεν κατέστη δυνατό λόγω αντικειμενικών δυσκολιών να παραβρεθούν οι μαθητές των δύο σχολείων στο συνέδριο του Ιουνίου στο Ρέθυμνο.

Ήρθαμε πιο κοντά γιατί κάναμε διάφορα πράγματα σε ομάδες. 1101

Γνωριστήκαμε από τον υπολογιστή. 1106

Μιλούσαμε, τους ακούγαμε, ανταλλάζαμε απόψεις. 1107

Αν συναντιόμασταν από κοντά θα γνωριζόμασταν καλύτερα. 1110

Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ

Το αντικείμενο αυτό αναφέρεται στην απόκτηση γνώσεων μέσω της τηλεδιάσκεψης. Η ερώτηση που έγινε στα παιδιά ήταν η εξής: «Πού πιστεύεις ότι σε ωφέλησε η τηλεδιάσκεψη;»

Όλα τα παιδιά παραδέχονται ότι έμαθαν αρκετά πράγματα από τις τηλεδιασκέψεις για τον Η/Υ και κυρίως πώς να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τις δυνατότητες του ίντερνετ, σύμφωνα και με το θέμα του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019.»

Έμαθα για τους κινδύνους του διαδικτύου. 1101

Γνώρισα καινούρια παιδιά. 1107

Ξέρω να προστατευτώ. 1107

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Φτιάξαμε ένα ωραίο βιβλίο στον υπολογιστή με την ομάδα μου. 1109

Συναισθήματα για την Τ/Δ

Στο τελευταίο αντικείμενο του 5ου άξονα γίνεται αναφορά στα συναισθήματα που των μαθητών για την τηλεδιάσκεψη. Η ερώτηση ήταν: «Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισες στην πορεία των τηλεδιασκέψεων;»

Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων ήταν σχετικά με την οπτικοακουστική υποδομή καθώς το σχολείο δε διέθετε αίθουσα κατάλληλη διαμορφωμένη για τις ανάγκες της τηλεδιάσκεψης, η σύνδεση κάποιες στιγμές έπεφτε, η εικόνα και ο ήχος δεν είχαν καλή ποιότητα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσκολίες κατά την εφαρμογή του προγράμματος οι οποίες αντιμετώπιζονταν με τη συνδρομή των υπεύθυνων εκπαιδευτικών για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Δεν αντιμετώπισα ιδιαίτερες δυσκολίες. 1101

Μας βοηθούσε ο κύριος. 1101

Μερικές φορές κολλούσε η σύνδεση. 1101

6.3.6 6ος Άξονας: Διάφορα

Στον τελευταίο άξονα τοποθετήθηκαν προτάσεις των μαθητών, οι οποίες δεν εξυπηρετούν την έρευνά.

Θέματα που δεν αφορούν την έρευνα

Θα ήθελα να είχαμε αληθινά τέρματα ποδοσφαίρου στην αυλή. 1101

Θα ήθελα να μη μου βάνουνε μαθήματα. 1105

Να καθόμαστε κάθε μέρα έξω. 1111

Θα ήθελα να είχαμε μια πισίνα στο σχολείο για να κολυμπάμε. 1112

Θα ήθελα να καθόμαστε συνέχεια έξω στην αυλή. 1112

6.4 Σύνοψη

Στο έβδομο κεφάλαιο έγινε η ανάλυση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τη διαδικασία των ερωτηματολογίων. Στην αρχή έγινε παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν πριν την εφαρμογή του προγράμματος και μετέπειτα παρουσιάστηκαν τα

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών oligotheseíwn δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

αποτελέσματα που προέκυψαν μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος. Στο επόμενο κεφάλαιο θα διατυπωθούν τα συμπεράσματα της ερευνητικής διαδικασίας.

7 Συμπεράσματα - Συζήτηση

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις αρχικές όσο και από τις τελικές απόψεις των μαθητών έχουν να κάνουν κυρίως με το κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ τους το οποίο επηρεάστηκε αρκετά από την πορεία των τηλεδιασκέψεων. Σε όλους σχεδόν τους άξονες και τα αντικείμενα ήταν εμφανείς οι διαφοροποιήσεις στο προφίλ των μαθητών πριν και μετά την εφαρμογή του προγράμματος.

Στο σημείο αυτό καλό θα είναι να αναφερθεί και να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη για την ερμηνεία των συμπερασμάτων πως το Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων είναι ένα ολιγοθέσιο σχολείο με αρκετές ανάγκες όχι μόνο υλικοτεχνικής υποδομής αλλά και παιδαγωγικής καθοδήγησης καθώς αρκετές συνθήκες που θεωρούνται δεδομένες σε άλλα σχολεία στο συγκεκριμένο βρίσκονται ακόμα σε αρχικό στάδιο και παρέμεναν για καιρό στάσιμες. Πιο συγκεκριμένα η συμπεριφορά και η έκφραση της πλειοψηφίας των μαθητών γίνεται με συγκεκριμένες λέξεις και εκφράσεις ενώ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί λεξιλογικά ελλιπής με αποτέλεσμα οι περισσότεροι μαθητές και μαθήτριες να δυσκολεύονται να εκφραστούν επαρκώς στις απαντήσεις τους.

Σε ένα ολιγοθέσιο δημοτικό σχολείο υπάρχουν αρκετές ελλείψεις σε μαθήματα ειδικοτήτων. Το γεγονός αυτό φαίνεται να επηρεάζει τα παιδιά, τα οποία θέλουν και αυτά, όπως και οι συμμαθητές τους σε πολυθέσια σχολεία, να διδαχτούν κανονικά πληροφορική, γυμναστική, αγγλικά, εικαστικά και θεατρική αγωγή (Καραμήτρογλου 1984).

Πιο συγκεκριμένα η επαφή των μαθητών του συγκεκριμένου σχολείου με νέες τεχνολογίες στο χώρο του σχολείου ήταν από ανύπαρκτη έως μηδενική απόρροια καταστάσεων που έχουν να κάνουν με δομικά θέματα της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας.

Γενικότερα θέματα συμπεριφοράς και αντιδράσεων επηρεασμένα από το τοπικό - κοινωνικοπολιτισμικό στοιχείο και την ιδιαιτερότητα της περιοχής προκαλούσαν έκπληξη σε όσους δε γνώριζαν τα τοπικά χαρακτηριστικά χωρίς αυτό να αποτελεί αρνητικό εκπαιδευτικό παράγοντα αλλά δυσκόλευε την επαφή – προσαρμογή των παιδιών με νέα ερεθίσματα που σε άλλα σχολεία θεωρούνται ήδη γνωστά και δεδομένα.

Η εφαρμογή του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019» ήταν για τα παιδιά που το παρακολούθησαν αλλά και για το σχολείο γενικότερα κάτι καινούριο και πρωτοποριακό για τα εκεί δεδομένα και χρειάστηκε ιδιαίτερη προετοιμασία για κάθε τηλεδιάσκεψη ώστε να μπορέσουν να αντιληφθούν τα παιδιά το νόημα όσων θα έκαναν και να αλληλεπιδράσουν δημιουργικά μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια και κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες.

Το πρόγραμμα συγκέντρωσε την συνολική αποδοχή των παιδιών και της τοπικής κοινωνίας δείχνοντας ότι τα παιδιά των ολιγοθέσιων σχολικών μοναδών έχουν αυξημένες δυνατότητες που χρειάζονται συνεχή καλλιέργεια.

Ακολουθεί αναλυτική αναφορά στις διαφοροποιήσεις στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών κατά τη διάρκεια του προγράμματος των τηλεδιασκέψεων.

Η επίδραση των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο κοινωνικό προφίλ.

Από τις αρχικές απαντήσεις των μαθητών στην έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι/ες ζητούν ευγενικά τη γνώμη των συμμαθητών τους και θέλουν να μάθουν τι σκέφτονται αλλά δε λείπουν και εκείνοι που θα αντιδράσουν απότομα στη γνώμη των άλλων αν δε συμφωνεί με τη δική τους.

Από τη διερεύνηση των αρχικών απόψεων των μαθητών παρατηρείται ότι τα περισσότερα παιδιά έχουν καλές σχέσεις με τους συμμαθητές τους χωρίς να λείπουν και περιπτώσεις όπου ισχύει το αντίθετο. Επίσης τα πιο πολλά παιδιά είναι δεκτικά στο να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους με τους οποίους μπορεί να έρθουν σε επαφή αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις που κάτι τέτοιο σύμφωνα με τα γραφόμενα δεν ισχύει.

Καταγράφοντας τις τελικές απόψεις των μαθητών, διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι έχουν αναπτύξει δεξιότητες διεκδίκησης και ηγεσίας καθώς αντιδρούν ψύχραιμα όταν διαφωνούν, είναι πολύ δεκτικοί στο να ακούσουν τις γνώμες των άλλων και επιδιώκουν να αλληλεπιδράσουν με ωραίο τρόπο ώστε να βρουν λύσεις.

Από τις τελικές συνεντεύξεις των μαθητών διαπιστώνουμε την επίδραση του προγράμματος στη διαπροσωπική επικοινωνία γιατί αν και οι μεταξύ τους σχέσεις ποικίλουν λόγω τοπικών συνθηκών, τους αρέσει πλέον να επικοινωνούν περισσότερο με άλλους και είναι πρόθυμοι να πλησιάσουν και να γνωρίσουν καινούριους ανθρώπους ώστε να αναπτύξουν σχέσεις φιλίας και επικοινωνίας καλύτερες σε σχέση με παλιότερα.

Το σχολείο παράλληλα με την οικογένεια είναι βασικοί παράγοντες της κοινωνικοποίησης του παιδιού (Δεκλερής, 1988· Γκίβαλος, 2003). Στο αντικείμενο της συνεργασίας με τους συνομηλίκους, τόσο στις αρχικές όσο και στις τελικές απόψεις, οι μαθητές ήταν πρόθυμοι να συζητήσουν τις ιδέες των συνομηλίκων τους και να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι η τηλεδιάσκεψη επηρέασε την κοινωνική επάρκεια των παιδιών. Τα παιδιά μέσω της τηλεδιάσκεψης είχαν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με μαθητές ενός άλλου σχολείου, να ανταλλάξουν απόψεις και να οικοδομήσουν συνεργατικά τις μεταξύ τους σχέσεις. Τα αποτελέσματα αυτής της αλληλεπίδρασης φαίνονται στις τελικές απόψεις των μαθητών της έρευνας, όπου φαίνεται να είναι περισσότερο πρόθυμα να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν με άλλα γνωστά ή μη πρόσωπα.

Η επίδραση των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων σχετικά με τη Σχολική Επάρκεια.

Επιπλέον μελετώντας τη σχολική επάρκεια ως άξονα του κοινωνικού προφίλ των μαθητών διαπιστώνουμε ότι το σχολείο είναι για αυτούς κάτι ευχάριστο κι ωραίο στο οποίο μαθαίνουν πολλά πράγματα και περνάνε καλά. Όπως φαίνεται από τις τελικές απόψεις των μαθητών, το σχολείο τους αρέσει και θέλουν να έρχονται σε αυτό. Τόσο στις αρχικές όσο και στις τελικές απόψεις, διαπιστώνεται ότι το σχολείο αποτελεί ευχάριστη εμπειρία, από την οποία αποκομίζουν πολλά οφέλη.

Οι αρχικές και οι τελικές απαντήσεις των μαθητών έδειξαν ότι τα παιδιά έχουν καλή εικόνα για τον εαυτό τους σχετικά με τη συμμετοχή τους στην τάξη και με την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους απέναντι στο σχολείο καθώς κάνουν τα μαθήματά τους και προσέχουν-συμμετέχουν την ώρα του μαθήματος. Τα ίδια τα παιδιά θεωρούν ότι έρχονται αρκετά προετοιμασμένα για το μάθημα και ανταποκρίνονται με συνέπεια στα καθήκοντά τους. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται και στις συνθήκες της τάξης καθώς και στη διδασκαλία του εκπαιδευτικού που είναι σημαντικό να δημιουργεί τις απαραίτητες συνθήκες για την ενεργό συμμετοχή του εκπαιδευομένου σε μια διαδικασία στην οποία θα επεξεργάζεται με κριτική ματιά κάθε πληροφορία που λαμβάνει και θα τη μετατρέπει σε γνώση (Ally, 2004).

Στο αντικείμενο της Σχολικής Αποτελεσματικότητας το σύνολο των αρχικών απαντήσεων των μαθητών φαίνεται να έχουν μία θετική εικόνα για το σχολείο και στα αντικείμενα που

αυτό πραγματεύεται όπως η Ιστορία, η Φυσική, η Γεωγραφία. Πιστεύουν ότι μαθαίνουν και ότι το σχολείο ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά του

Για το ίδιο αντικείμενο από τις τελικές απαντήσεις των μαθητών γίνεται αντιληπτό ότι τα παιδιά έμαθαν πολλά καινούρια πράγματα στο σχολείο κατά τη φετινή σχολική χρονιά και όλα αναφέρονται στην εμπειρία των τηλεδιασκέψεων που είχαν στα πλαίσια του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019». Το γεγονός αυτό αντανάκλα τα σημαντικά οφέλη της διαδικασίας τηλεδιάσκεψης στους μαθητές και αποτελεί ξεχωριστό σημείο αναφοράς σε αυτόν τον άξονα.

Η επίδραση των Διαδραστικών Τηλεδιασκέψεων στο ψυχολογικό προφίλ των μαθητών όσον αφορά τη συναισθηματική επάρκεια και την αυτοαντίληψη ως παράγοντες του ψυχοκοινωνικού προφίλ των μαθητών

Από τις αρχικές και τελικές απόψεις των μαθητών στο αντικείμενο του Αυτοέλεγχου παρατηρήθηκε ότι ενώ κάποια παιδιά επιλέγουν το διάλογο για την επίλυση των διαφορών τους ή επιλέγουν να απευθυνθούν στον εκπαιδευτικό της τάξης, κάποια άλλα αντιδρούν απότομα όταν εκνευριστούν καθώς τσακώνονται, μαλώνουν, λένε άσχημες κουβέντες, φωνάζουν ή θα αντιμιλήσουν. Αυτές οι αντιδράσεις είναι απόρροια του πολιτισμικοκοινωνικού πλαισίου της τοπικής κοινωνίας και περιοχής το οποίο έχει ισχυρή επίδραση στην διαμόρφωση της στάσης των παιδιών. Το σχολείο προσπαθεί να αμβλύνει αυτές τις ιδιαιτερότητες και να καθοδηγήσει τα παιδιά σε πιο πολιτισμένα πλαίσια στάσεων και συμπεριφορών.

Στο αντικείμενο της Διαχείρισης των Συναισθημάτων από τις απαντήσεις των παιδιών (αρχικές-τελικές) φαίνεται ότι θα απευθυνθούν για βοήθεια στην οικογένειά τους, στον εκπαιδευτικό, στους φίλους, θα το σκεφτούν για να το λύσουν ήρεμα με σωστό – καλό τρόπο και συζήτηση.

Στο αντικείμενο της Ενσυναίσθησης οι μαθητές φάνηκαν μέσα από τις απαντήσεις τους ότι κατανοούν τη συναισθηματική κατάσταση άλλων προσώπων και προσπαθούν να φέρονται ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση. Οι περισσότεροι ενδιαφέρονται για τους άλλους και τα συναισθήματά τους

Όσον αφορά το συγκεκριμένο άξονα, σύμφωνα με την προσωπική κρίση του ερευνητή, μπορεί φαινομενικά η τηλεδιάσκεψη να μην διαδραμάτισε κάποιο ιδιαίτερο ρόλο παρ'όλα

αυτά επηρέασε τις αντιλήψεις και τη στάση των παιδιών καθώς μέσα από την αλληλεπίδραση των τηλεδιασκέψεων καλλιεργήθηκε πνεύμα συνεργασίας και ενσυναίσθησης (Anastasiades, 2007).

Η αυτοαντίληψη, ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους, είναι το αντικείμενο μελέτης του τέταρτου άξονα. Από την ανάλυση των αρχικών και των τελικών απόψεων των μαθητών διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών και μαθητριών δεν δείχνουν να ανησυχούν για την εικόνα τους στους άλλους καθώς είτε είναι όλοι φίλοι είτε γιατί δεν ενδιαφέρονται για το πώς τους βλέπουν οι άλλοι δείχνοντας σίγουροι για τον εαυτό τους γεμάτοι αυτοπεποίθηση.

Κατά τη γνώμη του ερευνητή ο άξονας της αυτοαντίληψης επηρεάστηκε θετικά από τη διαδικασία των τηλεδιασκέψεων, καθώς οι μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων κατάφεραν να εκτεθούν για πρώτη τους φορά σε άγνωστο κοινό άλλων μαθητών, να παρουσιάσουν τον εαυτό τους, να συνεργαστούν, να πουν τη γνώμη τους, να αλληλεπιδράσουν και να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της συνεργατικής δουλειάς τους για το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019». Η έκθεση των μαθητών σε ένα άγνωστο κοινό για πρώτη φορά λειτούργησε ευεργετικά για την ήδη υψηλή αυτοπεποίθησή τους και τους έκανε να αισθάνονται ακόμα μεγαλύτερη σιγουριά για τον εαυτό τους.

Τηλεδιάσκεψη

Ο πέμπτος άξονας της έρευνας αναφέρεται στη διαδικασία των τηλεδιασκέψεων στην οποία συμμετείχαν οι μαθητές της έρευνας.

Τα παιδιά φαίνεται αρχικά να περιμένουν μέσα από την τηλεδιάσκεψη να μάθουν πολλά καινούρια πράγματα για τους υπολογιστές που δε γνωρίζουν ως τώρα, να γνωρίσουν και να κάνουν φίλους τους τα παιδιά του άλλου σχολείου όπως και να μιλήσουν μαζί τους δείχνοντας πνεύμα φιλίας και συνεργασίας.

Τα περισσότερα παιδιά δήλωσαν ότι μέσα από τη συνεργασία και τις συζητήσεις για τις εργασίες του προγράμματος που ενδεχομένως θα χρειαστεί να κάνουν θα έρθουν ακόμη πιο κοντά με τους συμμαθητές τους

Το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών θεωρεί ότι θα έρθουν κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης καθώς μέσα από το διάλογο θα μάθουν ή θα πουν πράγματα που δεν γνωρίζουν και έτσι θα οικοδομήσουν αρχικές σχέσεις φιλίας και συνεργασίας βοηθώντας η μία τάξη την

άλλη. Τα περισσότερα παιδιά θεωρούν ότι μέσω της τηλεδιάσκεψης εκτός από καινούριους φίλους, συνεργασία και νέες γνωριμίες, θα μάθουν χρήσιμες πληροφορίες για τη χρήση του ίντερνετ και τους κινδύνους του, θα γίνουν χαρούμενοι και πιο ανοιχτοί σε νέα πρόσωπα.

Η πλειοψηφία των παιδιών δείχνουν να έχουν θάρρος απέναντι στην τηλεδιάσκεψη και πιστεύουν ότι δεν θα έχουν κάποιο πρόβλημα κατά τη διάρκειά της αλλά και αν αυτό προκύψει νιώθουν ασφάλεια ότι αυτό θα διευθετηθεί από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό.

Όπως διαπιστώνεται από τις τελικές απόψεις των μαθητών στο σύνολο του δείγματος οι μαθητές και οι μαθήτριες έμειναν ευχαριστημένοι από τις τηλεδιασκέψεις, οι οποίες τους άρεσαν πάρα πολύ καθώς γνώρισαν καινούρια παιδιά και έμαθαν πράγματα που δεν τα ήξεραν για τους υπολογιστές και το διαδίκτυο.

Όπως φαίνεται από τις τελικές γνώμες των μαθητών, μέσα από τις τηλεδιασκέψεις ήρθαν πιο κοντά καθώς συνεργάστηκαν, συζήτησαν, μίλησαν για όλα αυτά που είχαν να επεξεργαστούν καταφέρνοντας να λειτουργήσουν σε ομάδες ώστε να σχεδιάσουν και να δημιουργήσουν για τις ανάγκες του προγράμματος.

Τα παιδιά στις τελικές τους απόψεις κάνουν λόγο για το ότι γνωρίστηκαν με τα παιδιά της απομακρυσμένης τάξης μέσω των τηλεδιασκέψεων συζητώντας και μιλώντας για όσα είχαν να κάνουν. Μία μαθήτρια ανέφερε χαρακτηριστικά ότι αν συναντιόμασταν από κοντά θα γνωριζόμασταν καλύτερα κάτι που δεν κατέστη δυνατό λόγω αντικειμενικών δυσκολιών να παραβρεθούν οι μαθητές των δύο σχολείων στο συνέδριο του Ιουνίου στο Ρέθυμνο, Όλα τα παιδιά παραδέχονται ότι έμαθαν αρκετά πράγματα από τις τηλεδιασκέψεις για τον Η/Υ και κυρίως πώς να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τις δυνατότητες του ίντερνετ, σύμφωνα και με το θέμα του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019.»

Τα προβλήματα που αντιμετώπισαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια των τηλεδιασκέψεων ήταν σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή καθώς το σχολείο δε διέθετε αίθουσα κατάλληλη διαμορφωμένη για τις ανάγκες της τηλεδιάσκεψης, η σύνδεση κάποιες στιγμές έπεφτε, η εικόνα και ο ήχος δεν είχαν καλή ποιότητα με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσκολίες κατά την εφαρμογή του προγράμματος οι οποίες αντιμετωπίζονταν με τη συνδρομή των υπεύθυνων εκπαιδευτικών για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η υλικοτεχνική υποδομή

αποτελεί ένα ζήτημα που έχει άμεση σχέση με την τεχνολογική βιωσιμότητα των μικρών μονάδων και δημιουργεί πλείστες δυσχέρειες στη χρήση των νέων τεχνολογιών (Barnett & Darling-Hammond, 2006; Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2008).

Συμπερασματικά η διαδικασία των τηλεδιασκέψεων κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική και εποικοδομητική για τους μαθητές, καθώς τους έδωσε τη δυνατότητα να έρθουν για πρώτη φορά σε επαφή με μια νέα εκπαιδευτική διαδικασία με νέα διδακτικά αντικείμενα μέσα από το χώρο των υπολογιστών και της πληροφορικής, τόσο σε επίπεδο γνώσεων όσο και σε επίπεδο σχέσεων με τους συμμαθητές τους και με τους μαθητές του άλλου σχολείου. Τα παιδιά ένιωσαν χαρούμενα και ωφελημένα τόσο σε κοινωνικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο από τις τηλεδιασκέψεις όπως αυτό φαίνεται μέσα από τις απόψεις τους καθώς βελτίωσαν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις σε μεγάλο βαθμό, έμαθαν να συνεργάζονται καλύτερα, να ακούνε και να δέχονται περισσότερο την άλλη άποψη, να γνωρίζουν και να αλληλεπιδρούν με νέα πρόσωπα και να αγαπήσουν ακόμα περισσότερο τη μάθηση και το σχολείο για τα ερεθίσματα που αυτό τους παρέχει και έχουν ανάγκη στην περιοχή και στο χώρο που βρίσκονται.

Ως ερευνητής της παρούσας εργασίας και εκπαιδευτικός του εν λόγω σχολείου οφείλω να τονίσω ότι οι μαθητές του ολιγοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων αν και δεν υστερούν από τα άλλα παιδιά της ηλικίας τους εντούτοις το υλικοτεχνικό πλαίσιο του σχολείου σε συνδυασμό με άλλους αρνητικούς παράγοντες και συγκυρίες της ελληνικής εκπαίδευσης τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με το ιδιαίτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο δεν αξιοποιούσε όπως θα έπρεπε τις δυνατότητες και τις ικανότητες των συγκεκριμένων παιδιών γι' αυτό και η έκφραση τους πέρα ελαχίστων περιπτώσεων δεν είναι ιδιαίτερα πλούσια πέρα ελαχίστων περιπτώσεων όπως και αποτυπώθηκε μέσα από τις απαντήσεις τους στα ερωτηματολόγια της έρευνας.

Η εμπειρία στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2019 ήταν για τα παιδιά των Ε'-Στ' τάξεων του 3/θ Δημοτικού Σχολείου Βοριζίων ξεχωριστή, μοναδική και πρωτόγνωρη. Μαθητές, μαθήτριες και εκπαιδευτικοί «ταξίδεψαν» με τον Οδυσσέα και αποκόμισαν πολύ όμορφες εμπειρίες, γνώσεις και συναισθήματα.

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι δόθηκε η δυνατότητα σε ένα απομακρυσμένο σχολείο όπως το Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων να έρθει σε επαφή με ένα άλλο σχολείο,

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

όμοιο με αυτό, και ακόμη ότι δόθηκε στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων, ιδεών και εμπειριών ώστε να καλλιεργηθεί ακόμα περισσότερο το ψυχοκοινωνικό υπόβαθρο των παιδιών τέτοιων περιοχών και να δημιουργηθούν πλαίσια συνεργασίας και υποστήριξης.

Η διαδραστική τηλεδιάσκεψη όπως αυτή πραγματώνεται μέσα από το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο για τα σχολεία που δεν βρίσκονται κοντά σε αστικά κέντρα, ώστε να μπορέσουν να παρέχουν στους μαθητές τους ίσες ευκαιρίες και ερεθίσματα με τους συμμαθητές τους που φοιτούν σε πολυθέσια σχολεία

Το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» σε ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία ειδικά όπως το Δημοτικό Σχολείο Βοριζίων ενισχύει σημαντικά το γνωστικό και ψυχοκοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών και λόγω των ιδιαίτερων κοινωνικοπολιτισμικών συνθηκών η συνέχιση του σε αυτό σε βάθος χρόνου θα μπορούσε περαιτέρω ερευνητικά να αναδείξει σημαντικά παιδαγωγικά συμπεράσματα της επίδρασης των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων σε τέτοιου είδους σχολεία. Θα μπορούσε να ερευνηθεί, αν συνεχιστεί το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» και τα επόμενα χρόνια στο σχολείο, κατά πόσο οι μαθητές/τριες έχουν βελτιώσει τις ψυχοκοινωνικές τους δεξιότητες από την επαφή τους με παιδιά άλλων σχολικών μονάδων αλλά και τις γνώσεις τους πάνω στις νέες τεχνολογίες της Πληροφορίας στην Εκπαίδευση όπως αυτές διαμορφώνονται με το πέρασμα των χρόνων.

8 Βιβλιογραφικές αναφορές

Το σύνολο των βιβλιογραφικών αναφορών ακολουθούν τις προδιαγραφές που θέτει η 6η έκδοση (2010) του συστήματος αναφοράς APA (American Psychological Association).

8.1 Ξενόγλωσσες αναφορές

Alexander, W., Higgison, C., & Mogey, N. (1999). Videoconferencing in teaching and learning: Case studies. LTDI and TALiSMAN, *Institute of Computer-Based Learning*. Heriot-Watt University Edinburgh, SCT. doi.org/10.1016/j.compedu.2007.02.003

Ally, M. (2004). Foundations of educational theory for online learning. In T. Anderson and F. Elloumi (Eds.), *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca, Athabasca University.

Στο [https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=RifNwzU3HR4C&oi=fnd&pg=PA15&dq=Ally,+M.+\(2004\).+Foundations+of+educational+theory+for+online+learning,+In+T.+Anderson+and+F.+Elloumi+\(Eds.\),+Theory+and+Practice+of+Online+Learning.+Athabasca,+Athabasca+University&ots=SgbpLhHYru&sig=04CjQRcCukev09sxVNDcWgqkeqI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=RifNwzU3HR4C&oi=fnd&pg=PA15&dq=Ally,+M.+(2004).+Foundations+of+educational+theory+for+online+learning,+In+T.+Anderson+and+F.+Elloumi+(Eds.),+Theory+and+Practice+of+Online+Learning.+Athabasca,+Athabasca+University&ots=SgbpLhHYru&sig=04CjQRcCukev09sxVNDcWgqkeqI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

Anastasiades, P. (2003). Distance Learning in Elementary Schools in Cyprus: The evaluation Methodology and Results. *Computers & Education*, 40 (1), 17-40. doi.org/10.1016/S0360-1315(02)00077-5

Anastasiades, P. (2003b). Building up a pedagogical model for synchronous distance learning courses. In J. A. Chambers (Ed.), *Selected Papers Publication from the 14th International Conference on College Teaching and Learning*. Jacksonville, FL: Florida Community College at Jacksonville. Στο <https://eric.ed.gov/?id=ED475773>

Anastasiades, P. (2005). Synchronous Vs Asynchronous Learning? Principles, Methodology and Implementation Policy of a Blended Learning Environment for Lifelong Learning, at the University of Crete. *Proceedings of the ED-MEDIA 2005 World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications, (AACE)*. Montreal, Canada: Association for the Advancement of Computing in Education. Στο <https://www.learntechlib.org/p/20391/>

Anastasiades, P. (2006). Interactive Videoconferencing in K- 9 Education: “ODUSSEAS 2000-2004” a case study in Elementary Schools in Greece and Cyprus. *Proceedings of the Diverse 2006, 6th International Conference on Video and Videoconferencing in Education*. Scotland, Glasgow: Caledonian University. doi.org/10.1016/j.compedu.2009.08.016

Anastasiades, P. (2007). Interactive VideoConferencing (IVC) as a Crucial Factor in Distance Education: Towards a Constructivism IVC Pedagogy Model under a cross curricular thematic approach. In E. Bailey (Ed.), *Focus on Distance Education Developments* ., NY: Nova Science Publishers, Inc.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

https://www.novapublishers.com/catalog/product_info.php?products_id=5858&osCsid=c10d08cfad31a88c5b4faa03bd438f0d

- Anastasiades, P. (2008). Blending Interactive Videoconferencing and Asynchronous Learning in Adult Education: Towards a Constructivism Pedagogical Approach. A Case Study at the University of Crete (EDIAMME). In S. Negash, M. Whitman, A. Woszczyński, K. Hoganson (Eds.), *Handbook of Distance Learning for Real-Time and Asynchronous Information Technology Education*. <http://www.igi-global.com/chapter/handbook-distance-learning-real-time/19398>
- Anastasiades, P. (2010). K-12 Educational Videoconferencing Applications in Greece and Cyprus. NOVA. In A. Rayler (Ed.), *Videoconferencing: Technology, Impact and Applications*. NY: Nova Science Publishers, Inc/IDEA. https://www.novapublishers.com/catalog/product_info.php?products_id=11174&osCsid=c10d08cfad31a88c5b4faa03bd438f0d
- Andrews, T. & Klease, G. (1998). Challenges of multisite videoconferencing: The development of an alternative teaching/learning model. *Australian Journal of Educational Technology*, 14 (2), 88. doi.org/10.14742/ajet.1902
- Angiolillo, J. S., Blanchard, H. E., Israelski, E. W., & Mané, A. (1997). Technology constraints of video-mediated communication. In K. E. Finn, A. J. Sellen & S. B. Wilbur (Eds.), *Video-mediated communication* (pp. 51-74). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Barbour, M. & Reeves, Th. (2009). The reality of virtual schools: A review of the literature. *Computers & Education*, 54 (2), 402-416. Στο [https://www.academia.edu/2311478/Barbour M. K. and Reeves T. C. 2009 . The reality of virtual schools A review of the literature. Computers and Education 52 2 402-416](https://www.academia.edu/2311478/Barbour_M._K._and_Reeves_T._C._2009_.The_reality_of_virtual_schools_A_review_of_the_literature.Computers_and_Education_52_2_402-416)
- Barker, B., Frisbie, A. & Patrick, K. (1989). Broadening the definition of distance education in the light of the new telecommunications technologies. *The American Journal of Distance Education*, 3 (1), 20-29. doi.org/10.1080/08923648909526647
- Barnett B., Darling-Hammond L. (2006). *No Child Left Behind and the 'Highly Qualified' Teacher: The promise and the Possibilities*. Στο <http://www.eric.ed.gov>.
- Bates, A.W. (1995). *Technology: Open learning and distance education*. New York: Routledge. Στο <https://www.taylorfrancis.com/books/9780203463772>
- Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. New York: Teachers College Press.
- Berge, Z. L., Mrozowski, S. (2001). Review of Research in Distance Education: 1990 to 1999. *American Journal of Distance Education*, 15 (3), 5-19.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay Co Inc.
- Bonk, C., Malikowski, S., Angeli C., & Supplee, L. (1998). *Holy Cow: Scaffolding CaseBase "Conferencing on the Web", with preservative teachers*. San Diego: American Educational Research Annual Meeting.
- Bray, M. (1987). *Are small school the answer?*. London: Common wealth Secretariat.
- Brown, B. F. (1966). Childhood bereavement and subsequent psychiatric disorder. *British journal of Psychoanalysis*, 112 (491), 1043-1048.
- Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. (1989). *Situated cognition and the culture of learning*. *Educational Researcher*, 18 (1), 32-42.
- Brown, S. (2001). Views on Videoconferencing Higher Education and Research Opportunities in the UK (HERO), March Issues - From http://www.hero.ac.uk/inside_he/archive/views_on_videoconferencing883.cfm?. Στο Αναστασιάδης Π (2007). Η Διδακτική Αξιοποίηση της Διαδραστικής Τηλεδιάσκεψης στο Σύγχρονο Σχολείο: Κοινωνικό - Εποικοδομιστική Προσέγγιση. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά του 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
- Bruce, V. (1996). The role of the face in communication: implications for videophone design. *Interacting with Computers*, 8, 166-176.
- Chandler, G., & Hanrahan, P. (2000). Teaching using interactive video: creating connections. *Journal of Nursing Education*, 39, 73-80.
- Clark, T., & Smith, R. (2005). *A Synthesis of New Research on K- 12 Online Learning*. Naperville, IL: Learning Point Associates.
- Collins, A. (1991). *The Role of Computer Technology in Restructuring Schools*. Phi Delta Kappa.
- Davis, J. (1991). Small schools: The Canadian Scene, In Toogood, D (Eds.), *Small Schools*, Educational Special Report, Derby.
- Dewalt, M. (1989). One-room schools in the United States, ERIC Document Reproduction Service..
- Fend, H. (1974). Sozialisierung und Erziehung. *Weinheim und Basel*, T.5 38.
- Finn, K. E., Sellen, A. J., & Wilbur, S. B. (1997). *Video-mediated communication*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Gallagher, A. (1993). *Small rural primary schools. A research review*. North Ireland: Co Tyrone.
- Garrison, D., Shale, D. (1987). Mapping the boundaries of distance education: problems in defining the field. *The American Journal of Distance Education*, 1, 4-13.
- Gibson, C., & Cohen, S. (2003). *Virtual Teams That Work: Creating Conditions for Effective Virtual Teams*. San Francisco. CA: Jossey-Bass/Wiley.
- Gregorio, S. (2009). *Introduction To Atlas. Ti Software For Qualitative Data Analysis*. London: SdG Associates.
- Gürer, D., Kozma, R., & Millán, E. (1999). Impact of shared applications and implications for the design of collaborative learning environments. In S. Lajoie (Ed.), *Proceedings for the ninth world conference on artificial intelligence in education (AI-ED99*, pp. 439-445). Amsterdam: IOS Press.
- Haga, H., & Kaneda, S. (2005). A usability survey of a contents-based video retrieval system by combining digital video and an electronic bulletin board. *Internet and Higher Education*, 8, 251-262.
- Hearnshaw, D. (2000). Effective Desktop Videoconferencing with Minimal Network Demands. *British Journal of Educational Technology*, 3 (31), 221-228.
- Hill, S., Hill, A., & Hampton, D. (2004). Videoconferencing in a hospital school: Removing barriers. *The Journal of audiovisual media in medicine*, 27 (2), 58-61.
- Holmberg, B. (1977). *Distance Education: A Survey and Bibliography*. London: Kogan Page.
- Holmberg, B. (2000). Status and trends in distance education research. Retrieved 4/12/2008 from http://www.edenonline.org/papers/rw/holmberg_article_for_web.pdf.
- ΣτοQ Γιαγλή, Γιαγλής, & Κουτσούμπα (2010). Αυτονομία στη μάθηση στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 6, 92-105.
- Holmberg, B. (2002). Εκπαίδευση εξ Αποστάσεως. Θεωρία και Πράξη. Στο: Αναστασιάδης, Π. (2017) «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Open Education*, 13 (1), 88-128.
- Hurrelmann, K. (1993). *Einfuehrung in die Sozialisationstheorie*. Weinheim und Basel, 14.
- Keegan, D. (Ed.). (1996). *Foundations of Distance education* (3rd ed.). London: Routledge.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Kerrey, B., & Isakson, J. (2001). The Power of the Internet for Learning: Moving from Promise to Practice. *Report of the Web-based Training Educational Commision*. Washington DC, 55.
- Knoll, M. (1997). The Project Method. *Journal of Industrial Teacher Education*, 34 (3), 59-80.
- Kozma, R. B. (2001). Counterpoint theory of learning with media. In R. E. Clark (Ed.), *Learning from media: Arguments, analysis, and evidence*, pp.137-178, Greenwich, CT: Information Age Publishing Inc.
- Kraus, D. (1976). Jugend lexikon Erziehung. Reinbek/Hamburg. 257.
- Latchem, C. (2002). ICT-based Learning Networks and Communities of Practice. *Media and Education*, 8, National Institute of Multimedia Education (NIME), 1-13.
- Lave, J. (1997). The culture of acquisition and the practice of understanding. In D. Kirschner & J. Whitson (Eds.), *Situated cognition: Social, semiotic, and psychological perspectives* (pp. 17-35). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lave, J., Chaiklin, S. (Eds.) (1993). *Understanding practice: Perspectives on activity and context*. Cambridge: University of Cambridge Press.
- Matsagouras, H. (2002). *Teaching Strategies. Critical Thinking in the Classroom*. Athens: Gutenberg.
- Maxim, G. (1999). *Social Studies and the Elementary Schools Child*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- McCombs, G. B., Ufnar, J. A., & Shepherd, V. L. (2007). The virtual scientist: Connecting university scientists to the K-12 classroom through videoconferencing. *American Journal of Physiology - Advances in Physiology Education*, 31 (1), 62-66. Retrieved June 25, 2007, from Scopus database
- Motamedi, V. (2001). A critical look at the use of videoconferencing in United States distance education. *Education*, 122, 386-394.
- Moore, M. G. (1990). Background and overview of contemporary American distance education. In M. G. Moore (Ed.), *Contemporary Issues in American Distance Education* (pp. xii-xxvi). New York: Pergamon.
- Moore, M., G. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *Journal of Higher Education*, 44 (9), 661- 679.
- Motamedi, V. (2001). A critical look at the use of videoconferencing in United States distance education. *Education*, 122 (2), 384-394.
- NEMED, (2004). Δίκτυο για τα Ολιγοθέσια Σχολεία. Ανακτημένο στις 20-5-2019 από τον δικτυακό τόπο http://www.ea.gr/ep/nemed/up/files/NEMED_A4gr.pdf.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Newton, E., & Wright, R. (1987). Forces affecting change in small rural school. *School Organization*, 7 (3), 357-366.
- Organisation for Economic Co-operation and Development, (1994). The educational infrastructure in rural areas. Paris: O.E.C.D.
- Osborne, K. (1992). The emerging agenda for Canadian High School. *Journal of Curriculum Studies*, 24 (4), 371-379.
- Parsons, T. (1959). The School Class as a Social System Some of Its Functions in American Society. *Harvard Educational Review*, 29 (4), 297-318.
- Paulsen. M., (2003). Online education and learning management systems. *Global e-learning in a Scandinavian perspective*. Oslo: NKI Forlaget.
- Peters, O. (1973). *Die didaktische Struktur des Fernunterrichts*. Weinheim: Beltz.
- Reed, J., & Woodruff, M. (1995). An introduction to using videoconferencing technology for teaching, *The Distance Educator Newsletter*, Fall, Scott, T D and Pitcher, N (1997) SUMSMAN: Scottish.
- Reese, D. (1998). *Mixed-age grouping: What does the research say, and how can parents use this information?* NPIN Parents News. ERIC Clearinghouse on elementary and early childhood education. University of Illinois at UrbanaChampaign. Children's Research Center.
- Routledge, D. (1989). Evaluation of a rural schools Project. *British Journal of in-service Education*, 15 (2), 110-115.
- Royal, M., A. & Rossi, R., J. (1997). *Schools as communities*. ERIC Digest Number 111. ERIC Clearinghouse on educational management Eugene OR. ERIC Document Reproduction Service No. ED 405641.
- Song, R., Spradlin, T., & Plucker, J. (2009). The advantages and disadvantages of multiage Classrooms in the Era of NCLB Accountability. *Education Policy 393 Brief*, 7(1). Center for Evaluation & Education Policy. Indiana University. ERIC Document Reproduction Service No. ED 504569.
- Schweizer, K., Paechter, M., & Weidenmann, B. (2003). Blended learning as a strategy to improve collaborative task performance. *Journal of Educational Media*, 28, 211-224.
- Suthers, D. (2001). Collaborative representations: Supporting face to face and online knowledge-building discourse. *Proceedings of the 34th Hawai'i International Conference on the System Sciences (HICSS-34)*. Maui, Hawaii: Institute of Electrical and Electronics Engineers.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Thurston, A. (2004). Promoting multicultural education in the primary classroom: Broadband videoconferencing facilities and digital video. *Computers and Education*, 43 (1-2), 165-177.
- Wenger, E. (1999). *Communities of Practice. Learning, meaning and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wenger, E. C., & Snyder, W. M. (2000). Communities of practice: The organizational frontier. *Harvard Business Review*, 78, 139-145.
- Whittaker, S., O'Connail, B. (1997). The role of vision in face-to-face and video-mediated communication. In K. E. Finn, A. J. Sellen, & S. B. Wilbur (Eds.), *Video-Mediated Communication*. Mahwah, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.
- William, C. et al. (1989). Teaching in a Canadian Rural School: A taste of culture shock. *Journal of Education for Teaching*, 15 (2), 87-96.
- Zandberg, I., & Lewis, L. (2008). *Technology-based distance education courses for public elementary and secondary school students: 2002–03 and 2004–05* (NCES 2008–008). U. S. Department of Education. Washington, DC: Institute for Education Sciences, National Center for Education Statistics.

8.2 Ελληνόγλωσσες αναφορές

- Αναστασιάδης, Π. (2006). Περιβάλλοντα Μάθησης στο Διαδίκτυο και Εκπαίδευση από Απόσταση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης – Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Αναστασιάδης, Π. (2008). Η Διαδραστική Τηλεδιάσκεψη στο Σύγχρονο Σχολείο: Πλαίσιο Διδακτικού Σχεδιασμού. Πρακτικά του 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου στις Τεχνολογίες της επικοινωνίας και της πληροφορίας στην εκπαίδευση. Λεμεσός: Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Open Education*, 10 (1), 5-32.
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Open Education*, 13 (1), 88-128.
- Αναστασιάδης, Π., Μανούσου, Ε., Φιλιπούσης, Γ., Σιάκας, Σ., Κουκούλης, Ν., Τομαζινάκης, Α., Γκίζα, Π., Μαστοράκη, Ε., Σπανουδάκης, Α., Καραγιάννη, Δ., Καρβούνης, Λ. (2009). Η Τηλεδιάσκεψη στην υπηρεσία της συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης και της διαθεματικής προσέγγισης. Από τη Θεωρία στην Πράξη: «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2009: Περιβάλλον – Μεσόγειος Θάλασσα- Ανανεώσιμες

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Πηγές Ενέργειας». Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Αναστασιάδης, Π., Χαμπιαούρης, Κ., & Ελευθερίου. Α. (2002). Το σχολείο στην κοινωνία της Πληροφορίας: υλοποιώντας τα προγράμματα 'ΟΙΚΑΔΕ' και 'ΟΔΥΣΣΕΑΣ' σε δημοτικά σχολεία στην Κύπρο. *Πρακτικά του 3ου πανελληνίου συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση»*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Βάμβουκας, Μ. (2000). *Εισαγωγή Στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα Και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Στο: Α.Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Γέμτος, Π. (1995). *Οι Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Γεώργας, Δ. (1995α). *Κοινωνική Ψυχολογία*, (τομ. Α). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεώργας, Δ. (1995β). *Κοινωνική Ψυχολογία*, (τομ. Β). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γκίβαλος, Μ. (2003). *Επιστήμη, γνώση και μέθοδος*. Αθήνα: Νήσος.

Γκίτσος Ι., Μαυροειδής Η., & Κουτσούμπα, Μ. (2008). Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. *Ανοικτή Εκπαίδευση/Open Education* 4 (1).

Γκίτσος, Ι., & Κουτσούμπα, Μ. (2005). Θεωρητικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ. Στο: Λιοναράκης, Α. (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Δεκλερής, Μ. (1988). *Συστημική σκέψη*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Δερβίσης, Σ. (1998). Οι μαθητές μιας τάξης ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοκεντρική διδασκαλία. Αθήνα: Gutenberg.

Κανάκης, Ι. (2001). *Η Οργάνωση της Διδασκαλίας-Μάθησης με Ομάδες Εργασίας Θεωρητική Θεμελίωση και Πρακτική Εφαρμογή*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Καραγιάννη, Δ., & Αναστασιάδης, Π. (2009). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Πιλοτικού Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού με την μέθοδο της ΕξΑΕ με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά του 5ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αθήνα.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Καραμητρόγλου, Θ. (1984). *Το Μονοθέσιο Δημοτικό σχολείο στη σχολική πράξη*. Θεσσαλονίκη: Αυτοέκδοση.
- Κεραμιδά, Κ. & Ψιλλής, Δ. (2005). Πρόγραμμα eLearning – συνεργασίες σχολείων στη Ευρώπη – πρόγραμμα eTwinning. Στο: *Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου «Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση»*. Σύρος.
- Κολοβός, Σ. (2004). Για το ζήτημα των μονοθέσιων και των άλλων ολιγοθέσιων σχολείων. *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 24, 32-41.
- Κουστουράκης Γ., Παναγιωτακόπουλος Χ. (2008). *Οι ΤΠΕ στην Α'βάθμια εκπαίδευση: επιδράσεις και προβλήματα από την προσπάθεια της εφαρμογής τους στην εκπαιδευτική πράξη*. Πρακτικά 4ου Συνεδρίου «Διδακτική της Πληροφορικής», Πάτρα. Στο: <http://www.etpe.gr.index.php>.
- Κωνσταντίνου, Χ. (1998). *Σχολική πραγματικότητα και κοινωνικοποίηση του μαθητή*. Αθήνα: Gutenberg.
- Λαζαρίδης Ι., (2001), Η διδακτική των μαθημάτων στα ολιγοθέσια σχολεία. Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο <http://paroutsas.jmc.gr/monothesis2.htm>
- Λαμπίρη-Δημάκη, Ι. (1990). *Η κοινωνιολογία και η μεθοδολογία της*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Λιοναράκης, Α. (2001β). Για ποια εξ αποστάσεως εκπαίδευση μιλάμε;. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο: Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης – Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Μανούσου, Ε. (2008). *Προδιαγραφές Παιδαγωγικού Πλαισίου για την εφαρμογή συμπληρωματικής, πολυμορφικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές / τριες πρωτοβάθμιας, ολιγοθεσίων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας*. Διδακτορική Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Ματσαγγούρας, Η., Γ. (1995). *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση. Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας κατά ομάδες*. Αθήνα: Κ. Μ. Γρηγόρη.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. *Proceedings of the 7th International Conference in Open & Distance Learning*. Athens, Greece.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθέσιων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Μπαλαούρας, Π., Σκιαδέλλη, Β. (2006). *Ζωντανή μετάδοση, βιντεοσκόπηση διαλέξεων και επεξεργασία βίντεο. Τεχνικά, σκηνοθετικά θέματα*. Αθήνα: Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο Gunet.
- Μπαμπάλης, Θ. (2011). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στη σχολική τάξη. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Διάδραση.
- Μπρούζος, Α. (2002). *Μικρά σχολεία, Μεγάλες προσδοκίες. Απόψεις για την αποτελεσματική λειτουργία των ολιγοθέσιων σχολείων*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Ντίλιου Ε., (2010). *Εκπαιδευτική Ηγεσία και λήψη αποφάσεων στα ολιγοθέσια σχολεία (3/θ και 4/θ) του Νομού Ευβοίας*. Αθήνα: ΕΑΠ
- Παπαθανασίου, Γ. Α., & Μανούσου, Ε. (2011). Ο ψηφιακός φάκελος μαθητή (Ψ.Φ.Μ.) ως εργαλείο εφαρμογής συμπληρωματικής εξ αποστάσεως σχολικής εκπαίδευσης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 6, 153-165.
- Παπασταμάτης, Α. (1996). *Τα ολιγοθέσια σχολεία της ελληνικής υπαίθρου*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παπαστάμου, Σ. (1989). *Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Πιστιόλη, Ε. (2011). *Η γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη μαθητών που φοιτούν σε Μονοθέσια και Ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία*. Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Σιάκας, Σ. (2008). *Μεθοδολογία δημιουργίας παραδοσιακού τρισδιάστατου animation με κούκλες*. Αθήνα: Νεανικό Πλάνο.
- Σιαμάγκας, Δ. (2002, Απρίλιος). Το ολιγοθέσιο σχολείο. *Διαπαιδαγώγηση*, 170.
- Τζανή, Μ. (2005). *Μεθοδολογία Έρευνας Κοινωνικών Επιστημών*. [Πανεπιστημιακές σημειώσεις] Στο: Π. Γκίζα, *Διερεύνηση απόψεων μαθητών του Δημοτικού Σχολείου σχετικά με τη συμμετοχή τους στο ερευνητικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα Παιδαγωγικής αξιοποίησης τηλεδιάσκεψης Οδυσσέας*. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.
- Τρίγκα Δ., Κουτούζης Μ., Μήτρου-Παπαδάκη Ε., Στάμου Π. (2007). *Η λειτουργία των Ολιγοθέσιων σχολείων στο κατώφλι του 21ου αι: Η πραγματικότητα, τα ζητήματα, οι προοπτικές*. Πανελλ. Συνέδριο «Η Ποιότητα του Εκπαιδευτικού Έργου: από την Αποτύπωση του Συστήματος στο Σχεδιασμό Παρεμβάσεων»
- Τσατσαρώνη, Θ. (2011). Εξ αποστάσεως διδασκαλία της Γαλλικής Γλώσσας: Το πρόγραμμα «Προσέγγιση». Στο: Χ. Παναγιωτακόπουλος (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 2ου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία»*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Τσιπλητάρης, Α. (2001). *Η κοινωνικοποίηση του παιδιού*. Αθήνα: Διάδραση.
- Φλουρής, Γ., Πασσιάς, Γ. (2005). Εκπαίδευση και εκπαιδευτικός στην Κοινωνία της Γνώσης : Ο λόγος της αποδόμησης, η αποδόμηση του ρόλου και οι παιδαγωγικές δυστοπίες του μεταμοντέρνου ορίζοντα. Στο: Π. Αναστασιάδης (Επιμ.), *Δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κοινωνία της πληροφορίας*. Πρακτικά 1ης Πανελλήνιας διημερίδας με διεθνή συμμετοχή. Ρέθυμνο: Προπομπός.
- Φύκαρης, Ι. (2002). *Τα Ολιγοθέσια Δημοτικά Σχολεία Στην Ελληνική Εκπαίδευση: Θεωρητική Και Εμπειρική Προσέγγιση*. Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.
- Φύκαρης, Ι. (2005). Η «συνδιδασκαλία» ως στρατηγική διδασκαλίας στο ολιγοθέσιο δημοτικό σχολείο. Διδακτικές αδυναμίες και δυνατότητες. *Μακεδόν*, 14, 163- 173.
- Φωτεινόπουλος, Φ. (1964). Ολιγοθέσια σχολεία. *Μεγάλη Παιδαγωγική Εγκυκλοπαίδεια*, 4, 197-199.
- Χαμπιαούρης, Κ., Ράπτης, Α., Αναστασιάδης, Π., & Ράπτη, Α. (2004). Ανάπτυξη Συνεργατικού Περιβάλλοντος μέσω Τηλεδιάσκεψης κατά τη Διδασκαλία της Ενότητας «Οικολογία», στα πλαίσια του Μαθήματος της Επιστήμης σε Δημοτικά Σχολεία της Κύπρου. Στο: Μ. Γρηγοριάδου, Α. Ράπτη, Σ. Βοσνιάδου, & Χρ. Κυνηγού. (Επιμ.), *Πρακτικά 4ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή με θέμα: Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*. Τόμος Β΄. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Χαραλαμπόπουλος, Β. (1993). *Η ανάπτυξη της προσωπικότητας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ψαλλιδάς, Β., & Μανούσου, Ε. (2011). Η αξιοποίηση εργαλείων του web 2.0 για την εφαρμογή συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης: Ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μαθήματος της Βιολογίας Γ' Γυμνασίου, των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και των προγραμμάτων της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στο 2ο Γυμνάσιο Βούλας. *Proceedings of the 6th International Conference in Open & Distance Learning* Loutraki, Greece.

9 Παράρτημα Α: «Παρουσίαση αρχικών απαντήσεων μαθητών»

1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια

Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγεσίας

Συζητάω μαζί τους ώστε να βρούμε μια καλή λύση. 1101

Τους ρωτάω με ευγενικό και όμορφο τρόπο για να μην τους στενοχωρήσω. 1101

Το συζητάμε για να το λύσουμε. 1102

Με διάλογο. 1102

Με νευριάζει πάρα πολύ. 1104

Να έχουν καλή συμπεριφορά. 1104

Να μιλήσουμε και να συμφωνήσουμε. 1105

Τους ρωτάω και συζητάμε γι' αυτό που μας απασχολεί. 1105

Εγώ θα έλεγα τη γνώμη μου γι' αυτό που δε συμφωνώ με αυτό που λένε. 1106

Τους ζητάω να μου πουν με ευγένεια τη γνώμη τους. 1106

Συζητάω μαζί τους για να τα βρούμε ήρεμα. 1107

Του δίνω το λόγο για να μιλήσει. 1107

Θυμώνω. 1108

Καλή συμπεριφορά. 1108

Τους ακούω και τους βρίζω κάποια φορά. 1109

Τη ζητώ λίγο άσχημα. 1109

Συζητάω μαζί τους για να βρούμε μια άλλη λύση. 1110

Πες μας τη γνώμη σου και εσύ μπορείς να έχεις το λόγο. 1110

Κάθομαι και συζητούμε. 1111

Κύριε συμμαθητή θέλω να σου ζητήσω τη γνώμη σου. 1111

Τον βρίζω 1112

Με τρόπο που δε θέλω να τους νευριάσει. 1112

Το συζητάμε να το λύσουμε όλοι μαζί. 1113

Με διάλογο. 1113

Όταν δε συμφωνώ με αυτό που λένε οι συμμαθητές μου λέω ότι δεν είναι αλήθεια. 1114

Καμιά φορά συζητάμε με τους συμμαθητές μου. 1114

Λέμε τη γνώμη μας για κάτι που νομίζουμε. 1114

Διαπροσωπική Επικοινωνία

Η σχέση μου με τους συμμαθητές μου είναι πολύ καλή. 1101

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους για να μάθω καινούρια πράγματα. 1101

Δεν ταιριάζω με όλους αλλά έχω καλές σχέσεις. 1102

Μου αρέσει και τους μιλάω ευγενικά. 1102

Παίζουμε μαζί στο σχολείο ή έξω από το σχολείο. 1104

Όχι γιατί ντρέπομαι. 1104

Και καλή και κακή. 1105

Μου αρέσει και τους ρωτάω πως σε λένε και τι κάνεις. 1105

Με μερικές φίλες μου είναι καλές αλλά με μερικούς είναι πάρα πολύ κακές. 1106

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους να τους μιλάω και να τους λέω πώς τους λένε. 1106

Με μερικές είμαστε φίλες, με μερικούς δεν είμαστε φίλοι. 1107

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους και προσπαθώ να τους γνωρίζω. 1107

Έχουμε καλές σχέσεις. 1108

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1108

Άσχημη με λίγους. 1109

Ναι, θέλω και τους μιλάω βοριζανά. 1109

Οι σχέσεις μου με τους συμμαθητές μου είναι καλές, κακές αλλά υπάρχουν χειρότερες. 1110

Μου αρέσει να κάνω καινούριους φίλους. 1110

Οι σχέσεις μου με τους συμμαθητές μου είναι καλές. 1111

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους φίλους. 1111

Κακές. 1112

Όχι, δεν θέλω. 1112

Δεν ταιριάζω με όλους αλλά έχω καλές σχέσεις. 1113

Όχι, δεν μου αρέσει. 1113.

Οι σχέσεις μου με μερικούς συμμαθητές μου είναι καλές. 1114

Μου αρέσει να γνωρίζω ανθρώπους. 1114

Θέλω να μιλάω μαζί τους ευγενικά. 1114

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Συνεργασία με συνομήλικους

Προσπαθώ να τους βοηθήσω αν χρειαστεί και όπου χρειαστεί. 1101

Με ενδιαφέρουν και τους ρωτάω. 1102

Προσπαθώ να τους βοηθήσω αν χρειαστεί κάτι. 1104

Με ενδιαφέρουν οι ιδέες των συμμαθητών μου. 1105

Προσπαθώ να τους βοηθήσω και να τους δώσω ιδέες. 1106

Τους λέω τη δική μου ιδέα. 1107

Ναι, με ενδιαφέρουν και τους λέω τη γνώμη μου. 1108

Ακούω τις ιδέες τους και να μου αρέσουν συμφωνώ. 1109

Όταν ιδέες των συμμαθητών δε μου αρέσουν και τόσο προσπαθώ να βρω καλύτερες. 1110

Τους βοηθάω να μου αρέσουν. 1111

Δεν μου αρέσουν και δεν τους βοηθάω. 1112

Με ενδιαφέρουν και τους ρωτάω. 1113

Μερικές φορές με ενδιαφέρουν οι ιδέες τους. 1114

Βοηθάω να είναι πιο καλύτερη η ιδέα τους. 1114

2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια

Κίνητρα

Μου αρέσει το σχολείο. 1101

Περιμένω να μάθω πολλά πράγματα που δεν ξέρω. 1101

Θα ήθελα να φτιάξουμε ένα γήπεδο. 1101

Τα μαθήματα φέτος είναι πολύ εύκολα και ενδιαφέροντα. 1101

Εκτός των γράμματα να μάθω και τρόπους. 1102

Να είμαστε όλη μέρα έξω. 1102

Η γυμναστική μου αρέσει φέτος. 1102

Θέλω πολλά να μάθω. 1104

Να βάλουμε γρασίδι στην αυλή για να παίζουμε ποδόσφαιρο. 1104

Τα μαθήματα είναι πάρα πολύ ωραία. 1104

Να μάθω τις προπαιδείες. 1105

Να μην τσακωνόμαστε. 1105

- Δεν μου αρέσουν. 1105*
- Μου αρέσει το σχολείο. 1106*
- Θέλω να πάμε πολλές εκδρομές. 1106*
- Μερικά είναι εύκολα και μερικά είναι δύσκολα. 1106*
- Εμένα μου αρέσει το σχολείο. 1107*
- Περιμένω να μάθω πολλά πράγματα από αυτό. 1107*
- Μπάλες για να παίζουμε. 1107*
- Τα μαθήματα φέτος μου φαίνονται εύκολα. 1107*
- Μου αρέσει το σχολείο. 1108*
- Να είμαστε κάθε μέρα όζω. 1108*
- Ούτε καλά, ούτε κακά. 1108*
- Περιμένω να πάμε εκδρομή. 1109*
- Θα ήθελα να έχουμε ένα γήπεδο. 1109*
- Τα μαθήματα είναι δύσκολα φέτος. 1109*
- Το σχολείο μου αρέσει. 1110*
- Περιμένω να μάθω πολλά από αυτό. 1110*
- Να παίζουμε κάθε μέρα τα παιχνίδια που εμείς θέλουμε. 1110*
- Τα μαθήματα φέτος μου φαίνονται εύκολα και δύσκολα. 1110*
- Μου αρέσει το σχολείο και περνάω καλά. 1111*
- Θα ήθελα να παίζουμε πιο πολύ στο διάλειμμα. 1111*
- Τα μαθήματα φέτος μου φαίνονται εύκολα και δύσκολα. 1111*
- Μου αρέσει και θέλω να μάθω. 1112*
- Να κάνουμε μια ώρα μάθημα και τις άλλες παιχνίδι. 1112*
- Δύσκολα. 1112*
- Να μάθω τρόπους. 1113*
- Να είμαστε όλη μέρα όζω. 1113*
- Η γυμναστική μου αρέσει φέτος. 1113*
- Μου αρέσει το σχολείο μου και το προσέχω. 1114*
- Δεν υπάρχει κάτι που δεν έχουμε κάνει. 1114*
- Τα μαθήματα φέτος δεν είναι πολύ δύσκολα. 1114*

Οργάνωση/ Σχεδιασμός

Συμμετέχω, σηκώνω το χέρι μου στο μάθημα. 1101

Ακούω το δάσκαλο μου. 1101

Πιστεύω πως είμαι διαβασμένη γιατί κάνω τα μαθήματά μου. 1101

Προσέχω στο μάθημα. 1101

Αρκετά καλή. 1102

Όχι, δεν πιστεύω ότι είμαι. 1102

Συμμετέχω γιατί σηκώνω το χέρι μου. 1104

Είμαι διαβασμένη. 1104

Καλή γιατί γράφω τα μαθήματά μου. 1105

Ναι, γιατί κάνω αυτά που πρέπει. 1105

Συμμετέχω μέσα στην τάξη γιατί σηκώνω το χέρι μου. 1106

Ακούω τον κύριο μου τι μας λέει. 1106

Ναι, πιστεύω ότι είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου. 1106

Λύνω τις ασκήσεις μου. 1107

Σηκώνω το χέρι μου. 1107

Πιστεύω ότι είμαι εντάξει γιατί λύνω τις ασκήσεις μου. 1107

Συμμετέχω. 1108

Πιστεύω ότι είμαι συνεπής και εντάξει γιατί κάνω τα μαθήματά μου. 1108

Καλή είναι η συμμετοχή μου. 1109

Είμαι εντάξει. 1109

Η συμμετοχή μου είναι σε καλό επίπεδο γιατί προσπαθώ να κάνω ό,τι χρειαστεί. 1110

Πιστεύω ότι είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου γιατί κάνω τα μαθήματά μου. 1110

Προσέχω την ώρα του μαθήματος. 1110

Καλή γιατί συμμετέχω στην τάξη. 1111

Πιστεύω ότι είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου. 1111

Σηκώνω το χέρι στην τάξη. 1112

Είμαι σωστός. 1112

Αρκετά καλή. 1113

Όχι, δεν πιστεύω ότι είμαι. 1113

Η συμμετοχή στην τάξη για μένα είναι σημαντική. 1114

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Είναι καλό να ξέρεις μερικά πράγματα. 1114

Είμαι συνεπής στις υποχρεώσεις μου γιατί πρέπει να κάνω τα μαθήματά μου. 1114

Σχολική Αποτελεσματικότητα

Ναι, μαθαίνω πολλά πράγματα και μου αρέσουν τα Μαθηματικά. 1101

Μ'αρέσει η πράξη της διαίρεσης. 1102

Πιστεύω ότι μαθαίνω καινούρια πράγματα. 1104

Μου αρέσει το μάθημα της Ιστορίας γιατί έχει πολλά πράγματα. 1105

Μαθαίνουμε πολλά καινούρια πράγματα. 1106

Το αγαπημένο μου μάθημα είναι η Ιστορία. 1106

Ναι, μαθαίνω πολλά καινούρια πράγματα που έχουν πολύ ενδιαφέρον. 1107

Μου αρέσουν η Ιστορία, η Φυσική και η Γεωγραφία. 1107

Το ποδόσφαιρο. 1108

Μαθαίνουμε και έχει πολύ ενδιαφέρον η Ιστορία. 1109

Εγώ μαθαίνω πολλά πράγματα από το σχολείο. 1110

Μου αρέσουν τα Μαθηματικά. 1110

Εγώ μαθαίνω καινούρια πράγματα και ενδιαφέροντα. 1111

Ναι, τα Μαθηματικά. 1112

Μαθαίνουμε πράξεις στα Μαθηματικά. 1113

Μαθαίνουμε καινούρια πράγματα και ενδιαφέροντα. 1114

3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια

Αυτοέλεγχος

Όταν κάποιος με εκνευρίζει το λέω στο δάσκαλό μου. 1101

Προσπαθώ να το λύσω όμορφα. 1102

Το λέω στο δάσκαλό μου. 1104

Τον δέρνω. 1105

Όταν κάποιος με εκνευρίζει το λέω στον κύριο. 1106

Προσπαθώ να το λύσω ήρεμα. 1107

Δεν του μιλάω. 1108

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Τον μιλάω άσχημα.1109

Όταν κάποιος με εκνευρίζει δεν δίνω σημασία,το λέω στο δάσκαλό μου. 1110

Καθόμαστε και μιλούμε. 1111

Τον δέρνω.1112

Προσπαθώ να το λύσω όμορφα.1113

Κάποιες φορές αν με εκνευρίσει κάποιος του φωνάζω. 1114

Διαχείριση Συναισθημάτων

Ζητάω βοήθεια από την οικογένεια μου. 1101

Το λέω στο δάσκαλο μου. 1102

Κάθομαι και σκέφτομαι. 1104

Με σωστό και καλό τρόπο. 1105

Ζητάω βοήθεια από τον μπαμπά μου. 1106

Αν έχω πρόβλημα με κάποιον προσπαθώ να το λύσουμε ήρεμα. 1107

Κάθομαι και το σκέφτομαι. 1108

Το αντιμετωπίζω με τους φίλους μου. 1109

Ζητάω βοήθεια από την οικογένειά μου. 1110

Κάθομαι και σκέφτομαι.1111

Με συζήτηση.1112

Το λέω στο δάσκαλο μου. 1113

Το λέω στη μητέρα μου για να το ξέρει και να μου πει πώς να το αντιμετωπίσω. 1114

Ενσυναίσθηση

Αν κάποιος είναι χαρούμενος γελάω με τη χαρά του. 1101

Συζητάω μαζί τους. 1102

Αν είναι θυμωμένος προσπαθώ να τον ηρεμήσω. 1104

Δεν κάνω τίποτα. 1105

Αν είναι λυπημένος του λέω ότι όλα θα φτιάξουν. 1106

Αν είναι θυμωμένος τον αφήνω να ηρεμήσει. 1107

Αν είναι λυπημένος του λέω να μην λυπάται. 1108

Ευχαριστιέμαι μαζί τους. 1109

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Όταν κάποιος δεν είναι χαρούμενος τον βοηθάω να γίνει. 1110

Όταν κάποιος δεν είναι χαρούμενος πηγαίνω και του μιλάω. 1111

Δεν δείχνω τίποτα. 1112

Συζητάω μαζί τους. 1113

Αν κάποιος είναι στεναχωρημένος τον βοηθάω. 1114

4ος Αξονας: Αυτοαντίληψη

Γενική Αυτοεκτίμηση

Δεν ανησυχώ γιατί είμαι όλους φίλη. 1101

Όχι, δε με ενδιαφέρει καθόλου. 1102

Δεν ανησυχώ αν δε με κάνει κάποιος παρέα. 1104

Δε με ενδιαφέρει. 1105

Δεν ανησυχώ γιατί είμαι με όλους φίλη. 1106

Δεν ανησυχώ γιατί είμαστε όλοι φίλοι. 1107

Δε με ενδιαφέρει. 1108

Απολύτως τίποτα. 1109

Δεν ανησυχώ γιατί είμαι με όλους φίλη. 1110

Όχι δεν ανησυχώ. 1111

Ανησυχώ γιατί κάνω παρέα με τους μισούς. 1112

Όχι, δε με ενδιαφέρει η άποψη των άλλων. 1113

Δεν ανησυχώ για το πώς φαίνομαι. 1114

5ος Αξονας: Τηλεδιάσκεψη

Προσδοκίες

Θα γνωρίσω καινούρια πράγματα και καινούριους φίλους. 1101

Περιμένω να μάθω πράγματα για άλλα σχολεία. 1102

Να γνωρίσω καινούρια παιδιά. 1104

Να κάνω καινούριους φίλους. 1105

Περιμένω να γνωρίσω τα παιδιά από το άλλο σχολείο. 1106

Μου αρέσει που θα γνωρίσω τα παιδιά του άλλου σχολείου. 1107

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Δεν περιμένω τίποτα. 1108

Να γνωρίσω τα παιδιά του άλλου σχολείου. 1109

Περιμένω να μάθω πολλά πράγματα για τους υπολογιστές. 1110

Να μιλήσουμε με άλλα παιδιά. 1111

Περιμένω να μάθω καινούρια πράγματα για τον υπολογιστή. 1112

Περιμένω να μάθω πράγματα για τα σχολεία. 1113

Περιμένω ότι θα κάνουμε πολλά και χρήσιμα πράγματα που θα μας χρειαστούν. 1114

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Θα κάνουμε μαζί εργασίες και θα συνεργαστούμε. 1101

Μέσα από τις συζητήσεις που θα κάνουμε. 1102

Με αυτά που θα κάνουμε. 1104

Θα συνεργαστούμε όλοι μαζί. 1105

Θα συνεργαστούμε και θα κάνουμε διάφορες κατασκευές. 1106

Θα συνεργαστούμε και θα κάνουμε πολλά πράγματα. 1107

Είμαστε κοντά. 1108

Θα κάνουμε πράγματα όλοι μαζί. 1109

Θα κάνουμε μαζί εργασίες και θα συνεργαστούμε. 1110

Νομίζω πως ναι. 1111

Δε θέλω να έρθω κοντά με μερικά παιδιά. 1112

Μέσα από τη συζήτηση. 1113

Θα μας βοηθήσει σε κάτι που δεν ξέρουμε να έρθουμε κοντά. 1114

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Θα μας πουν πράγματα που δεν έχουμε σκεφτεί. 1101

Μέσα από το διάλογο. 1102

Θα γίνουμε φίλοι. 1104

Θα μιλάμε μαζί τους, θα έχουμε επικοινωνία. 1105

Θα ακούσω πράγματα που δεν τα έχω σκεφτεί. 1106

Θα έρθουμε κοντά για να γίνουμε φίλοι. 1107

Όχι. 1108

Θα γνωριστούμε. 1109

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Θα μας πουν κάτι που δεν έχουμε σκεφτεί. **1110**

Νομίζω πως μπορούμε. **1111**

Δεν μπορώ να πάω στο Γαράζο. **1112**

Μέσα από τους διαλόγους που θα κάνουμε. **1113**

Θα τους βοηθήσουμε σε κάτι που δεν ξέρουν. **1114**

Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ

Θα γνωρίσω καινούριους φίλους. **1101**

Στο να είμαι πιο ανοιχτός με άλλα παιδιά. **1102**

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα. **1104**

Θα με κάνει χαρούμενο. **1105**

Θα μάθω πράγματα που δεν ξέρω. **1106**

Στο να κάνουμε πράγματα με άλλα παιδιά. **1107**

Σε τίποτα. **1108**

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα που δεν ξέρω για το ίντερνετ. **1109**

Θα γνωρίσω καινούριους φίλους. **1110**

Θα μιλήσουμε για τα αρνητικά του διαδικτύου. **1111**

Θα μάθω χρήσιμα πράγματα που δεν ξέρω για το ίντερνετ. **1112**

Να κάνω νέους φίλους. **1113**

Να χρησιμοποιούμε καλύτερα το διαδίκτυο. **1114**

Συναισθήματα για την Τ/Δ

Αν δεν καταλαβαίνω κάτι θα ρωτήσω το δάσκαλο μου. **1101**

Ίσως δεν είναι καλή η σύνδεση. **1102**

Δε θα αντιμετωπίσω καμία. **1104**

Μπορεί αν με ρωτήσουν κάτι να μην ξέρω τι να απαντήσω. **1105**

Μπορεί να μην μπορώ να καταλάβω και να με βοηθήσει ο δάσκαλός μου. **1106**

Δε θα συναντήσω καμία δυσκολία γιατί θα με βοηθήσει ο δάσκαλός μου. **1107**

Καμία δυσκολία. **1108**

Ότι δε θα ξέρω κάτι αλλά θα με βοηθήσει ο κύριος. **1109**

Μπορεί να μην καταλαβαίνω κάτι και να ρωτήσω το δάσκαλό μου. **1110**

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Πιστεύω πως δε θα αντιμετωπίσω δυσκολίες. 1111

Ίσως δεν ξέρω κάποια πράγματα αλλά θα με βοηθήσει ο δάσκαλος μου. 1112

Ίσως να μην έχουμε ίντερνετ. 1113

Πιστεύω ότι δε θα δυσκολευτώ σε κάτι. 1114

6ος Άξονας: Διάφορα

Απόψεις που δεν αφορούν την έρευνα

Εγώ θα ήθελα να κάνουμε μια παιδική χαρά στο χωριό μου. 1106

Θα ήθελα να είχε το χωριό μια παιδική χαρά. 1107

10 Παράρτημα Β: «Παρουσίαση τελικών απαντήσεων μαθητών»

1ος Άξονας: Κοινωνική Επάρκεια

Δεξιότητες Διεκδίκησης/ Ηγεσίας

Προσπαθούμε να βρούμε μια λύση που να αρέσει και στους δύο. 1101

Τους ζητάω ευγενικά να μου πουν μια δική τους γνώμη. 1101

Δεν συμμετέχω. 1104

Πες κάτι κι εσύ. 1104

Νευριάζω γιατί θέλω να γίνεται το δικό μου. 1105

Πες μου τη γνώμη σου. 1105

Όταν δεν συμφωνώ με κάτι το λέω στους συμμαθητές μου. 1106

Τους λέω να πουν τι σκέφτονται. 1106

Προσπαθώ να μιλήσουμε στο διάλειμμα για να μην τσακωθούμε. 1107

Τους το λέω ευγενικά. 1107

Νευριάζω καμιά φορά. 1108

Πες τη γνώμη σου. 1108

Δεν συμμετέχω. 1109

Πες μου τη γνώμη σου. 1109

Προσπαθώ να τους αλλάξω γνώμη ήρεμα. 1110

Πες κάτι κι εσύ. 1110

Δεν δίνω σημασία. 1111

Φίλε μπορείς να μου πεις τη γνώμη σου. 1111

Τσακώνομαι. 1112

Πες μου τη γνώμη σου. 1112

Νευριάζω πότε πότε. 1113

Ευγενικά. 1113

Διαπροσωπική Επικοινωνία

Η σχέση μου με τους συμμαθητές μου είναι πολύ καλή. 1101

Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1101

Προσπαθώ ευγενικά να τους μιλήσω. 1101

Οι σχέσεις μου είναι καλές αλλά όχι με όλους. 1104
Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1104
Τους πλησιάζω ευγενικά. 1104
Όχι με όλους γιατί με κάποιους δε μιλάμε. 1105
Πώς σε λένε; 1105
Από πού είσαι; 1105
Τι τάξη πας; 1105
Είναι καλές και λίγο κακές. 1106
Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1106
Τους ρωτάω πως τους λένε κ.ά. 1106
Οι σχέσεις μου με τους συμμαθητές μου είναι καλές. 1107
Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1107
Τους χαιρετάω. 1107
Πολύ καλές αλλά όχι με όλους. 1108
Ναι, μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1108
Τους πλησιάζω ευγενικά. 1108
Με κάποιους καλές με κάποιους κακές. 1109
Μου αρέσει να γνωρίζω καινούριους ανθρώπους. 1109
Τους μιλάω ευγενικά. 1109
Με συγκεκριμένα παιδιά τα πάω πολύ καλά. 1110
Με άλλα δεν τα πάω και τόσο καλά. 1110
Μου αρέσει να κάνω καινούριους φίλους. 1110
Τους γνωρίζω. 1110
Μαθαίνουμε ο ένας τον άλλο. 1110
Είναι σα να γνωριζόμαστε από παλιά. 1110
Έχω καλή σχέση με όλους. 1111
Ρωτάω πώς τους λένε για να μιλάμε. 1111
Μέτρια γιατί έχω τσακωθεί με τους μισούς. 1112
Μου αρέσει να τους μιλάω. 1112
Πώς σε λένε; 1112
Τι κάνεις; 1112
Έχω φιλικές σχέσεις αλλά όχι με όλους. 1113
Τους πλησιάζω φιλικά. 1113

Συνεργασία με συνομήλικους

Ναι, οι ιδέες των συμμαθητών μου με ενδιαφέρουν πολύ. 1101

Αν χρειαστεί θα τους βοηθήσω όσο μπορώ να πετύχουν αυτό που θέλουν. 1101

Ναι, με ενδιαφέρουν πολύ. 1104

Τους ρωτάω αν χρειάζονται βοήθεια. 1104

Αν δε μου αρέσουν δε βοηθώ. 1105

Άλλες μου αρέσουν, άλλες όχι και τόσο. 1106

Ναι, με ενδιαφέρουν. 1107

Αν μου ζητήσουν βοήθεια τους βοηθάω. 1107

Ναι, με ενδιαφέρουν. 1108

Τους βοηθάω αν χρειαστεί στα μαθήματα. 1108

Οι ιδέες τους με ενδιαφέρουν. 1109

Τους βοηθώ να σκεφτούν κι άλλες. 1109

Ναι, οι ιδέες των συμμαθητών μου αρέσουν. 1110

Αν χρειαστούν κάτι θα τους βοηθήσω. 1110

Τους ρωτάω αν θέλουν βοήθεια. 1111

Δε με ενδιαφέρουν οι ιδέες των συμμαθητών. 1112

Δεν τους βοηθάω γιατί είμαι τσακωμένος με τους μισούς. 1112

Ναι με ενδιαφέρουν. 1113

Τους λέω κι εγώ τις δικές μου. 1113

2ος Άξονας: Σχολική Επάρκεια

Κίνητρα

Το σχολείο μου άρεσε πάρα πολύ φέτος. 1101

Περιμένω να γίνεται όλο και καλύτερο. 1101

Τα μαθήματα φέτος μου άρεσαν πολύ. 1101

Μου αρέσει το σχολείο. 1104

Περιμένω πολλά από αυτό. 1104

Δεν θα ήθελα κάτι παραπάνω. 1104

Τα μαθήματα φέτος μου φάνηκαν πολύ ωραία. 1104

Μου αρέσει αλλά περιμένω να κλείσει για καλοκαίρι. 1105

Τα μαθήματα φέτος ήταν πολύ καλά. **1105**
Εμένα μου αρέσει το σχολείο. **1106**
Από αυτό θέλω να διαβάζω. **1106**
Θα ήθελα να κάνουμε κατασκευές. **1106**
Τα μαθήματα φέτος ήταν πάρα πολύ εύκολα. **1106**
Μου αρέσει πολύ το σχολείο. **1107**
Πολλά πράγματα αλλά δεν μου έρχονται τώρα. **1107**
Τα μαθήματα φέτος μου φάνηκαν εύκολα. **1107**
Όχι, δεν μου αρέσει το σχολείο. **1108**
Τα μαθήματα είναι καλά. **1108**
Μου αρέσει το σχολείο. **1109**
Περιμένω να αλλάζει προς το καλύτερο κάθε χρόνο. **1109**
Τα μαθήματα μου φαίνονται εύκολα. **1109**
Ναι, για εμένα το σχολείο είναι κάτι πολύ σημαντικό. **1110**
Όταν κλείσει θα είμαι γεμάτη με καινούριες γνώσεις. **1110**
Το σχολείο είναι εντάξει για εμένα. **1110**
Δεν υπάρχει τίποτα που δεν κάνουμε. **1110**
Τα μαθήματα φέτος μου φάνηκαν εύκολα. **1110**
Δεν συνάντησα δυσκολίες. **1110**
Μου αρέσει και περιμένω να τελειώσει. **1111**
Μου αρέσει και περιμένω να μάθω πολλά πράγματα. **1112**
Μου αρέσει το σχολείο. **1113**
Μέχρι τώρα μου αρέσει. **1113**
Δεν θέλω κάτι παραπάνω. **1113**

Οργάνωση/ Σχεδιασμός

Μου αρέσει να συμμετέχω στην τάξη για να μαθαίνω καινούρια πράγματα. **1101**
Πιστεύω ότι ήμουν συνεπής απέναντι στην τάξη και τις υποχρεώσεις μου. **1101**
Συμμετείχα στην τάξη. **1104**
Διάβαζα στο σπίτι. **1104**
Κάνω όλες μου τις εργασίες. **1104**

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

- Μου άρεσε να σηκώνω το χέρι μου και να μιλάω. 1105*
- Έκανα όλες μου τις εργασίες. 1105*
- Συμμετείχα στην τάξη. 1106*
- Μου αρέσει να λέω τη γνώμη μου. 1106*
- Κάνω τα μαθήματά μου. 1106*
- Ακούω το δάσκαλο μου και διαβάζω. 1106*
- Μου αρέσει να σηκώνω το χέρι μου, να διαβάζω, να γράφω. 1107*
- Ήμουν συνεπής στις υποχρεώσεις μου γιατί έκανα τα μαθήματά μου. 1107*
- Ήμουν πάντα διαβασμένη. 1107*
- Συμμετέχω για να πάρω καλούς βαθμούς. 1108*
- Πιστεύω ότι ήμουν συνεπής γιατί έκανα όλες τις εργασίες. 1108*
- Η συμμετοχή μου ήταν καλή. 1109*
- Πιστεύω ότι ήμουν συνεπής και εντάζει στις υποχρεώσεις μου. 1109*
- Στην τάξη η συμμετοχή μου είναι σωστή. 1110*
- Συμμέτεχω στο μάθημα, μιλάω, απαντάω, ρωτάω. 1110*
- Το κάνω επειδή χρειάζεται και πρέπει. 1110*
- Στις υποχρεώσεις μου ήμουν συνεπής. 1110*
- Έκανα ότι έπρεπε. 1110*
- Μπορώ να κάνω ό,τι θέλω όπως το θέλω. 1110*
- Η συμμετοχή μου ήταν καλή. 1111*
- Πιστεύω ότι με το διάβασμα τα πήγα καλά. 1111*
- Σήκωνα το χέρι μου και απαντούσα. 1112*
- Έκανα τα μαθήματά μου. 1112*
- Καμιά φορά συμμετείχα. 1113*
- Δε με ενδιέφεραν και όλα. 1113*
- Όχι γιατί δεν έκανα όλες τις εργασίες μου στο σπίτι. 1113*

Σχολική Αποτελεσματικότητα

- Έμαθα πολλά καινούρια πράγματα στο σχολείο φέτος. 1101*
- Κυρίως στα μαθηματικά και από την τηλεδιάσκεψη. 1101*
- Μου άρεσαν η φυσική, τα πειράματα και οι τηλεδιασκέψεις. 1104*

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Η Ιστορία και οι τηλεδιασκέψεις. 1105

Φέτος έμαθα πολλά ενδιαφέροντα πράγματα. 1106

Ειδικά για το ίντερνετ από τις τηλεδιασκέψεις. 1106

Έμαθα καινούρια και ενδιαφέροντα για το διαδίκτυο. 1107

Περισσότερο ενδιαφέρον είχαν τα Μαθηματικά και οι τηλεδιασκέψεις. 1108

Έμαθα πολλά για το ίντερνετ. 1109

Φέτος μάθαμε πολλά ενδιαφέροντα πράγματα από τις τηλεδιασκέψεις. 1110

Στο σχολείο κάναμε πράγματα για το ίντερνετ. 1111

Έμαθα πολλά που δεν ήξερα για το ίντερνετ. 1112

Περισσότερο ενδιαφέρον είχαν η Φυσική και οι τηλεδιασκέψεις. 1113

3ος Άξονας: Συναισθηματική Επάρκεια

Αυτοέλεγχος

Όταν κάποιος με εκνευρίζει προσπαθώ να ηρεμήσω. 1101

Προσπαθώ να του μιλήσω. 1104

Τσακώνομαι. 1105

Το λέω στον δάσκαλο. 1106

Προσπαθώ να του μιλήσω. 1107

Μαλώνουμε. 1108

Λέμε άσχημες κουβέντες. 1109

Το λέω πρώτα στο δάσκαλο μου. 1110

Αν συνεχίσει θα μαλώσουμε. 1110

Του φωνάζω. 1111

Τσακώνομαι. 1112

Του αντιμιλάω. 1113

Διαχείριση Συναισθημάτων

Θα το συζητήσω με τους γονείς μου για να το λύσω. 1101

Με δυσκολία θα το μοιραστώ με άλλους. 1104

Θα το συζητήσω. 1105

Θα το πω στον κύριο. 1106

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Θα το πω στους γονείς μου για να λυθεί. 1107

Το σκέφτομαι για να το λύσω. 1108

Κάθομαι και το λύνω. 1109

Θα το λύσω με τους γονείς μου. 1110

Κάθομαι και το συζητώ. 1111

Με σκέψη. 1112

Δεν μιλάω. 1113

Ενσυναίσθηση

Αν κάποιος είναι στεναχωρημένος προσπαθώ να τον βοηθήσω. 1101

Ρωτάω τι έχει και μετά το συζητάμε. 1104

Τους ρωτάω τι έχουν. 1105

Τους λέω για το ενδιαφέρον μου. 1106

Προσπαθώ να τους ανεβάσω την ψυχολογία. 1107

Τους ρωτάω τι έχουν. 1108

Δεν με ενδιαφέρουν αν δεν ενδιαφέρονται για τα δικά μου. 1109

Προσπαθώ να τους αλλάξω την ψυχολογία. 1110

Τους μιλάω. 1111

Πάω κοντά τους και τους μιλάω. 1112

Ενδιαφέρομαι να μάθω τι έχουν. 1113

4ος Άξονας: Αυτοαντίληψη

Γενική Αυτοεκτίμηση

Δεν ανησυχώ για το πώς φαίνομαι στους άλλους. 1101

Είμαι ο εαυτός μου και έτσι θα παραμείνω. 1101

Θέλω να φαίνομαι σε όλους καλή. 1104

Όχι, δε με προβληματίζει τίποτα. 1105

Θέλω να έχω φίλους. 1106

Δεν ανησυχώ. 1107

Δε με προβληματίζει κάτι. 1107

Όχι, δε με προβληματίζει τίποτα. 1108

Δε με ενδιαφέρει πως φαίνομαι στους άλλους. 1109

Δεν ανησυχώ γιατί η εμφάνιση μου είναι καθώς πρέπει. 1110

Δε με προβληματίζει τίποτα. 1110

Όχι γιατί κανείς δε λέει τίποτα. 1111

Δεν ανησυχώ. 1112

Όχι, δε με προβληματίζει τίποτα. 1113

5ος Άξονας: Τηλεδιάσκεψη

Προσδοκίες

Έμαθα περισσότερα πράγματα για το διαδίκτυο. 1101

Έμαθα πολλά πράγματα για τους κινδύνους στο ίντερνετ. 1104

Έμαθα κάποια πράγματα που δεν τα ήξερα. 1105

Γνώρισα άλλα παιδιά. 1106

Έμαθα πολλά νέα πράγματα. 1107

Έμαθα αρκετά για τους υπολογιστές. 1108

Γνώρισα καινούρια παιδιά και καινούρια πράγματα. 1109

Έμαθα πως γίνεται η τηλεδιάσκεψη. 1110

Απέκτησα ακριβώς όσα περίμενα. 1110

Πολλά νέα πράγματα. 1111

Έμαθα περισσότερα για τους υπολογιστές. 1112

Έμαθα πράγματα που δεν ήξερα. 1113

Σχέσεις με τους συμμαθητές της τοπικής τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Ήρθαμε πιο κοντά με τους συμμαθητές μου γιατί κάναμε πολλά πράγματα μαζί. 1101

Συζητήσαμε πολλά θέματα. 1104

Μάθαμε να ανταλλάζουμε απόψεις. 1104

Ακούσαμε τις γνώμες μας. 1105

Συνεργαστήκαμε. 1105

Μιλήσαμε για νέα πράγματα. 1105

Συζητήσαμε για τις τηλεδιασκέψεις. 1106

Ανταλλάξαμε απόψεις μεταξύ μας. 1107

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Συζητήσαμε για θέματα που μας απασχόλησαν. 1107

Μιλούσαμε για τις εργασίες. 1108

Με κάποιους ήρθαμε με κοντά αλλά με άλλους όχι. 1109

Η τηλεδιάσκεψη μας έφερε κοντά γιατί συνεργαζόμασταν. 1110

Ήρθαμε κοντά γιατί μιλάγαμε. 1111

Συνεργαστήκαμε και μιλήσαμε. 1112

Συζητούσαμε αυτά που μαθαίναμε. 1113

Σχέσεις με τους συμμαθητές της απομακρυσμένης τάξης μέσα από την Τ/Δ.

Ήρθαμε πιο κοντά γιατί κάναμε διάφορα πράγματα σε ομάδες. 1101

Συζητήσαμε κάποια ζητήματα που μας απασχολούσαν. 1104

Μιλούσαμε στις τηλεδιασκέψεις. 1105

Γνωριστήκαμε από τον υπολογιστή. 1106

Μιλούσαμε, τους ακούγαμε, ανταλλάζαμε απόψεις. 1107

Τους ακούγαμε από τον υπολογιστή. 1108

Ερχόμασταν κοντά κάθε φορά που μιλούσαμε. 1109

Αν συναντιόμασταν από κοντά θα γνωριζόμασταν καλύτερα. 1110

Μιλούσαμε. 1111

Τους βλέπαμε στην οθόνη του υπολογιστή από τον βιντεοπροβολέα. 1112

Ακούγαμε τις απόψεις τους. 1113

Απόκτηση γνώσεων μέσω Τ/Δ

Με βοήθησε να μάθω περισσότερα για τους υπολογιστές. 1101

Έμαθα για τους κινδύνους του διαδικτύου. 1101

Τώρα ξέρω πώς να φυλάγομαι. 1101

Να έχω ασφάλεια στο ίντερνετ. 1104

Έμαθα καινούρια πράγματα που τα κάνω καθημερινά. 1105

Έμαθα πράγματα που δεν ήξερα για το ίντερνετ. 1106

Γνώρισα καινούρια παιδιά. 1107

Ξέρω για τους κινδύνους στο ίντερνετ. 1107

Ξέρω να προστατευτώ. 1107

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

Έμαθα για το διαδίκτυο. 1108

Φτιάξαμε ένα ωραίο βιβλίο στον υπολογιστή με την ομάδα μου. 1109

Έμαθα πολλά που δεν ήξερα για τους υπολογιστές και το ίντερνετ. 1110

Κάναμε ηλεκτρονικό βιβλίο. 1111

Έμαθα πολλά πράγματα. 1112

Φτιάξαμε βιβλίο. 1112

Προσέχω όταν είμαι στο ίντερνετ. 1113

Συναισθήματα για την Τ/Δ

Δεν αντιμετώπισα ιδιαίτερες δυσκολίες. 1101

Μας βοηθούσε ο κύριος. 1101

Μερικές φορές κολλούσε η σύνδεση. 1101

Κάποιες φορές δεν ακούγαμε καλά τι έλεγαν τα άλλα παιδιά. 1104

Δεν καταλάβαινα κάποια θέματα. 1105

Με βοήθησε ο δάσκαλος. 1105

Αργούσαν να τελειώσουν. 1106

Χανόταν η εικόνα. 1106

Μερικές φορές δεν ακούγαμε τι έλεγαν. 1107

Δεν είχαμε καλή εικόνα. 1107

Δεν δυσκολεύτηκα κάπου. 1108

Κόλλαγε το ίντερνετ. 1108

Δεν αντιμετωπίσαμε δυσκολίες ιδιαίτερες. 1109

Ο κύριος έφτιαχνε ότι χαλούσε. 1109

Μερικές στιγμές δεν είχαμε καλή εικόνα και ήχο. 1110

Ο κύριος έλυνε τα προβλήματα. 1110

Δεν αντιμετώπισα καμία δυσκολία. 1111

Δεν είχαμε καλό ήχο. 1112

Δε βλέπαμε καλά. 1112

Μερικές φορές δεν καταλάβαινα τι έλεγαν όταν μιλούσαν. 1113

Χαράλαμπος Γεωργιακάκης, «Η επίδραση των διαδραστικών τηλεδιασκέψεων του προγράμματος «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ των μαθητών ολιγοθεσίων δημοτικών σχολείων. Η περίπτωση του 3/θ Δ.Σ.Βοριζίων»

6ος Άξονας: Διάφορα

Απόψεις που δεν αφορούν την έρευνα

Θα ήθελα να είχαμε αληθινά τέρματα ποδοσφαίρου στην αυλή. 1101

Θα ήθελα να μη μου βάνουνε μαθήματα. 1105

Να καθόμαστε κάθε μέρα έξω. 1111

Θα ήθελα να είχαμε μια πισίνα στο σχολείο για να κολυμπάμε. 1112

Θα ήθελα να καθόμαστε συνέχεια έξω στην αυλή. 1112

11 Παράρτημα Γ: «Ερωτήσεις ερωτηματολογίου πριν την έναρξη των τηλεδιασκέψεων»

1. Όταν δε συμφωνείς με αυτό που λένε οι συμμαθητές σου, τι κάνεις;
2. Με ποιο τρόπο ζητάς από τους συμμαθητές σου να πουν τη γνώμη τους;
3. Πώς είναι οι σχέσεις σου με τους συμμαθητές σου;
4. Σου αρέσει να γνωρίζεις καινούριους ανθρώπους και με ποιο τρόπο προσπαθείς να μιλήσεις μαζί τους;
5. Σε ενδιαφέρουν οι ιδέες των μαθητών σου; Πώς τους βοηθάς αν χρειαστεί;
6. Σου αρέσει το σχολείο και τι περιμένεις από αυτό;
7. Τι θα ήθελες να κάνετε στο σχολείο που δεν το κάνετε μέχρι τώρα;
8. Πώς σου φαίνονται τα μαθήματα φέτος;»
9. Πώς κρίνεις τη συμμετοχή σου στην τάξη και γιατί;
10. Πιστεύεις ότι είσαι συνεπής / εντάξει στις υποχρεώσεις σου και γιατί το πιστεύεις αυτό;»
11. Μαθαίνεις καινούρια πράγματα στο σχολείο και ποια έχουν περισσότερο ενδιαφέρον;»
12. Όταν κάποιος σε εκνευρίζει τι κάνεις;
13. Αν έχεις ένα πρόβλημα, πώς το αντιμετωπίζεις;
14. Με ποιους τρόπους δείχνεις ότι σε ενδιαφέρουν τα συναισθήματα των άλλων;
15. Ανησυχείς για το πώς φαίνεσαι στους άλλους και τι είναι αυτό που σε προβληματίζει περισσότερο;
16. Τι περιμένεις από τις τηλεδιασκέψεις;
17. Πώς νομίζεις ότι η τηλεδιάσκεψη θα σε φέρει πιο κοντά με τα παιδιά της τάξης σου;
18. Πώς νομίζεις ότι η τηλεδιάσκεψη θα σε φέρει πιο κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης;
19. Πού πιστεύεις ότι θα σε ωφελήσει η τηλεδιάσκεψη;
20. Ποιες δυσκολίες πιστεύεις ότι θα αντιμετωπίσεις στην πορεία των τηλεδιασκέψεων;

12 Παράρτημα Δ: «Ερωτήσεις ερωτηματολογίου μετά το τέλος των τηλεδιασκέψεων»

1. Όταν έχεις μία αντίθετη άποψη από αυτό που λένε οι συμμαθητές σου, τι κάνεις;
2. Ξεκινάς μία κουβέντα, με ποιο τρόπο ζητάς από τους συμμαθητές σου να πουν τη γνώμη τους;
3. Περίγραφέ μου τις σχέσεις σου με τους συμμαθητές σου;
4. Σου αρέσει να γνωρίζεις καινούριους ανθρώπους και με ποιο τρόπο προσπαθείς να μιλήσεις μαζί τους;
5. Σε ενδιαφέρουν οι ιδέες των μαθητών σου; Πώς τους βοηθάς αν χρειαστεί;
6. Σου άρεσε το σχολείο την φετινή χρονιά και τι πράγματα σου έμειναν στο μυαλό;
7. Τι θα ήθελες να κάνετε στο σχολείο που δεν το κάνετε μέχρι τώρα;
8. Πώς σου φάνηκαν τα μαθήματα φέτος;
9. Πώς κρίνεις τη συμμετοχή σου στην τάξη και γιατί;
10. Πιστεύεις ότι ήσουν συνεπής / εντάξει στις υποχρεώσεις σου και γιατί το πιστεύεις αυτό;
11. Έμαθες καινούρια πράγματα στο σχολείο φέτος και ποια είχαν περισσότερο ενδιαφέρον;
12. Όταν κάποιος σε εκνεύριζε τι έκανες;
13. Σκέψου ότι έχεις ένα πρόβλημα, πώς το αντιμετωπίζεις;
14. Με ποιους τρόπους δείχνεις ότι σε ενδιαφέρουν τα συναισθήματα των άλλων;
15. Ανησυχείς για το πώς φαίνεσαι στους άλλους και τι είναι αυτό που σε προβληματίζει περισσότερο;
16. Τι σου έμεινε από τις τηλεδιασκέψεις;
17. Πώς θεωρείς ότι η τηλεδιάσκεψη σε έφερε πιο κοντά με τα παιδιά της τάξης σου;
18. Πώς θεωρείς ότι η τηλεδιάσκεψη σε έφερε πιο κοντά με τα παιδιά της άλλης τάξης; Έκανες καινούριους φίλους;
19. Πού πιστεύεις ότι σε ωφέλησε η τηλεδιάσκεψη;
20. Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισες στην πορεία των τηλεδιασκέψεων;

13 Παράρτημα Ε: Φωτογραφίες από τις τηλεδιασκέψεις

